

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

191254 SAYI: 2010/03

01 Şubat - 15 Şubat 2010 5 TL (KDV DAHİL)

express

104

ENTERNASYONAL ŞALALA

TEKEL İŞÇİLERİNİN DİRENİŞİ
Adım adım, kulaç kulaç

TÜRKİYE SU MECLİSİ
Su savaşlarında halk cephesi

ERIC ROHMER VE HOWARD ZINN'İN ARDINDAN
Forever Young

İSTANBUL'DAN BOOGIE BALAGAN GEÇTİ
Felafel şalala

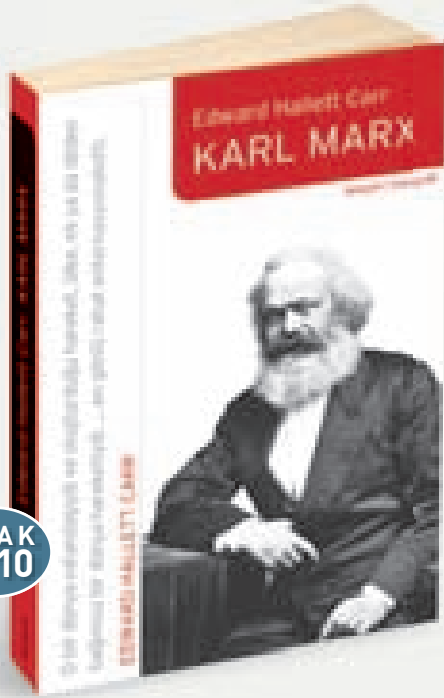
BİRİNCİ ELDEN SINIF MÜCADELESİ TECRÜBESİ VE

Yol haritası

ZAMANA İZ BIRAKAN HAYATLAR...

EDWARD HALLETT CARR

KARL MARX

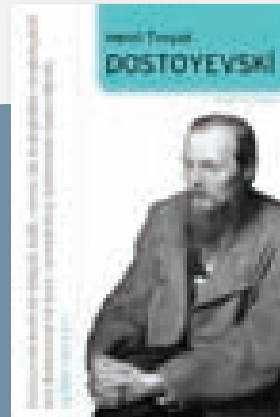
Çeviren: Uygur Kocabaşoğlu
367 sayfa

Edward Hallett Carr, kitabın yazıldığı dönemdeki muhafazakâr "aura"ya rağmen, dünyanın seyrini değiştiren isimlerden birisi olan Marx'ın biyografisinde, ele aldığı portrenin hakkını sonuna kadar veriyor: İnce ayrıntılar, olaylar arasındaki bağlantıları hassas bir gözle inceleme, Enternasyonal'e katılmış sosyalistlerin hayattaki yakınlarından elde edilmiş broşürler, ilanlar, gazete yazıları ve mektuplar... Ünlü İngiliz tarihçinin kaleminden güzel yazılmış, zevkle okunan, incelikli bir çalışma.

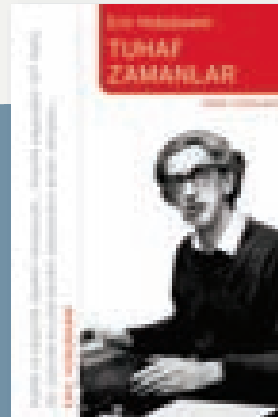
OCAK
2010

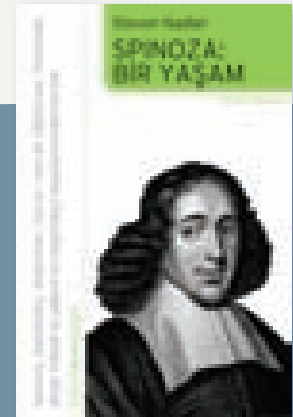
Çeviren: Aylin Ülçer
440 sayfa

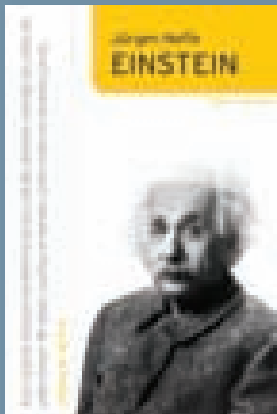
Çeviren: Leyla Gürsel
443 sayfa

Çeviren: Saliha Nilüfer
549 sayfa

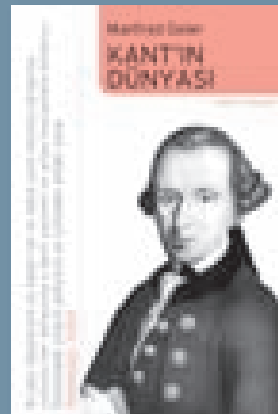
Çeviren: Anıl Duman
520 sayfa

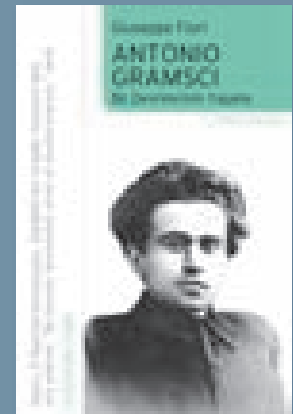
Çeviren: Fikret Doğan
532 sayfa

Çeviren: Pelin Sıral
542 sayfa

Çeviren: Erol Özbek
318 sayfa

Çeviren: Kudret Emiroğlu
360 sayfa

Kapak: Turgut Yüksel

Umut ilkesi

On altı sene... On altı badire... Dylan'ın "Changing of the Guards"ına (Nöbet Değişimi) nazire olsun diye on altı, yoksa eksiği yok, fazlası var badirenin. 29 Ocak 1994'ten, Express'in ilk sayısından bugüne tam on altı sene oldu. Bir o kadar da badireye rağmen, nasıl oldu da oldu?

Aklın, Can Yücel'in deyişiy-le, "götümserliği"ne kalsaydı, asla olmazdı. İradenin iyimserliği ile oldu. Lennonist olduğumuz için oldu: "İyimserliğe elimiz mecbur."

Teşbihte hata olmaz, Tekel işçileri de o anlamda Lennonist. Aklın kötümserliğine pabuç bira-salardı, ya 4C'ye mahkûm olacaktı, alenî köleliğe, ya da işsizler ordusuna gönüllü yazılacaktı.

"Şimdi de seçenekler aynı, değişen bir şey yok" denebilir. "Haftalardır Ankara ayazında titremeleri yanlarına kâr kalacak. Halbuki otursalardı evlerinde..."

Direnişin ilk haftalarında bu laflar "gerçekçi" tınlayabilirdi. Ama günler geçtikçe, direniş kararlılıkla sürdükçe, görülür oldu ki "ya 4C ya işsizlik" açmazı "seçenek" olmaktan çıkıyor. Değişen en azından bu. Ve dahası, Tekel işçileri bir buçuk ay öncesindeki insanlar değil.

Anahtar kavramlar, verili durumlar

Dayanışma ve deneyim, bu değişimin anahtar kavramları. Tanıl Bora'nın ileriki sayfalarda bir bölümünü naklettiğimiz Birikim yazısında dediği gibi, "dayanışmanın insanî kıymeti, deneyimin rahmeti bakıdır."

İradenin iyimserliği olmasaydı, ne o kıymet ne o rahmet varolabilirdi.

Tanıl'ın (müsaadenizle kırk yıllık dostumuzdan soyadıyla söz etmeyelim) andığımız yazısı, hem nalına hem mihına. Ve Tanıl'ın her yazısı gibi, dört başı mamur. Ama bize "ters". Şu anlamda: Tanıl'ın öne aldığını arkaya, arkaya aldığını öne almayı tercih ediyoruz. O aklın kötümserliğini öne alıyor, iradenin iyimserliğini arkaya. Vurgulayalım: Bizimkisi tersi.

Söz konusu yazıda, Tanıl bizim gibi "iyimser"lere şöyle sesleniyor: "Direnişin iyimser gözlemcileri, gözleri kendi mağdu-

riyetlerinden başkasını görmeyen işçilerin dillerinin zaman içinde "kurtuluş yok tek başına" sloganına döner olduğuna (...) dikkat çekiyorlar. Evet, deneyimin eğiticiliği diye bir şey vardır."

Bir sonraki paragraf da şöyle başlıyor: "Evet, ama iradenin iyimserliğine karşı aklın kötümserliğini elden bırakmamalı."

Devamında, "kısa vadeli ve pragmatik bir hak talebi mücadelesine yüklenen anlamın hududu"nu vurguluyor.

Katılmamak mümkün değil. Evet, doğru, aklın kötümserliğini elden bırakmayalım. Bırakmayalım ama, arabamıza da at diye koşmayalım. Aklın kötümserliğinin bizi götürebileceği bir yer yok çünkü. En iyi ihtimalle yerimizde sayıp dururuz.

"Kötümser akıl" ne diyor, yakından bakalım:

"Tekel işçilerinin eylemine sol-dan gösterilen ilginin, alışlageldiği üzere, sarhoş bir gönül rahatlığıyla gözardı ettiği de bu işte: Neticede çoğu AKP seçmeni olan bu -memur kökenli- işçilerin eyleminin kısa vadeli ve pragmatik saiklerini görmezden geliyor ve direnişe dünyayı de-

ğiştirme misyonu atfediyorlar."

Sarhoşluk var, sarhoşluk var, oraya girmeyelim. Tanıl'ın sözünü ettiği sarhoşluğun hangi türden olduğu malûm. O türden sarhoşlukla bir yere varılamayacağı da. Peki, onun karşı kutbu olan "ayık"lık nasıl bir şey? O da bir tür sarhoşluk değil mi? O da bir "gönül rahatlığı" veriyor, bazı şeyleri gönül rahatlığıyla "gözardı" ediyor.

İyisi mi, çakır keyif olalım. Sarhoşluk da ayıklık da aynı çıkmaza çıkıyor. Bir yere götürmüyor, çünkü iradeyi alıp götürüyor. Ya hayal alemine hapsediyor ya realiteye.

Ve biliyoruz ki, insanlar kendi tarihlerini kendileri yapar. Aklın kötümserliğiyle değil, iradenin iyimserliğiyle. Ve yine biliyoruz ki, insanlar tarihi keyiflerine göre, diledikleri gibi değil, kendilerini içinde buldukları verili koşullar içinde yapar. Aklın kötümserliği, o verili koşulları kavramanın şartı. Ama tarihi yapmanın şartı, iradenin iyimserliği. Arabanın atı o.

Verili duruma bakalım:

"Neticede çoğu AKP seçmeni

Marc Chagall, "At Cockcrow", 1944

- Şehir Hatları 5
- Tekel direnişinden izlenimler ... 10
- Hür Keskin'den yol haritası 14
- Hava-İş'te Gökkuşluğu Hareketi .. 17
- Türkiye Su Meclisi 20
- Mavi Daktilo 24
- Radyo Express 26
- Kiraat & Dumanı Üstünde 30
- "Metropol Sürgünleri" 34
- Metin Üstündağ 36
- Radyo Brecht 38
- Ağır Çekim 40
- Eric Rohmer 42
- Howard Zinn 44
- Meşin Yuvarlak 46
- Müzik Dolabı 48

Ahmet Ergenç, Ahmet Gürata, Alican Tayla, Asena Günel, Arslan Eroğlu, Atalay Göçer, Aykut Kılıç, Ayşe Çavdar, Cemil Cahit, Ceylan Begüm Yıldız, Çiğdem Öztürk, Didem Danış, Doruk Yurdesin, Ender Ergün, Erdir Zat, Ertan Keskinsoy, Fevzican Abacıoğlu, Fırat Genç, Gökşun Yazıcı, Hakan Lokanoğlu, Haziran Düzkan, İpek Yezdani, İrfan Aktan, Koray Löker, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Özey Selmo, Pelin Özer, Pınar Uygun, Ragıp Duran, Saner Şen, Sarkis Paçacı, Serkan Köybaşı, Selçuk Oktay, Serra Akcan, Siren İdemen, Sahan Nuhoglu, Tan Morgül, Tolga Sezgin, Turgut Yüksel, Tülin Er, Uğur Biryol, Ulus Atayurt, Yücel Gökçürk, Zeynep Nuhoglu **Baskı:** Ezgi Matbaacılık, Sanayi Caddesi Altay Sok. No:10 Yenibosna / İstanbul Tel: 0.212.452 23 02 **basım yeri ve tarihi** İstanbul, Ocak 2010 **dağıtım** Doğan Dağıtım A.Ş. **yönetim yeri:** Süslü Sakı Sok. no: 5/3 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks:** 0.212.251 87 67 **e-mail** expressroll@gmail.com **abonelik** expressroll@gmail.com **yıl 6 sayı 104 1 Şubat 2010 imtiyaz hakkı** Bilge Ceren Sekerciler **sorumlu yazışları müdürü** Merve Erol **ilan irtibat** Özey Selmo (0.533.514 90 49) **YEREL SÜRELİ YAYINDIR. 15 GÜNDE BİR YAYINLANIR. ISSN 1307 - 461X**

olan bu –memur kökenli– işçiler... kısa vadeli ve pragmatik saikler...”

AKP seçmeni olmayanların daha “solda” olduğunu söylemek mümkün değil. AKP seçmeni olanların da olmayanların da bulunduğu yerin egemen ideoloji olduğu aşîkâr. Galip Yalman’dan alıntılarla söyleyelim: “1 Mayıs’lara katılan gençleri, kendi deyişleriyle, ‘pataklayabilecek olan’ insanlar...”

Verili durum bu. O halde?

Bu soruya aklın kötümserliğinin bir cevabı yok. Ama iradenin iyimserliğinin var. “Evet, deneyimin eğiticiliği diye bir şey var”.

Evet, var. Ve Galip Yalman’ın dediği şekliyle var: “Basına yansıyanlardan ve konuştuğum işçilerden edindiğim izlenim, kendi gerçekliklerinin farkında olduğunu anlatıyor bana. E.P. Thompson’ın sınıfın sınıf olarak oluşumunun kilidi olarak ‘deneyim’i göstermesi, bu açıdan manidardır. Deneyim, işçilerin sosyal ve siyasal duruşlarını önemli ölçüde belirlemiş durumda.”

Biraz evvel Yalman’ın sözünü yarıda kesmiştik, tamamı şöyle: “1 Mayıs’lara katılan gençleri, kendi deyişleriyle ‘pataklayabilecek olan’ insanlar, ‘bundan sonra biz de 1 Mayıs’larda olacağız’ diyor. İşçilere, ‘bu mücadeleyi kazanırsanız, tutumunuz değişir mi’ diye sordum. ‘Kesinlikle hayır’ diyorlar. Değişip değişmeyeceklerini zaman gösterecek, ama bu farkındalık bile bana önemli gözüküyor.”

Saiklere gelince... Evet, “kısa vadeli ve pragmatik”. O halde?

Aklın kötümserliğinin bu soruya da bir cevabı yok. Ama iradenin iyimserliğinin, “Yol haritası” başlıklı söyleşimizde militan işçi Hür Keskin’in ağzından bir cevabı var: “Elbette, işçi dediğin, bıçak kemiğe dayandığında kendini sokağa atar. Ama senin işin, kendini sokağa atmış olan işçiyi örgütlemektir zaten.”

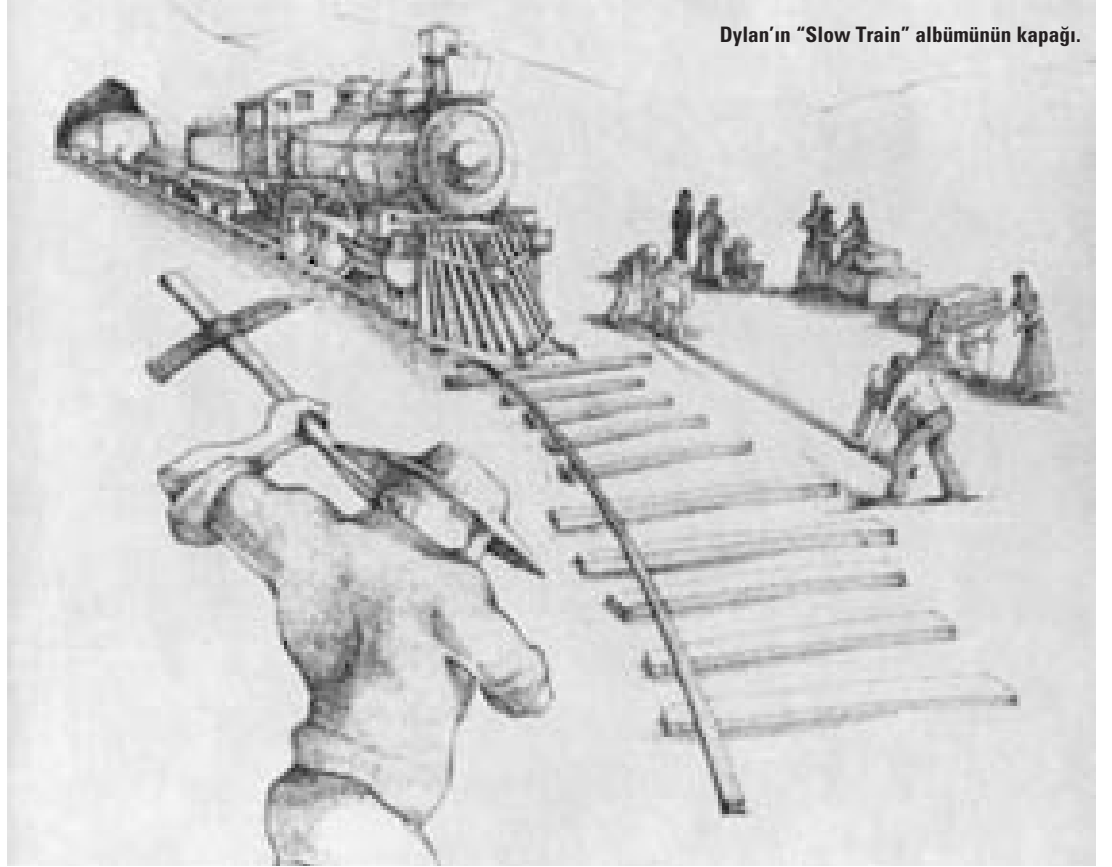
Peki nasıl? Bu soruya da aklın kötümserliğinin cevabı yok. Ama iradenin iyimserliğinin var.

Oya nasıl işlenir?

Tuzla mücadelesinin deneyiminden geçen genç akademisyen Aslı Odman’ın “Buluştuğumuz Yer” kapaklı 1 Ocak 2010 tarihli sayımızda söylediklerine bakalım: “İşçilerin farklılıkları içinde bir araya geldikleri bekâr odaları, kahvehaneler, hemşeri dernekleri, amele pazarları gibi yerleri tespit edip, oya işler gibi uzun vadeye sabırla yayılan bir örgütlenme...”

Bu ifade, o söyleşiye çıkardığımız “spot”lardan biriydi. Tanıl da söz konusu yazısında bu cümleyi aynen alınıyor. Peki, aklın kötümserliğiyle oya işlenir mi? Dahası, bu “yol haritası”nı seslendiren Odman’ı Tuzla’ya götüren, iradenin iyimserliği değil miydi?

Evet, “deneyimin eğiticiliği diye bir şey var”. Deneyimin Tekel işçileri üzerindeki etkisini Galip Yalman’dan dinleyelim: “İşçiler kazanılmış haklarını kaybetmeme mücadelesi veriyor. An-

Dylan’ın “Slow Train” albümünün kapağı.

cak konuştuğunuz zaman, işçiler bu noktayı aşma eğiliminde görünüyor. Kendilerini artık işçi sınıfı mücadelesinin önemli bir unsuru olarak görmeye başlamışlar. Bu gerçekten böyle mi, ayrı tartışma. Ama kendi sendikalarının çok ötesinde oldukları da ortada. Buna karşı, gerek sol görüşteki öğrencilere gerekse ‘sivil toplum’ unsurlarına müthiş bir sempatiyle yaklaşıyorlar. ‘Tra-vestiler dahil, bundan sonra herkesin yanındayız, destekçisiyiz’ diyor Tekel işçileri. Abartmaya gerek yok, ama deneyim dediğim sürecin bir parçası olarak kendileri dışındaki kesimlerle ilgili bir farkındalıkları oluşmuş durumda.”

Evet, Galip Yalman’ın dediği gibi, “abartmaya gerek yok.”

Evet, militan işçi Hür Keskin’in dediği gibi: “O işçilerle irtibat kuran insanlar, yarın öbür gün o işçilerin bulunduğu şehirlerde daha kolay örgütlenebilecek. En azından bir solcu linç edildiğinde ya müdahale edecekler veya linçe katılmayacaklar.”

Evet, Tanıl’ın dediği gibi: “Direnişin iyimser gözlemcileri, gözleri kendi mağduriyetlerinden başkasını görmeyen işçilerin dillerinin zaman içinde “kurtuluş yok tek başına” sloganına döner olduğuna, polisin kendilerine şiddet uygulamasını “Habur’da eşkıyaya gösterilen iyi muameleyle” tartarak tepki gösterirken Kürt-Türk bir arada günler geçirdikçe ötekilerin ve başka mağduriyetlerin farkına vardıklarına dikkat çekiyorlar. Evet, deneyimin eğiticiliği diye bir şey vardır.”

Ve evet, tam da bu yüzden, Tanıl’ın söylediğini ters yüz ediyoruz: Aklın kötümserliğine karşı iradenin iyimserliğini elden bırakmamalı.

Tanıl da kendi hayatında öyle yapıyor zaten. Yakından bildiğimiz günde-

lik rutinini ve yazdığı birbirinden önemli sayısız kitap ve makaleyi bir kenara koysak bile, sadece oturup Ernst Bloch’un “Umut İlkesi”nin birinci cildini çevirmiş olması bunu kanıtlamaya yeter. Dile kolay, 840 sayfa. İnce ince işlenmiş 840 sayfa, bir o kadar da ikinci cilt olarak yolda. Evet, “Umut İlkesi” Tanıl sayesinde başucu kitabımız. İradenin iyimserliği üzerine bir başyapıt zira.

Tekrarda sakınca yok: İradenin iyimserliği keyfi bir şey değil, bir mecburiyet. Hür Keskin’in dediği gibi: “Bizim kavgamız yarının kavgası. Yaptıklarımızın işçi sınıfında birike birike bir potansiyel haline geleceğine inanıyorum. Buna inanmak dışında şansım da yok.”

Aklın kötümserliğinin Hür Keskin’i götüreceği bir yer yok. Önceliği iradenin iyimserliğine vermediği takdirde bir şansı kalmıyor. Mecburen Lennonist yani, bizim gibi. On altı sene önce, aklın kötümserliğine öncelik verseydik, Express diye bir şey olmazdı.

Bu bağlamda, Lennonist pekâlâ Leninist, daha doğrusu Spartakist olarak okunabilir. Zira, Funda Başaran’ın Rosa Luxemburg’a referansla söylediği gibi: “Tekel işçileri, direniş nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, başka bir dünya kurmanın ‘uygun anını’ beklemenin tek yolunun ‘vaktinden önceki’ girişimler olduğunu hatırlattı, hatırlatıyor.”

Başaran’ın naklettiği turnak içindeki Rosa Luxemburg tespitleri, Express için de geçerli. On altı sene oldu, ama Express hâlâ “vaktinden önceki” bir girişim. Tabiri caizse, “erken öten horoz”.

Gece karanlığında olduğumuz aşîkâr, ama sabah da bekleye bekleye gelmiyor ki.

Arap saçı rakınrol

İSTANBUL– Karın İstanbul’u teslim aldığı bir kış günü, bata çıka Galatasaray’a, garajistanbul’a gidiyoruz. Derme çatma bir garajdan büyük emeklerle ve bu haline getirilmiş mekân, danstan tiyatroya, çağdaş gösteri sanatları adına İstanbul’u çekim merkezi kılmayı başaran bir yer bugün. Üçüncü yaşlarını ilk albümleri “Lamentation Wallo”yu geçen sene çıkaran genç bir grupla kutlayacaklar.

Söyleşi sıramızı beklemek için bir kenara çekiliyoruz. Boogie Balagan’ın iki has adamı, Azri ve Gabri, iki İsraili Yahudi, “Filisrail” diye tutturmuşlar, İsrail işgalini ve saldırılarını protesto edip iki toplumun bir arada barış içinde yaşamasının hayalini kuruyorlar... Gabri, myspace’de klip halinde yayınladığı bir cümleyi tanıyıp konuştuğu hemen herkese tekrar ettirip kamerasına kaydediyor: “I have the felafel power in me...” Felafelin gücü ta içimde...

Nargilem duman duman

Felafelin hikmetini Express’in son vagonunda okuyacağımız söyleşiye birakalım, Soundcheck öncesine sıkışan hasbıhal esnasında tanıdığımız iki Boogie Balagan’cıya bakalım. Azri Laurent Stupaj, kısaca Azri, adeta mesela Thin Lizzy’den, Lynyrd Skynyrd’dan filan fırlamış has rock’n’roll gitaristi gibi. Zaten Pink Floyd’lardan, AC/DC’lerden geliyor, ayağında çöl tozu yutmuş kovboy çizmesi, saçlar belinde... Aryeh Sztantman, kısaca Gabri, bir doğal “frontman”. Matrak, haylaz, sevimli, eli ayağı durmuyor. Klipteki gibi, başında fes, dudagının üzerinde yapıştırma (“Büyük Diktatör” havalı) bir bıyık, Dalida’yı arayıp duran bir Arap Şarlosu sanki. Türkçeyi şarkılardan sökmüş, durup durup makamlı bir hava attırıyor. Myspace sayfalarına, konserin bir gece öncesine ve sonrasına “ichyotum raki” diye yazmışlar, özel gece mi var diye merak ettik, öyleymiş, ama meyhanede, kendi başlarına demlene demlene...

Myspace adreslerinde müziklerini tarif edişlerinde de mübalağa yok: “Sek tekilalar yuvarlayan bir Julio Iglesias’la harissayla kafayı bulmuş bir Joe Strummer’in seslerini harmanlayın. Sonra, elektro gitarına bir buzukiymişçesine işkence eden bir Jimmy Page hayal edin. Bunları cehennemî el ve ayak ritmiyle birleştirin. Sonuç, T-Rex’in Gazze’de nargile tütüren hayaleti yahut New York Dolls’la

jam’e durmuş Ferit El Atrâş olacaktı.”

Sahnede de aynen böyleydiler: 9/8’e vurgun davulcu Francois Goussot’nun eşliğinde, adeta bir White Stripes / Derdiyoklar döllemesi. “Balagan” keşmekeş demeye gelen bir kelimemiş, karışık yemek, sofraya arka-

ta kusur etmediği Erkin Koray, gecenin sonuna damgasını vurdu. Zira, o da vaktiyle dünyalıydı. Önce bir “Kızları da Alın Askere” patlattılar (İsraililerin bu şarkıyı söylemesi biraz garip oluyor), ardından “Yalnızlar Rıhtımı” geldi, garajistanbul’u yıkıp geçti. Gabri’nin İngilizcesi

Fotoğraf: Şahan Nuhoglu

daşlığı gibi anlamları da var. Arap saçı diyelim, Erkin’e nazi-re. Bu boogie ondan başladı.

Karakışın sakın kıldığı salonda ilk başlarda Balagancılar kadar eğlenen yoktu. Sahnede hare krishna vurgularıyla dansa duran gönüllü genç kız ortamı biraz daha ısıttı. Ama –adını inşallah yanlış hatırlamıyoruz– Özlem, bir başkaydı. Gümrah saçlarıyla sahneyi öyle bir kapladı ki, öyle titretme Nesrin Topkapı’da görmedik. Hele Azri’yle Gabri ellerinde gitarlarla iki akbaba gibi başına durduğunda, İstanbul’un gördüğü en halis rock manzaralarından birine şahit olduğumuzu o kafayla dahi müşahade edebildik.

Bin ritm açsın

Sorun şu: Boogie Balagan dünyalı, İstanbul Türkiyeli. Azri’yle Gabri’nin saygıda ve hayranlık-

nasıl kırksa, Türkçesi de öyle. Bir baktık, adeta kulaklarımızda Juanito yankılanıyor...

‘60’ların başlarından itibaren Adamo’dan Sacha Distel’e, Marc Aryan’dan Peppino di Capri’ye, bir sürü Avrupalı Türkçe şarkılar okumuştur. Türkiye’nin kozmopolit bir elektriği kompleksizce taşıyabildiği yıllarda yapılan bu denemeler, Türk işi popun da temellerini attı. Juanito, “Gardıyan”larla, “Arkadaşımın Aşkısın”larla bu ekolün Türkiye’de en kökleşmiş ismiydi (Dario Moreno’yu saymıyoruz, o zaten İzmirli). Onlardan sonra Türkiye, uzun yıllar doğru dürüst konser de görmedi, Cem Karaca Kardaşlar’ın Alex’i, büyük usta Don Cherry gibi münferit vakalar hariç Anadolu’nun, İstanbul’un müzikleriyle ilgileneni de. Türkiye’den de ele güne gösterecek fazla bir

şey çıkmadı belki de.

Serdar Ortaç’lar, Mustafa Sandal’lar filan, koca Arap coğrafyası ve Yunanistan taraflarıyla al gülüm ver gülüm ilişkisinde yıllardır. Ama cafcıflı popun bir şeyi değiştirdiği yok. Orchestra National de Barbes’lerin, Gnawa Diffusion’ların, Gogol Bordello’ların, Balkan Beat Box’ların müziğiye bizi kendine, halkların ortak aşuresine çağırıp duruyor, bir başka ses, başka dünya, başka yaşayış vaat ediyor. İşte Boogie Balagan da geliyor, Juanito neşesiyle sanki bize bir müzikal yol haritası işaret ediyor. İngilizler gibi rock okumak da güzel hayal, ama rock’un esas özgürlük kapısı, anahtarı kendi içinizden, kendi keşmekeşinizden çevirirseniz, bu keşmekeşi hapsederek değil

de, “içererek aşarsanız” açılıyor. O özgürlüğün içinde Afrikalı Muddy Waters da var, Balkan Gogol Bordello da, Jimi Hendrix de, Ciguli de, Mahsuni Şerif de, Mos Def de. İsrail’le Filistin’in barışı da var, Türklerle Kürtlerin barışı da. Bizi belirleyen, bizi yaratacak, bizi dünyaya açacak her şey bir kap aşurenin, iki lokma felafelin, sekiz notanın, bin çeşit ritmin içinde.

– Merve Erol

Ramallah’ın renkli yüzü

RAMALLAH– Ramallah’ın merkezindeki Al Manara Meydanı cumartesi günleri çok hareketli. Bir yanda pazara gelen kadınlar sanki son anda yemek yetiştirecekmiş gibi telâşla meyve-sebze seçerken, diğer yanda çarşıdaki köşebaşlarını tutan gençler birbirlerini süzüyor. Kuşbakışı baktığınızda manzara ilginç:

Kadınlar kendini alışverişe vermiş, erkekler daha çok sosyalleşme amacıyla "çarşıda takılıyor" havasında.

Ramallah, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün uzantısı niteliğindeki El Fetih'in yönetimi altındaki Filistin topraklarının, Batı Şeria'nın başkenti. Nüfusu yaklaşık 300 bin. Hamas'ın yönetimi altında bulunan ve İsrail'in hiçbir şekilde geçit vermediği Gazze Şeridi'ne kıyasla Ramallah'ta hayat "görece" rahat. Elbette Filistin ölçülerinde. Yine de, Ortadoğu'nun yaşaması en zor yerlerinden biri olan Batı Şeria'da canlı bir gündelik hayat var. Popüler kültür trendleriyle, müzikli barlarıyla, Filistinli gençlere özgü modalarıyla akan bir hayat.

İşte belki de Ortadoğu'yla ilgili yazılarda genellikle kullanılan tüm o şatafatlı laflardan ve acılı edebiyattan uzaklaşmak gerek diye düşündüğüm için, yıllardır İsrail denetimi altında hayatlarını sürdüren Filistinlilerin bulunduğu topraklardan Batı Şeria'ya gittiğimde bu kez acının değil, yaşamın izlerinin peşine düştüm.

Kapüşon, rap, DAM

Ramallah'ı gezmeye, hayatın en hızlı aktığı yerden, Al Manara çarşısından başlamak en doğrusu. Çarşıda kapüşonlu gençlerin çokluğu dikkat çekiyor, belli ki burada bir "kapüşon" modası var. Arkadaşım Jalal, bu moda-

Ramallah'ta gençler arasında hiphop çok popüler. Haliyle kapüşon da.

nın yayılmasında "rap" müziğinin de etkili olduğunu söylüyor. 1970'lerin başında New York'un Harlem, Bronx gibi siyahların ağırlıkta olduğu bölgelerinde "siyahların" müziği olarak doğan rap, dünyanın öbür ucunda yine "ezilenlerin müziği" olmaya devam ediyor. Rap ve hiphop, son yıllarda Filistinli gençler arasında çok moda. Filistinlilerin en çok dinledikleri grup ise yurttaşları olan DAM. Hareketli Arap ritimleriyle Ortadoğu'ya özgü melodileri hiphop ve rap'le kaynaştıran DAM, şarkılarında Filistinlilerin özgürlük

ve eşitlik mücadelesinin yanı sıra terör, uyuşturucu ve kadın hakları gibi konuları ele alıyor.

Çarşının diğer ucu: Kitapçılar, DVD'ciler, müzik mağazaları... Arapça bilmediğime hayıflanıyorum. Kapağında Che Guevara'nın resmi bulunan kitabın Che'nin hayatı ve fikirleri üzerine olduğunu söylüyor Jalal. İslâm ve Hz. Muhammed hakkında da çok sayıda kitap mevcut. İki adım ilerideki CD'ciye girince, fondaki müzik tanıdık geliyor. Tesadüf, o anda İbrahim Tatlıses dinliyorlar. Tatlıses

CD'lerinin yanındaki rafta da tanıdık simalar var: Neredeyse tüm Arap âleminde olduğu gibi Ramallah'ta da çok popüler olan "Gümüş" dizisinin yıldızları, Kıvanç Tatlıtuğ ve Songül Öden... "Gümüş"ün -Arapçadaki adıyla "Nur"- müzikleri de Ramallah'ta en az dizinin kendisi kadar popülermiş.

Sangria's'da Taybeh

Al Manara Meydanı'nı solunuza alın, dümdüz ilerleyince Duvar al Saa adlı bir başka meydana çıkacaksınız. Buradan yokuşa aşağı yürüyün, ağaçlıklı güzel

bir patikanın sonunda beyaz taşlardan yapılmış eski Ramallah evlerinin olduğu bir caddeye varacaksınız, işte Sangria's tam orada. İsrail-Filistin çatışmasıyla ilgili onlarca haber yaptım, ancak Jalal beni götürene kadar Ramallah'ta 12 tane bar olduğunu bilmiyordum. Sangria's onlardan biri; kış olduğu için üzeri kapatılmış bir bahçeyle geniş bir salondan oluşuyor. İçeride kadın-erkek karışık oturuyor. Bara başı açık kadınlar da geliyor, kapalı olanlar da. "Mekân yazarı" ya da "gurme" di-liyle söyleyecek olursak, Sangria's kentteki en iyi barlardan biri, servis kaliteli, fiyatlar uygun. Burada herkes masalarda oturuyor, "ayakta takılmak" diye bir şey yok. Buranın müdavimi gençlerin birbirleriyle uzaktan bakışıp utangaç utangaç flört etmeleri gözümüzden kaçmıyor; hoşumuza gidiyor. Jalal buraya daha önce iki kez geldiğini, ikisinde de başka masadan tanımadığı kızlarla tanışıp sohbet ettiğini anlatıyor. Daha çok Filistinlilerin aşına olduğu Arapça müzikler çalınıyor.

Jalal bana bir nargile, bir de "Taybeh" söylüyor. "Taybeh buranın birası" diyor. "Nasıl yani" diyorum, Batı Şeria'da bira mı üretiliyor?" "Evet" diyor, "Ramallah'ın yakınındaki bir Hristiyan köyünde yapılıyor". Taybeh açık renk ve güzel bir bira, Efes'i sevenler Taybeh'i de sever.

Fotoğraf çekmek istiyorum,

ama o kadar kolay değil. Biz garsona, o baş garsona, o da mekânın işletmecisine soruyor. En sonunda mekânın "Amerikan bar" kısmından hiç kimsenin yüzü gözükmeyecek şekilde fotoğraf çekmeme izin veriyorlar. Ben fotoğraf çekmeye kalkmadan önce barda oturan üç-beş kişi de barı boşaltıyor. Dolayısıyla, sadece şişeleri çekiyorum, olsun, bu da bir şey.

Ertesi gün yine çarşıdayım, eşe-dosta "Filistin tişörtü" almak icap ediyor. Bir mağazaya giriyoruz, satıcı 10-15 çeşit basıklı motif örneği gösteriyor. Üzerinde Filistin bayrağı olan ve Arapça "Özgür Filistin" yazan deseni seçiyorum. Tişörtüm basılırken gözüm saatte, uçağa az kaldı. İsraili yetkililer Batı Şeria'daki taksilere sorun çıkardıkları için Kudüslü Arap bir taksi şoförü bulmam, geçeceğimiz kontrol noktasını tespit etmem ve eğer sorunsuz bir şekilde havaalanına gitmeyi başarırırsam, oradaki görevlilere Ramallah'a neden geldiğimi hangi kelimelerle anlatacağımı düşünmem gerekiyor. Çarşıdan ayrılırken dönüp arkadaki kalabalığa bakıyorum, İsrail'in denetimi altında yaşamaya, İsraili askerlerle durmak bilmeyen çatışmalara, İsrail'in ördüğü duvara, duvarın yarattığı kısırılmışlık duygusuna, Yahudi yerleşim birimlerine ve aslında her şeye karşın, Ramallah'ta hayat ak-maya devam diyor.

– İpek Yezdani

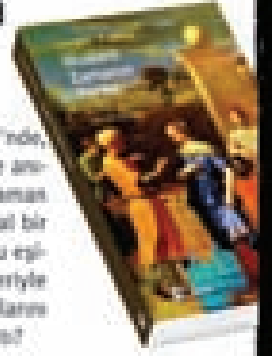
Levent Yılmaz

Modern Zamanın Tarihi

BATIDA YENİNNİN DEĞER HALİNE GELİŞİ

Tarih, Çeviri: M. Emin Özcan, 172 s.

1887 yılının Ocak ayında, Fransız Akademisi'nde, sonradan "Eskülerle Modernler Kavgası" diye anılacak büyük bir tartışma koptu. Bu, aslında zaman olgusu ve kavramının algılanışına dair radikal bir dönüşümdü. Levent Yılmaz Batı tarihindeki bu eğilgi, bu kınımaya küçük, incelikli fırça darbeleriyle resmediyor: Batılı toplumlar Tarih'e ilk adimlerini nasıl attılar? Batı nasıl Modern oldu, Batılaşta?

Chantal Deltenre

Bebek Töreni

Edebiyat / Roman, Çeviri: Sani Dolanoğlu, 128 s.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa'ya göç etmiş Japon bir ailenin tam bir Fransız gibi yetiştirilmiş kızı Keiko ile, kurumsuz Japonca bilen, samim, masli gözlü sevgili Pierre üniversite bursuyla Japonya'ya giderler. Kendini adeta evinde hissederek Pierre'in aksine Keiko tuhaf bir hastalığa tutulur burada: Gülmemiş, üstü örtülmüş, bastırılmış acıların eline geçer. Pierre'den gittikten uzaklaştığı bir dünyanın peşine diğer adeta...

Jacqueline Rose

Görme ve Cinsellik

Kadın Araştırmaları, Çeviri: A. Deniz Temiz, 248 s.

Feminist hareket psikanalizi nasıl yaratabilir? Jacqueline Rose burada, statüko-yu destekleyen kadınlık ve cinsiyet farkı kavramlarını eleştirel bir gözle ele alıyor. Lacancı psikanaliz teorisinden yola çıkarak, fantaziye dayanan kadınlık ve cinsiyet farkı kavramlarının yapıbozumuna girişiyor ve asıl meseleye, cinsellik meselesine yöneliyor. Kadınlık ve cinsiyet farkı kavramlarının izini edebiyattan sinemaya birçok alanda sürüyor.

HAZIRLAYAN:

Müge G. Sökmen, Başak Ertür

Barbarları Beklerken

EDWARD W. SAID'IN ANISINA

Sempozyum, Çeviri: D. Şahiner, S. Ertekin, 256 s.

Barbarları Beklerken, Edward W. Said'in yapıtlarından ve eleştirel kuramcı, entelektüel ve aktivist sıfatıyla andında bıraktığı mirastan esinlenerek yeni bir diyalog imkânı yaratmak, dünyada olgular hakkında yeni baştan düşünmek için girişilen bir çabanın ürünü. Kitap, aynı adlı sempozyumda bir araya gelen Said'in meslektaşları, öğrencileri ve dostları tarafından "Edebiyatın Gücü", "İkide-ri Hakikati Söylemek", "Filistin Sorunu" ve "Bugüne Said'in Gözleriyle Bakmak" konularında verilen sunumları bir araya getiriyor.

BİN KUNDUZ: Geçen sayıda bu sayfalarda kahredici bir teknik arıza oldu, arkadaşımız Serkan Köybaşı'nın Strasbourg izlenimlerinin son iki satırı ve imzası buharlaştı. Yazı şöyle bitiyordu: "Fetihlerle yoğrulmuş kültürümüzü tanıtmak için 'çıkarma yaptığımız' Fransa'da, şimdilik bizimle ilgili değişen bir şey yok." Hatasız Express olmuyor, ama ilk defa böyleli oluyor. Lhasa'dan bahsederken de, meme kanseri yerine göğüs kanseri deyin durmuşuz. Bin kunduz, bin özür.

metis

Genel Dağıtım PUNT

Halkların anayasal koalisyonu

Anayasa Mahkemesi, yani makyajlanan 12 Eylül anayasasının muhafız alayı, onca cürmü dökülüp saçılan askeri zümreyi sivil yargıdan muaf tutmaya bir kez daha hükmedince, yeni anayasa tartışması yeniden harlandı. Anlaşılan 2010'da da bu mesele kâh alevlenip kâh küllenecek. Yeni anayasa ne zaman gündeme gelse, cumhuriyet döneminin ilk anayasası da gündemin bir ucuna geliyor. Ama bir türlü enine boyuna tartışılmıyor. Halbuki, Kürt hareketinin ısrarla örnek gösterdiği, AKP cenahının "bugüne kadarki en demokratik anayasa" olduğunu teslim ettiği, Kemalistlerin yok saymaya çabaladığı 1921 Anayasası, "Türklük" kavramını içermeme, hiçbir etnik gönderme yapmama ve yerinden yönetim ilkesini benimseme özellikleriyle yeni ve demokratik bir anayasa için tarihsel bir zemin oluşturuyor. '21 Anayasası üzerine tez yazan Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku araştırma görevlisi Burak Çelik'e bağlanıyoruz.

"Kürt açılımı" etrafındaki tartışmalar da 1921 Anayasası'nın sık sık gündeme gelmesinin nedeni ne?

Burak Çelik: 1921 Anayasası "Kürt açılımı"yla gündeme geldi gibi gözüküyor ama, aslında bir süredir gündemde. Örneğin, 2008'deki tartışmaları anımsayalım. Can Dündar'ın "Mustafa" filmi dolayısıyla, '21 Anayasası'yla Kürtlere özerklik verilip verilmediği tartışması olmuştu. 2007 yılında yapılan bir söyleşide, DTP milletvekili Sırrı Sakık "1921 Anayasası referans alınırsa Kürt sorunu çözülür" diyor. Aslında, DTP programında da var: "Yerel kültürlerle özerklik tanıyan karakteri ile, Türk ulusu yerine Türkiye ulusu şeklindeki kapsayıcı tanımla, çoğulcu ve katılımcı niteliğiyle yerinden yönetimlere tanıdığı geniş malî, idarî ve yönetsel yetkilerle cumhuriyet tarihinin en demokratik anayasasıdır" deniyor '21 Anayasası için.

Tezinizde, kuruluş sırasında Türkiye kelimesinin yeğlenmesinin nedeninin "halkların koalisyonu" olduğunu ve bu bağlaşmanın ülkeyi kurtuluşa götürdüğünü söylüyorsunuz. Kürtlere özerklik sözü verilerek böyle bir koalisyon oluşturulmasıydı, Kurtuluş savaşı kazanılamaz mıydı?

Bunu tam olarak bilemeyiz. Zaten sadece Kürtlerle yapılan bir koalisyon değil bu. Bülent Tanör'ün tanımlamasıyla, "temelde Türk ulusçularının damgasını taşımakla beraber, Türk olan ve olmayan tüm unsurların anti-emperyalist birliğini temsil eden bir savaş". Türk ulusçularının damgasını taşıyor, ama diğer halklar da var. İmparatorluktan ulus-devlete geçiş sürecinde olduğu için çok etnili bir yapı söz konusu. Sonradan bu reddedilmeye çalışılıyor. Ama tabii şöyle bir denklem var: Kurtuluş Savaşı önderliği Kürtleri yanına çektiği zaman, vatanın işgal altında olması söylemi ve gerçeği Kurtuluş Savaşı'nda başarıya götürüyor. Hatta Kürtlük meselesi Meclis kurulduktan hemen sonraki hafta bir yasa görüşmesi sırasında tartışılıyor. Bakanların nasıl seçileceğiyle ilgili bir yasa bu. "İcra vekillerinin suret-i intihabına dair kanun". Bu yasayla ilgili Meclis görüşmeleri sırasında, bakanlıklardan birinin "Sağlık ve Toplumsal Denge ve Dayanışma Bakanlığı" olması öngörülüyor. Bu tar-

Türkler de dahil hiçbir unsurun adı 1921 Anayasası'nda geçmiyor. Hiçbir etnik gönderme yok. Özerklik sadece halkın çoğunluğunun Kürt olduğu bölgelere yönelik düşünülmüş bir şey değil. Tüm ülke çapında düşünülmüş bir model bu.

tışma sırasında Yusuf Kemal Bey -ki Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı gibi görevlerde de bulunmuştur- konuşmaya doğrudan Türklük üzerinden başlıyor ve diyor ki: "Zannediyorum ki her Türkün söyleyeceği şey, memleketimizde görülecek ilk iş sıhhiye işidir." Ve şöyle devam ediyor: "Eğer sağlık olmazsa Türklük üzerine inşa edeceğimiz hiçbir iş kalmaz." Bunun üzerine, Sivas milletvekillerinden Emir Paşa hemen itiraz ediyor. Diyor ki: "Yalnız şunu özellikle göz önünde bulunduralım. Türklük adını anmayalım, çünkü biz buraya Türklük için toplanmadık. Burada Çerkez, Çeçen, Kürt ve daha bir takım İslâm unsurları var." Daha da ilginç olan, bunun üzerine Mustafa Kemal söz alıyor: "Misak-ı Millî sınırları içinde yaşayan herkes aynı gayenin gerçekleşmesi için çalışıyor ve bunlar birbirlerinin öz kardeşidir" diyor. Bu mantığı '21 Anayasası'ndan önce Erzurum ve Sivas Kongre bildirilerinde de görüyoruz. Bu bildirilerde çok dikkat çekmeyen bir madde de, "Anadolu'da yaşayan Müslüman unsurlar birbirlerinin irksal ve toplumsal durumlarına saygılı, öz kardeşler" diyor. Burada da o "halklar koalisyonu"nun etkisinin olduğunu düşünüyorum.

'21 Anayasası'nda yönetim anlayışının "yerel meclislere dayalı özerk yönetim"

olarak tanımlanmasını, çeşitli halkların varlığının anayasal yansıması olarak mı yorumlamalı?

Bu konu '21 Anayasası'na birkaç boyutta yansıyor. Bunlardan biri yerinden yönetim. Bir diğeri, coğrafi bir kavram olarak Türkiye'den, devlet olarak da Türkiye devletinden söz edilmesi. Memalik-i Osmanîye, yani Osmanlı memleketleri, Osmanlı hanedanının egemen olduğu yerler değil, Türkiye. Ama ırk-ulus temelinde de tanımlanmamış; Türk devleti değil, Türkiye devleti. Türkler de dahil hiçbir unsurun adı bu anayasada geçmiyor. Hiçbir etnik gönderme yok. Devleti oluşturan üç unsur vardır. Bunlardan biri insan topluluğudur. İnsan topluluğu kısmı es geçilmiş. Derdi başka bir şey çünkü: Savaş koşullarında bir devletin temel yapılanmasını oluşturmak. Kuruluşu oluştururken de bazı şeyleri es geçiyor. İnsan hakları yok, yargı yok örneğin. Bugün bir anayasada olmamasını düşünemeyeceğimiz unsurlar yok.

Yerel yönetimler meselesine gelirsek, idarî yapılanmada nasıl bir özerklik öngörülmüştü '21 Anayasası'nda?

'21 Anayasası'nda merkezîyetçilik istisna, yerinden yönetim olarak adlandırılan, yani belli bir bölgede yaşayan halkın kendi kendini yönetmesi olarak tanımlayabileceğimiz özerklik ise kuraldı. Bu, bundan sonraki hiçbir anayasada yer almayan bir şey. '21 Anayasası'nda da öngörülmekle birlikte uygulanamamış, onu da söyleyelim. '21 Anayasası'nın yerinden yönetim ve yerel özerklikler konusunda getirdiği düzenlemeler, onun Osmanlı-Türkiye anayasa tarihindeki en farklı yanını oluşturuyor. Önce ülkeyi coğrafi ve ekonomik bakımdan üç temel yönetim birimine ayırıyor. İller (vilayetler), ilçeler (kazalar) ve bucaklar (nahiyeler). İller ve bucakların tüzel kişiliği var, özerkliği var. Bunlar anayasada yazan kavramlar. İller ve bucaklar tüzel kişiliğe sahip birimler ve bunların halk oyunu ile oluşan meclisleri var. İl meclisleri var, bucak meclisleri var. Bunlar temel organlar. Bunların yine kendi içlerinden seçtikleri yürütme organları var. Daha ilginç ve asıl özerklik dediğimiz nokta şurada ortaya çıkıyor: Bunlar, öncelikle, yönetim birimlerini kendileri oluşturuyorlar. Asıl önemlisi, merkezî yönetimde olan belli başlı işlerin, örneğin uluslararası iktisadî ilişkiler ve benzer konular dışında vakıflar, medreseler, eğitim, sağlık, iktisat, bayındırlık, tarım, toplumsal yardım işlerinin hem düzenlenmesi, hem yönetimi il meclislerinin yetkisi kapsamında. İşte özerklikten kastedilen bu.

'21 Anayasası'nda tarif edilen özerkliğin Türkiye'de hiç uygulanmadığını söylediniz. Bu tarz bir özerkliğin uygulandığı bir ülke var mı?

Örnek çok. Bizim gibi merkezîyetçi yapılanmaya sahip ülke sayısı azalıyor. En merkezîyetçi devletlerden biri olarak bilinen Fransa'da bile yerel yönetimlere tanınan yetkilerde durum çok değişti. 2003'te anayasa değiştirildi ve yerel yönetimlere, kendi görev alanlarıyla sınırlı olarak düzenleme yetkisi verildi. İtalya

1949, İspanya 1978 Anayasası'yla "bölge-
li devlet" olmuştur zaten. Artık bu tarz
yapılanmalar daha çok gündemde.

**Sistem, "Türkiye" kelimesinin kullanı-
mına kadar, Kars'ta kurulan bağımsız
devletçiğe benziyor. Mustafa Kemal bu
düzenlemeyi bir devrim mantığıyla Os-
manlı sistemini başaşağı çevirmek için
mi getirmek istedi, yoksa Sovyetler'le
yakınlaşmak maksadıyla mı?**

Öncelikle, fiili bir durum var. TBMM 23
Nisan 1920'de kuruldu, ama 30 Ekim
1918'den yani Mondros Mütareke-
si'nden 23 Nisan 1920'ye kadar da bu
coğrafya kıpır kıpır. Nasıl? Yerel kongre-
lerle, yerel direniş örgütleriyle. Yerel
meclislerin temeli orada görülebilir. Fiili
durumun anayasallaşması olarak da yo-
rumlanabilir bu durum. Dikkat çektiği-
niz gibi, Kars'ta kurulan hükümet var.
TBMM'den bir sene önce kurulup bir aya
yakın yaşamış ve ardından İngilizler ta-
rafından dağıtılmış Kars Cumhuriyeti. O
devletçiğin bir anayasası var. Adı bile
1921 Anayasasıyla aynı: Teşkilât-ı Esasi-
ye Kanunu. Sadece doğuda gerçekleştiril-
en kongreler değil, batıda Balıkesir Kon-
gresi bunların en ünlülerinden biri. Yani
bu dönemde bir yerel şuracılık hareketi
söz konusu. Şura sözcüğünü özellikle
kullandım. '21 Anayasası'nda "özerk
meclis" karşılığı olarak özgün metinde
"şura" sözcüğü geçiyor.

**Mustafa Kemal'in "şura Sovyet demek-
tir" diye bir sözü var.**

Evet, öyle bir sözü var. Mustafa Kemal,
Sovyetler Birliği'yle ittifak yapmak isti-
yor. Halkçılık kavramının en çok kulla-
nıldığı dönem bu. Hatta bir halkçılık
programı yayınıyor; daha sonra bu
programın '21 Anayasası'nın temeli ol-
duğunu söylüyor. Sovyetler'den ister is-
temez etkilenme söz konusu. Sovyet
temsilcilerine "bizdeki şuralara sizde
Sovyet derler" diyor.

**Tezinizde, Mustafa Kemal'in 1923'te
anayasa gereği yerel özerklikler oluşa-
cağını ve "nerelerde Kürtler yaşıyorsa
onlar da kendilerini özerk olarak yöne-
teceklerdir" dediğini belirtiyorsunuz.
Bu ifadeden hareketle o zamanlarda da
Kürtlerle ilgili bir özerklik meselesi
vardı diyebilir miyiz?**

Tabii. Ama, '21 Anayasası'nda zaten her-
hangi bir etnisite vurgusu yok. Ve özerk-
lik sadece Kürt illerine, halkın çoğunlu-
ğunun Kürt olduğu bölgelere yönelik
düşünülmüş bir şey değil. Tüm ülke ça-
pında düşünülmüş bir yerinden yönetim
modeli bu. Bu modelin içerisinde Kürtler
de özerk olarak kendilerini yönetecek.
Mustafa Kemal, Eskişehir-İzmit konu-
şmalarında "Kürtlerin durumu ne ola-
cak?" sorusu üzerine "hangi yörenin hal-
kı Kürt ise orada kendini özerk bir şekil-
de yönetecek" diyor. Daha somutlaştı-
rarak gerekirse, Diyarbakır kendisini nasıl
yönetiyorsa Ankara da, İstanbul da öyle
yönetecekti. Bu model uygulanmış ol-
saydı, yine merkeze bağlı olmakla birlik-
te Diyarbakır'da Kürtler çoğunlukta ol-
duğu için kendilerini eğitim, tarım vb.
konularda daha rahat hissedecek, kendi
kendilerini yönetebilmiş olacaktı.

Mustafa Kemal, "Kürtlerin durumu ne
olacak?" sorusu üzerine, "hangi
yörenin halkı Kürt ise orada kendini
özerk bir şekilde yönetecek" diyor.

**Abdullah Öcalan, Atatürk'ün böyle bir
sistem öngördüğünü, ama daha sonra
çevresindeki bürokratlar tarafından gü-
cünün kısıldığını ve '24 Anayasası'na
geçildiğini söylüyor. Mustafa Kemal
gerçekten böyle bir şey istiyordu da
çevresindeki bürokratlara mı yenildi?
Yoksa bu anti-emperyalist birliği sağla-
mak ve Kurtuluş Savaşı'nı kazanmak
için atılan bir çalım mıydı?**

Atatürk'ün bir Türk ulusçusu olduğunu
unutmamak gerek. Öyle çevresinin ko-

1923 tarihli bir anayasa taslağı bulundu Çankaya arşivinde.
'21 Anayasası'nın bir anlamda eksiklerini tamamlayan,
yönetim biçimi olarak cumhuriyeti öngören bu taslak
"Türkiyeliler"den söz ediyor.

layca yönlendirebileceği bir adam gibi
de görünmüyor. Baştan beri hedefi bir
ulus-devlet kurmak. Bununla birlikte,
'21 Anayasası'ndan 1924'e gidiş ilginç
ve daha deşilmeyi bekleyen bir süreç.
1998'de, 1923 tarihli bir anayasa taslağı
bulundu ve yayınlandı. Can Dündar ve
ekibi "Yükselen Bir Deniz" belgeselini
çekerken Çankaya arşivinde bulmuşlar
bunu. '21 Anayasası'nın bir anlamda ek-
siklerini tamamlayan, yönetim biçimi
olarak cumhuriyeti öngören bu taslakta
birkaç nokta ilgi çekici. Birincisi, "Türki-
yeliler"den söz ediyor. İkincisi, '21 Ana-
yasası'nın yerel yönetimlerle ilgili mad-
delerini hemen hemen aynen almış du-
rumda. Ama bu arada, "Türkiye devleti
tabiyetinde bulunan bireylerin tümü is-
tinasız olarak Türk sıfatını taşır" da di-
yor. O noktadan sonra, "Türklerin hak-
ları şunlardır", "Türklerin hakları bun-
lardır" diye devam ediyor. Bu taslakta
Türkiyeli ve Türk kavramları birlikte
kullanılıyor. 1924'te ise bunu göremiyo-
ruz artık. "Türkiyelilik" Meclis görüş-
melerinde gündeme geliyor, ama Ana-
yasa'daki formül, "vatandaşlık olarak
Türklüğün" kabul edilmesi biçiminde
oluyor. 1921'den 1924'e geçiş sürecinde

ortaya çıkan tablo şu: Türlü türlü unsur-
lar var. Bunların hepsi köken itibarıyla
etnik olarak Türk değil, ama biz herkese
Türk kimliğini benimsetirsek sorunu çö-
zeriz. Anayasanın gerekçesinde de var
bu. Ulus-devleti merkezietçi bir biçim-
de yukarıdan aşağıya inşa etmek daha
kolay görünüyor.

**'21 Anayasası'nın ilk hali günümüze
uyarlanabilecek bir metin mi? Yeniden
gündeme gelmesi o açıdan anlamlı mı?**

'21 Anayasası çok ilginç bir metin. Üç yıl
yürürlükte kalmış. Yerel yönetimlerle il-
gili maddeleri hiç uygulanmamış. Buna
rağmen, siyasal yaşamın hep içinde ol-
muş. Sözgelimi, Hikmet Kıvılcımlı'nın
hazırlayıp 27 Mayıs'tan sonra Kurucu
Meclis'e de gönderdiği bir anayasa tasla-
ğı var. Orada '21 Anayasası'ndaki halkçı-
lık kavramına ve 1921'de Meclis'çe kabul
edilmeyen korporatif meclis önerisine
gönderme yapıyor. Bülent Arıncı Meclis
başkanıyken en demokratik anayasa ola-
rak '21 Anayasası'nı gösteriyor. Deniz
Baykal da "1921 Anayasası Atatürk'ün
anayasası değildir, Meşrutiyet dönemin-
den kalmış bir anayasadır" diyerek karşı
çıkıyor. Bugün asıl olarak Türkiye'nin
Kürt sorunu bağlamında gündeme geli-
yor bu metin. Örneğin, BDP milletvekili
Emine Ayna, DTP eşbaşkanı sıfatıyla
yaptığı açıklamada "1921 Anayasası 21.
yüzyılda yapılan birçok ülkenin anaya-
sasını geride bırakacak düzeyde özgür-
lükçü bir anayasadır ve o anayasa getiri-
lirse sorun biter" diyor. Tabii, 21. yüzyıl-
da, özgürlükçü bir anayasanın insan
haklarını güvence altına almaması düşü-
nülemez, ki 1921 bu konuyu düzenlemi-
yor. Burada kastedilen '21 Anayasası'nın
aynen getirilmesi değil herhalde, çünkü
1921'de değiliz. Sanırım kastedilen, bu
metnin günümüze ışık tutabilmesi, bu-
güne bir referans noktası olabilmesi. İs-
tenen, '21 Anayasası'nın öngördüğü
özerk yerel meclislere dayanan yerinden
yönetim yapısı. Bu uygulanabilir. En
azından denenebilir.

Adım adım, kulaç kulaç

Hasan Hüseyin'in dediği gibi "adım adım, kulaç kulaç ilerliyor nehir..." Dondurucu ayaza ve hükümet zorbalığına rağmen. Direnişin 44. gününde, 28 Ocak'ta Erdoğan galiz dilini, hudutsuz kibrini askıya alıp Türk-İş'le masaya oturdu, madara olmadan çark etmenin yolunu aramaya başladı. Ölümü (4C) gösterdiği için sıtmaya (4B) razı etmeye mi bakacak, Türk-İş yine Türk-İş'liğini mi yapacak, bir hafta sonra hep birlikte göreceğiz. Şimdi Sakarya caddesine bağlanalım, 28 Ocak'a kadarki hava durumunu alalım...

Fotoğraf: Tolga Sezgin / NAR Photos

Yaklaşık bir aydır düzenli olarak ziyaret ettiğimiz Tekel işçileri, direnişin 41. gününde Ankara'nın dondurucu soğuğunu artık iliklerinde hissediyor. Sakarya Caddesi'ne bağlı Tuna Sokağı'nda yakılan odunlar ancak varilleri ısıtmaya yetiyor. Türk-İş binasından başlayarak Tuna Sokağı boyunca uzanan çadırlardan yükselen haykırışlar, soğuk bastırdıkça daha da hiddetleniyor. Memlekette bıraktıkları çocuklarıyla telefonda konuşup gözyaşı döken kadınlar, "burada ölüp gideceğiz, yeni bir şey yapmalıyız" diye kıvranan adamlar ve onları teselli etmeye çalışan sendika yöneticileri... Dondurucu soğuk bedenleri titrettikçe, işçilerin sabrı da tükenme noktasına geliyor. Kendini yakmaktan söz edenler de var, çekip gitmeyi düşünenler de. "Devlet diyor ki, anladın sen onu" diyor bir işçi ve ekliyor: "Devlet mesaj veriyor; birader, senin bu devlette işin yok. Ya köle ol ya da çek git diyor." Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in aynı gün (25 Ocak) yaptığı konuşmada, "tek hatamız işçilere merhamet etmektir" demesi işçileri daha da dirençli kılmış gibi görünüyor. "Biz bu soğukta merhamet beklediğimiz için değil, hakkımızı almak için bekliyoruz" diyorlar. Tekel işçilerinin bakışında soğukun yarattığı çaresizlik, kızgınlık, kararsızlık var, ama yılgınlığa kimse pabuç bırakmıyor. Umutsuzluğa kapılmış görü-

nenlerin hemen etrafı sarılıyor; muhabbetler, espriler yapılıyor, ardından sloganlar geliyor. İlk günlerde sendika yöneticilerine karşı atılan sloganlar azalmış durumda. En azından şube yöneticileri işçilerle aynı çadırda sabahlıyor. Çadır

Havalar soğudukça, hükümetin işçi karşıtı açıklamaları sertleştikçe, dayanışma da artıyor. Her akşam iş çıkışı direniş alanına gidip işçilerle bir süreliğine üşümek, birçok Ankaralı için gündelik bir rutin haline geldi.

ziyaretine gelen yöneticiler de "hakkınızı alacağız, sizi kurtaracağız" cümlelerinin kâr etmeyeceğini bildikleri için sessiz gelip sessiz gidiyorlar. Çeşitli sol örgütlerin katılımıyla oluşturulan Tekel Direnişiyle Dayanışma Komitesi'nin panel duyurularını dağıtan, "eylemci şair" namıyla maruf Mehmet Özer, etrafına topladığı işçilere Hasan Hüseyin Korkmazgil'in şiirlerini okuyor: "Adım adım, kulaç kulaç / ilerliyor nehir / Yoklayıp araştırarak / tartıp dengeleyerek / Adım adım, pençe pençe..." Şiirin ardından buz tutmuş bıyıklarını silerek bir nutuk çekiyor: "Yolcu! Görüyorum ki, bir an önce varmak istiyorsun oraya. Gerginsin, kıpır kıpırsın, soluk soluğasın, yay gibisin ey yolcu! Coşkunluğun ne güzel, gerilimin ne güzel, öfken ne güzel! Sana selâm, sana saygı, ey yolcu!"

Sokak esnafının vitrinlerine astığı yazılar da anlamlı: "Tekel işçilerine yüzde 25 indirim." Yazıyı asmayanlara sordugumuzda "bizde indirim olmaz, ikram olur" diyorlar. Biraz ısınmak için uğradığımız Lorin Bar'ın yöneticisi, gelip giden işçilerden bira parası almamaya çalıştıklarını söylüyor.

Alanda sadece ağır bir hüznün yok elbette. Espriler patlatılıyor, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nden gelen tiyatro öğrencileri skeçler yapıyor, Diyarbakır çadırından dengbêj sesleri yükseliyor. "Mitralyöz mitralyöz, halay başı mitralyöz" diye başlayan bir gence, "oğlum ne mitralyözü, şurda eğlenmeye çalışıyoruz" diye karşı çıkıyor bir arkadaşı.

Direnişe destek vermeye gelen bir kadın ise, Sakarya Caddesi'ndeki erkek tacizine işaret edip bunu Tekel direnişine şöyle bağlıyor: "Sakarya kırk gündür kadınlar için en güvenilir sokak haline geldi. Erkek tacizi korkusundan Sakarya'da içki içemezdik. Geç saatlerde buradan yürüyerek geçemezdik. Tekel işçileri buraya geldiğinden beri kadınların bu sıkıntısı büyük oranda azaldı."

Eyleme destek vermeye gelen gazeteciler arasında ise "kendini yakma" muhabbeti yapılıyor. Kıdemli gazetecilerden biri, samimi olduğu sendika yöneticisine, "hacı, yak kendini de tıkanan süreç açılın" diye takılıyor. Beriki de

Fotoğraf: Serra Akcan / NAR Photos

gırgıra aynı tonda yanıt veriyor: “Ne yani, devrimin saadetine sen mi yaşayacaksın! Hem, ben kendimi yakarsam, sınıf mücadelesini kim örgütleyecek?” Kırk gündür Ankara ayazında sabahlayan işçiler, bedenlerini ısıtmaktan vazgeçmiş olmaları ki, destek ziyaretçilerine açıyorlar odun yaktıkları varilleri.

Uzun zamandır çocuklarının yüzünü göremeyen işçiler, sendika.org standında internet üzerinden yapılan canlı yayın kuyruğuna giriyor. Bir işçi, çocuklarına durumunun iyi olduğunu kanıtlamak için kamera karşısına geçip sakal tıraşı bile oluyor! Kendi memleketlileriyle aynı çadırda kalan işçiler, geldikleri yörenin “kültürüne” de vurgu yapıyor. İzmir çadırında bayrak, Diyarbakır çadırındaysa kaçak çay paketleri asılı.

Malatya çadırının hemen yanına kurulan beyaz perdeden, işçilerin direniş boyunca yaptıkları konuşmalar, polis saldırısı, sloganlar, halaylar naklettiriliyor. İşçiler kendilerini izlemekten mutlu: “Vay be, bıyıklarım televizyonda daha gör çıkmış” diyor Bitlisli işçi Zikrettin Arpacık. Sonra da çay bardağını havaya kaldırıp dumanı hâlâ tüten ateşe tükürerek “vücut ölüyor, ama ruhumuz ölmecek” diye bağırıyor.

Daha önce görüştüğümüz İstanbullu işçilerden Mustafa Alacaloğlu’nun sakalları uzamış, soğuktan iyice büzülmüş halde çadır çadır dolaşırken yakalıyoruz. Hal hatır sorunca, biraz mahcup bir edayla, “aslında İstanbul’a gidip birkaç gün dinlensem bomba gibi dönerim ama, gidemiyor işte insan” diyor.

Malatya çadırından bir işçi, kendilerini “örgütlemeye” çalışan bir grup genç sitem ediyor: “Tamam kardeşim, bilahi de komünist olduk, tıllahi de! Her gün bin tane adam gelip bize akıl veriyor. Kur’an’a el basarsız ki sizdeniz. Ama siz de bir soluk aldırın Allah aşkına.”

Tekel işçilerinin karakıştıkları direnişi, vicdanları muhasebeye zorluyor. Hava-lar soğudukça, hükümetin işçi karşıtı açıklamaları sertleştikçe, dayanışma da artıyor. Her akşam iş çıkışı direniş alanına gidip işçilerle bir süreliğine üşümek, birçok Ankaralı için gündelik bir rutin haline geldi. Memurlar, çeşitli iş kollarındaki işçiler, işsizler, öğrenciler, ev kadınları, emekliler Tekel işçilerinin kendilerini yalnız hissetmemesi için elinden geleni yapıyor. Her akşam kadınlar evlerinde yaptıkları gözlemleri, poğaçaları poşetlere doldurup kocalarıyla yolluyor; bunu yapamayanlar gelip işçilere şarkılar söylüyor.

Bu dayanışma ruhu olmasa, Tekel direnişi Ankara ayazına bu kadar dayanır mıydı, bilinmez. Ancak direnişin –sonucu ne olursa olsun– işçilerin zihninde geri dönülmez bir dönüşüm yarattığı konusunda hemen herkes hemfikir. Bir de soru var, soldaki herkesin aklında: Bu deneyim bir sınıf hareketine evrilebilir mi? Sol bu direnişe nasıl bakmalı? Funda Başaran, Tanıl Bora, Handan Çağlayan, Serdar Kocaoglu ve Galip Yalman’a kulak verelim...

İrfan Aktan

Sınıfın sınıf olarak oluşumu

Galip Yalman: (ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi) Falcılık yapmak gibi bir alışkanlığım yok, ama Tekel direnişi dolayısıyla önemli bir deneyim yaşadığına ve bunun önemli etkilerinin olacağına kuşku yok. Bu direnişin Türkiye genelini nasıl etkileyeceğini zaman gösterecek, ama bu olayı yaşayanlar açısından çok önemli bir değişim-dönüşüm süreci başladı. Basına yansılardan ve bir saatlik ziyaretim sıra-

Galip Yalman

Konuştüğüm işçilerden edindiğim izlenim, kendi gerçekliklerinin farkında olduklarını anlatıyor bana. E.P. Thompson’ın sınıfın sınıf olarak oluşumunun kilidi olarak “deneyim”i göstermesi bu açıdan manidardır.

sında konuştuğum işçilerden edindiğim izlenim, kendi gerçekliklerinin farkında olduklarını anlatıyor bana. E.P. Thompson’ın sınıfın sınıf olarak oluşumunun kilidi olarak “deneyim”i göstermesi bu açıdan manidardır. Deneyim, işçilerin kendi çevrelerini, ilişkilerini, sosyal ve siyasal duruşlarını önemli ölçüde belirlemiş durumda. Konuştuğum işçiler bunu o kadar net ifade ediyorlar ki, yoruma hacet bırakmıyorlar. İşçiler, kendi kitlelerinin yüzde 70’inin AKP’ye oy verdiğini veya onun için çalışmış, ona inanmış bir kitle olduğunu bizzat söylüyor... İşçiler, kazanılmış haklarını kaybetmeme mücadelesi veriyor. Ancak konuştuğunuz zaman işçiler, bu noktayı aşma eğiliminde gibi görünüyor. Kendilerini artık Türkiye işçi sınıfı mücadelesinin önemli bir unsuru olarak görmeye başlamışlar. Bu gerçekten böyle mi, ayrı tartışma. Ama, kendi sendikalarının çok ötesinde, Tek Gıda-İş ve Türk-İş’i eleştiren bir noktada oldukları da ortada. Buna karşı, gerek örgütlü gözükken çeşitli sol görüşteki üniversite öğrencilerine, gerekse onlara değişik biçimde destek veren “sivil toplum” unsurlarına da müthiş bir sempatiyle yaklaşıyorlar. “Travestiler dahil, bundan sonra herkesin yanındayız, destekçisiyiz” diyor Tekel işçileri. Abartmaya gerek yok ama, deneyim dediğim sürecin bir parçası olarak, kendileri dışındaki kesimlerle ilgili bir farkındalıkları oluşmuş durumda. 1 Mayıs’lara katılan gençleri, kendi deyişleriyle “pataklayabilecek olan” insanlar, “bundan sonra biz de 1 Mayıs’larda olacağız” diyor. İşçilere, “bu mücadeleyi kazanırsanız, tutumunuz değişir mi” diye sordum. “Kesinlikle hayır” diyorlar. Değişip değişmeyeceklerini zaman gösterecek, ama bu farkındalık bile bana önemli gözüküyor.

Konjonktürel olarak işçilerin haklarına siyasî anlamda temsil kabiliyeti olan bir örgüt sahip çıkarsa, işçiler oraya yönelir. Sonra nasıl devam eder, bilemeyiz. Ama şu aşamada öyle bir örgüt olmadığı da belli. Diğer yandan, sendikaların da, işçilerin kendilerine yönelik tepkilerini dikkate alıp şapkalılarını önlerine koymasına lazımdır. 12 Eylül yasaları o alanda hâlâ geçerli; sendikaların bu yöndeki şikâyetleri haklıdır. Ama tabandan gelen bu tür çıkışlara hazır olmadıkları da ortada. Do-

layısıyla Tekel direnişiyle ortaya çıkmış olan potansiyel harcanıp giderse, sorumlusu işçiler olmayacaktır.

Dikkat ettim, işçiler oradaki gençlere “yanımızda olun, bizi yalnız bırakmayın” diyor. Bu, umut bağlayacakları bir örgüt olmadığının da işareti. Bu açıdan sol örgütler Tekel direnişi vesilesiyle bir pay koparabileceklerini düşünüyorlarsa, yine kendilerini aldatıyorlar. İşçilerin kendisi söylüyor, “bizi 12 bin Tekel işçisi olarak düşünmeyin, ailelerimizi, sosyal çevrelerimizin genişliğini hesaba katın” diyorlar. Paşabahçe işçileri, SEKA işçileri ne oldu, o potansiyel nasıl harcandı? Bu soruyu sorarak hareket etmek lazım. Şu anda tam anlamda bir sınıf mücadelesi veriliyor. Bu sınıf mücadelesinin esas savacı ise hükümet ve başbakan. 12 Eylül’den bu yana toplumun üstüne sinmiş olan “örgütlü, siyasal mücadeleden bir sonuç çıkmaz” algısı var. Hükümetin kırmızı çizgisi de burada belirleniyor. Bu anlayışın yanlışlanmasını istemediği için hükümet, bu kadar bastırıyor. Yoksa Tekel meselesi, belli sayıdaki işçiye belli bir kaynak sağlama veya sağlamama meselesi değil. Tekel direnişinin siyasî önemi de burada zaten. Ha, işçiler yenilirse –ki hükümet ekonomik nedenlerden ziyade siyasî nedenlerle bunu sağlamaya çalışıyor– o zaman umutsuzluğa kapılmak yerine, bu potansiyeli daha da arttırmaya çalışmak lazım.

Herkes tekel işçisi

Funda Başaran: (Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi öğretim üyesi) Herhalde birçok insanın aklına 1989-90 dönemi gelmiştir. Medyada bir anlığa görünür olan ve kaybolan haberlere inat, Tekel işçileri direnişlerini başkentin orta yerine taşıdılar. Direngenlikleri, kararlılıkları yanlarından evlerine gitmeye niyetlenen herkesi etkisi altına aldı. 4 C’nin ne anlama geldiğini onlardan öğrendik. Sanayi sonrası toplum tezlerine inat, çalıştıkları fabrikaların yaşadıkları şehirler açısın-

Funda Başaran

Bugüne kadar hiçbir işçi eyleminde görmediğim bazı potansiyelleri görüyorum. Her söyledikleriyle, her yaptıklarıyla biz dışarıdakileri içlerine çekiyorlar ve emeğiyle yaşayan herkesin “tekel işçisi” olduğunu hatırlatıyorlar.

dan anlamını da onlardan öğrendik. Türkiye işçi sınıfı tarihine kaydedilecek günleri, tarihin doğrudan tanığı olarak yaşadığımızı düşünüyorum. Vicdanımı bir yana bırakırsam, sırf bu nedenle her akşam birkaç saatliğine de olsa Sakarya’ya gitmeye, oradaki isli, dumanlı havayı içime çekip bir-iki kişiyle sohbet etmeye çalışıyorum. Sıhhiye meydanındaki miting son yılların emek eksenli muhalefetine en görkemli bir araya geliyordu. 1995’te, 1989 baharının artçı dalgalarıyla, ama aramızda yüksek duvarlar varken işçilerle yürümüştük. Bu kez Ankara’ya akan binlerce işçiyle emekten yana bir muhalefetin unsuru denebilecek kesimler daha bir yakın, daha bir ilişkili, daha bir uyumlu yürüdü Sıhhiye meydanına.

Tekel direnişinde bugüne kadar hiç-

bir işçi eyleminde görmediğim bazı potansiyelleri görüyorum. Bu kez işçiler, “başkan, seninle ölüme de gideriz” demiyorlar. Başkanlarıyla birlikte “ölmek var, dönmek yok” diye bağırıyorlar. Hep birlikte kendilerine düşman bir iktidarı yıkabilme gücünden bahsediyorlar. Her söyledikleriyle, her yaptıklarıyla biz dışındakileri içlerine çekiyorlar ve bize, emeğiyle yaşayan herkesin “tekel işçisi” olduğunu hatırlatıyorlar. Tekel işçileri, direniş nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, başka bir dünya kurmanın “uygun anını” beklemenin tek yolunun, “vaktinden önceki” girişimler olduğunu hatırlattı, hatırlatıyor.

Lüzumsuz ilan edilenler

Tanıl Bora: (Birikim dergisi yazarı) Ankara’da Türk-İş genel merkezinde bir ayı aşan direnişlerini açık grevine dönüştüren Tekel işçilerinin durumu, birincisi, emek rejimindeki esneklik ve güvencesizliğin bir vakası olarak önemlidir. İşçilerden birisinin dediği gibi, adı hapishaneyi çağırıştıran 4 C kodlu madde, provokatif denebilecek bir hak ve güvence iptalini düzenliyor. “Onurlu iş akdi” kavramına kamu otoritesi adına sırt çevirerek çalışma koşullarında her nevi keyfi düzenlemeyi meşrulaştıran bir düzenlemedir bu. İşçilerin direnişi, her şeyden önce, bu keyfiliğe karşı bir hak öznesi olma talebini yansıtıyor. Bu direniş, işgücünü “lüzumsuz” ilan eden ve buna bağlı olarak kriminalleştiren söylemi (aynı zamanda rejimi) de teşhis etmemizi sağlıyor.

Başbakan, üretim dip ücretlerle güvencesiz çalışan özel işletmelere kaydırıldığı için bir yılı aşkın zamandır iş verilmeyen bu işçileri “boş oturuyorlar” diyerek lüzumsuz ilan ediyor. Parlamento dışı politikayı anarşi olarak gören sağ geleneğin izinde, her türlü hak talebine ve protestoya refleks halinde hıyanet atfediyor; mülkiye ve emniyet bürokrasisi her türlü hakkın iptalini davet eden “terörist” yaftası ve “bilmiyorsunuz, aralarında provokatörler var” mitosuyla devamını getiriyorlar. Bu devletli reaksiyonerliğe karşı eylemli itiraz, başlı başına kıymetlidir.

Tekel işçisine yönelik pohpohlar, başka konuları “sahte gündem” ilan eden bir tekellilikle, radikal görünümlü bir apolitizme kapı açıyor; hatta ilgası istenen “sahte gündem” konusu Ergenekon olduğunda, basbayağı gericiliğe varıyor.

Express dergisinin Tekel işçileri ve sendika yöneticileriyle söyleşilerin yer aldığı sayısında, bir zamandır Tuzla’daki iş cinayetleriyle meşgul olan Aslı Odman’la da bir söyleşi yer alıyor. Tuzla’nın ölümcül şartlarında işçilerin sendikayla ilişkisini şöyle tanımlıyor Odman: “Kısa vadeli ve pragmatik amaçlar çerçevesinde, yani verilmeyen ücretlerin tahsili için...” Peşinden de şu kuşkusunu dile getiriyor: “Sendikanın böyle noktasal bir şekilde, hak mağduriyetine uğramış işçilerle bir araya gel-

DESA direnişinin abidesi Emine Aslan (ortada) da Tekel işçileriyle beraberdi.

mesi (biz buna “işçilerin bir araya gelmesi” diyelim –T.B.) kalıcı bir örgütlenmeye dönüşür mü?”

Tekel işçilerinin eylemine soldan gösterilen ilginin, alışlageldiği üzere, sarhoş bir gönül rahatlığıyla gözardı ettiği de bu işte: Neticede çoğu AKP seçmeni olan bu –memur kökenli– işçilerin eyleminin kısa vadeli ve pragmatik saiklerini görmezden geliyor ve direnişe dünyayı değiştirme misyonu atfediyorlar. “İşçi sınıfı vatan savunma mücadelesinin başına geçmiştir” diyen ulusalcıların, dünyayı değiştirmekten bu hükümeti indirmeyi anlayanların yüklediği misyonları bir kenara bırakıyorum. Muhtelif dışarıdan bilinç taşıyıcıların ziyaretine uğrayan işçilerin, bu misyonların pohpohuna –yine kısa vadeli ve pragmatik biçimde– kapılmaktan geri kalmayabildiklerini, örneğin MHP’yle CHP’nin mürai alâkasından yüksünmediklerini de unutmadan ama! Yine unutmadan: Bu gibi pohpohlar, yurttaki-dünyadaki bütün başka konuları “sahte gündem” ilan eden bir tekellilikle, radikal görünümlü bir apolitizme kapı açıyor; hatta ilgası istenen “sahte gündem” konusu Ergenekon olduğunda, basbayağı gericiliğe varıyor.

Dünyanın adım adım, taş üstüne taş koyarak değişeceğini biliyoruz elbette. Nitekim direnişin iyimser gözlemcileri, gözleri kendi mağduriyetlerinden başkasını görmeyen işçilerin dillerinin zaman içinde “kurtuluş yok tek başına” sloganına döner olduğuna, polislin kendilerine şiddet uygulamasını “Habur”da eşkıyaya gösterilen iyi muameleyle” tartarak tepki gösterirken Kürt-Türk bir arada günler geçirdikçe ötekilerin ve başka mağduriyetlerin farkına vardıklarına dikkat çekiyorlar. Evet, deneyimin eğiticiliği diye bir şey vardır.

Evet, ama iradenin iyimserliğine karşı aklın kötümserliğini elden bırakmamalı. Tekel’in de sesi var, ama iki

elinki gibi değil. Zonguldak maden işçilerinin büyük Ankara yürüyüşünün 20. yılında uzak tarih gibi kaldığı ve kazanımlarından söz etmenin zor görüldüğü bir tecrübenin bilgisiyle, kısa vadeli ve pragmatik bir hak talebi mücadelesine yüklenen anlamın hududunu bilmeli. Dayanışma girişimlerinin işçilerin gönlünü kazanan etkisi, her şeyden önce insanî kıymeti ve deneyimin rahmeti bakidir. Ancak emekçi kitlesinin örgütlenme ve politik bilincinin direniş yeri ziyaretleriyle sıçramayacağı da herhalde kestirilebilir. Aslı Odman’ın Tuzla bağlamında söylediklerine başvuracağım yine: “İşçilerin farklılıkları içinde bir araya geldikleri bekâr odaları, kahvehaneler, hemşeri dernekleri, amele pazarları gibi yerleri tespit edip, oya işler gibi uzun vadeye sabırla yapılan bir örgütlenme...”

Çağımızın emek mücadelesi, çalışanların kazanılmış haklarını korumayı aşan bir perspektifi gerektiriyor. Sosyal devlet çağının bakiyesi olan istihdam statülerini “tutan” savunmacı tutum, üç otuz paraya geçici veya yarını belirsiz, haksız-hukuksuz işlere muhtaç edilen işsiz kitlesini gözetken bir politik kaygıyla birleşemedikçe, loncavârî bir imtiyaz talebine dönüşerek yalıtılacaktır. Giderek esnekleşen, güvencesizleşen emek rejiminin dışladığı, “lüzumsuzlaştırdığı” nüfusu gözetmeyen bir politika, bir dil, muhafazakâr kalacaktır. (Birikim dergisinde yayımlanacak makalesinden)

Ankara’nın midesine oturdular

Serdar Kayaoğlu: (Epos Yayınları editörü) Yıllardır böyle bir eylem olmuştu ve sol, böyle bir direnişin özlemini çekiyordu. Dikkat ederseniz, eyleme destek verenlerin bu beklentiye karşılık bulmuşçasına heyecanlı oldukları görülür. Medyanın beklenmedik ilgisi de dikkat çekicidir. Öte yandan solun,

Tanıl Bora

dipte olduğunu kabullendiği bir konjunktürdeyiz. O yüzden herkes, elinden ne geliyorsa yapmaya çalışıyor. Pasa-bahçe veya SEKA direnişlerinde sol, daha yeni yeni yenilgiyi kabulleniyordu. 1996 1 Mayıs'ında sol, tepeden aşağıya inişe geçmişti. Bir de 2000'deki ölüm oruçları sırasında aydınlarla solun net ayrışması, soldaki inışı daha da hızlandırmıştı. Aydınların, solun ve sendikaların ayrıştığı bir dönemde zaten ciddi bir direniş ortaya çıkmadı. SEKA direnişinde unutmayalım ki işçiler solcuları "gidin başımızdan" diyerek kovmuştu. Gelelim Sakarya Caddesi'nde devam eden Tekel direnişine... Lokantaların, barların, kafelerin mekânı olan Sakarya, Ankara'nın midesi olarak tarif edilir. Ve şu anda işçiler, Ankara'nın midesine oturmuş durumda. Tekel direnişine o yüzden de duyarlı olmak bir zaruret ve vazifedir. Zaten bu direnişe duyarlılık göstermeyenler ayıplanır. Tekel direnişi, Türkiye'nin ağır baskıcı rejimine ve sendikacılara rağmen böyle işlerin yapılabildiğini gösterdi. Peki, nasıl oldu da böyle oldu? Elbette bir takım dürtmelerden sonra bu eylem hasıl oldu. İnsanın aşına, işine mâni olursan, canını yakarsan, köşeye sıkıştırırsan, doğal olarak böyle bir refleksle karşılaşırsın. Sendikalar bile işin bu noktaya varacağını hesap edemedi, edemezdi. Açıkçası ben, direniş sayesinde bir ortak hissin doğduğuna dair değerlendirmelere kuşkuyla yaklaşıyorum. Eylem alanında gezerken böyle bir hisse kapılmak mümkün. Ama olaya eylem alanının dışından da bakmak gerekir. Uzun yıllardır böyle bir direnişin beklentisi içinde olan aktivistler, bu eylemden çok şey bekleyebilir. Zaten yıllardır "ne zaman bir patlak olacak" sorusu soruluyordu ve Tekel direnişi buna tercüman oldu. Ama bu eylemin etkisi bence sınırlı ve ortaya çıkmasında solun herhangi bir etkisi yok. Sol, elinden geldiğince çay ve ye-

mek dağıtıyor, ajitasyon yapıyor, işçilere bu işin peşini bırakmamaları gerektiğini söylüyor, evlerine götürüp ağırıyor... Solun kendisi için yapılması gereken işleri şu anda işçiler için yapması bile, içinde bulunduğu aczi gösteriyor. Bu, dibe vuruşun en rasyonel göstergesidir. Peki, sol ne yapabilirdi? Bu sorunun kendisi, solun tarihini düşünürsek, yanlış sorulmuş bir soru. Kürt meselesi konusunda sol zaten ciddi bir ayrışma yaşadı. Hapishanelerdeki direnişler ko-

AKP'li, MHP'li, dinci veya tarikat üyesi işçiler var. Demek ki işçilere ve sendikalara siyaset yapılmaz. Sendikalarda bizzat siyaset yapılır. "Sen şusun, sen busun" ithamlarıyla işçilere siyaset yapamazsınız. Bence sol bunu tartışacak artık.

nusunda da ayrışma var. İşçi sınıfı meselesine gelince, herkesin kucağı çok geniş. İstedığınız kadar kucağınızı açın, ama bir atasözü vardır: "Kollarını çok açan, kucaklayamaz." Sol kollarını çok açıyor, ama kucaklayamıyor. Solun buradan çıkaracağı tek sonuç, tartışmaları artık bu bağlamda yürütmektir. Tekel direnişi sayesinde görüyoruz ki, işçi sınıfı ve sendikal hareket açısından ekonomik, demokratik mücadele bitmemiştir. İkincisi, sol, kendiliğinden değil, gayet bilinçli bir biçimde seküler olmak zorundadır. Çünkü işçiler içinde siyasal İslâm'ın ta kendisini belirleyen bir kesim var. AKP'li, MHP'li, dinci veya tarikat üyesi işçiler var. Demek ki işçilere ve sendikalara siyaset yapılmaz. Sendikalarda bizzat siyaset yapılır. "Sen şusun, sen busun, İslâmcısın, MHP'lisin, BBP'lisin, Kürt karşıtısn" ithamlarıyla işçilere siyaset yapamazsınız. Bence sol, bunu tartışacak artık. Ekonomik, demokratik mücadelede "AKP" diye bir hedef olmamalı. AKP burjuvazinin sadece geçici bir koçbaşısıdır. Şu anda AKP'nin yerine MHP veya CHP de olabilir. Nihayetinde bu eylemden bir sonuç çıkabileceğini düşün-

Serdar Kayaoğlu

müyorum ama, en azından solun Tekel direnişi ışığında yeni bir siyasî tartışma yaşamasına vesile olabilir.

Samsunluyla Muşlu buluştu

Handan Çağlayan: (Sendika uzmanı) Bu eylem, Türk-İş'in genlerine ne ölçüde etkide bulunabilir ya da genel olarak sendikal hareketi canlandırabilir, doğrusu bilemiyorum. Bu direnişin, sendikalar arası güç birliğinin, sendika içi demokrasinin gelişmesine ya da esnek, güvencesiz istihdam modeline geçme süreciyle tarımda neoliberal dönüşümün engellenmesine katkısı olur mu? Muhtemelen direnişe bu boyutta anlamlar yüklemek doğru olmaz. Tekel işçileri son derece somut hak kayıplarının yakıcı etkileriyle Ankara'ya geldiler. Asgari ücretle ve güvencesiz bir şekilde yeni işe başlayacak insanlardan değil, belirli bir gelir düzeyine ve sosyal güvenliğe ve buna paralel bir yaşam beklentisine sahipken, tüm bunlardan vazgeçmeleri istenen insanlardan söz ediyoruz. Onlar açısından bıçağın kemiğe dayandığı nokta da bu zaten.

Bu bağlamda, ucu 24 Ocak kararlarına değin uzanan bir sürecin geri çevrilmesine dair bütün anlamlar elbette ki bir direnişe yüklenmemeli. Ama Tekel işçilerinin direnişlerinin taşıdığı anlam hiç de küçümsenecek türden değil. Bir ayı aşkın süredir sokaktalar. Ve şurası çok açık ki, onların direnmedeki kararlı tutumları olmasaydı, değil bir ay, bir gece bile sokakta kalamazlardı. Demek ki biber gazı her şeye kadir de-

Handan Çağlayan

Aydınlı, Samsunlu işçilerle Batmanlı, Diyarbakırlı, Muşlu işçiler birlikte direniyor. Bu tablonun herkese söylediği çok şey olmalı. Ama en başta da emek alanındaki aktörlerle Kürt siyasetinin özneleri bu anlamları okumaya çalışmalı.

ğil. Onların kararlılıkları, yıllardır kesintisiz bir şekilde devam eden neoliberal saldırıların moralizleştirdiği toplumsal dinamikler için de bir moral kaynağı oldu. Öte yandan, "sokak, eylem, hak, direniş, dayanışma" gibi kavramlar uzun zamandır bu denli toplumsal kabul görmemiş, meşrulaşmamıştı. Başka bir nokta: İşçiler, aileleriyle birlikte direniyorlar. Ailelerin eylem sürecine katılması eylemcilerin direnişini pekiştirmekle kalmıyor, eylemin toplumsallaşmasını hizmet ediyor. Karşımızda işyerini ve dar anlamda iş ilişkisini aşan bir muhalefet ve direnme ağı modeli var. Sendikaların bundan çıkaracağı dersler olmalı. Tıpkı kadınların katılımı ve direnişi, eylemdeki kararlılıklarından çıkaracakları dersler olduğu gibi. Ve son nokta: Farkındaysanız, Aydınlı, Samsunlu işçilerle Batmanlı, Diyarbakırlı, Muşlu işçiler birlikte direniyorlar.

Bu tablonun, linç girişimleriyle, körüklenen etnik ayrışma ve gerginliklerle bunaldığımız bir anda herkese söylediği çok şey olmalı. Ama herhalde en başta da emek alanındaki aktörlerle Kürt siyasetinin özneleri bu anlamları okumaya çalışmalı.

Söyleşi: İrfan Ükân

Fotoğraf: Serra Akcan / NAR Photos

TEKEL İŞÇİLERİ NEDEN YALNIZ DEĞİL: İŞÇİ HÜR KESKİN ANLATIYOR

Yol haritası

Tekel işçilerinin direnişine bireysel olarak destek veren işçiler de var. Hür Keskin onlardan biri. Yirmi yıllık işçi, birçok işçi direnişinin örgütlenmesinde yer aldı; kimi zaman sendikadan, kimi zaman da işçilerden, kendi deyişle “kazık yedi”. İşveren tehdidinden ötürü can korkusu yaşadığı da oldu. Ama yolundan dönmedi, dönmediği için, Jimi Hendrix şarkısındaki gibi, “deneyimlendi” ve bir yol haritasına vakıf oldu. O öyle bir harita ki, solda yürümek isteyen herkese yol gösteriyor. Yeni bir harita değil, hiç eskimeyen, eskimeyecek bir harita. Üstelik telifi kimsede değil, belli bir müellifi yok çünkü. İnanmayanlar Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi’ne bakabilir. Ya da ismiyle müsemma Hür Keskin’e kulak verebilir. Abarttığımızı düşünenler olabilir. Olabilir, antenleri açmadan dinlendiğinde, Jimi Hendrix de ıskalanabilir. Halbuki o da bizim hikâyemiz, bu da. İnanmayanlar ikisini birlikte dinleyebilir.

Şu an nerede çalışıyorsun?

Hür Keskin: Son üç yıldır devlet hastanesinde, taşeron şirkette çalışıyorum. Asgari ücret alıyorum. Daha önce Makine Mühendisleri Odası’nın bir araç muayene istasyonunda çalışıyordum. On dan önce de Paşabahçe’de. 1991’den beri işçiyim. 1976 Ankara doğumluyum.

Sendikaya üye misin?

Değilim. Olabilmek için hastanedeki işçileri örgütlemek lâzım. Ama onların çoğu da AKP’nin veya yakınının torpilıyla işe girmiş. Zaten iki yılda bir sözleşme yeniliyor. Sendikayı kuruma sokmak iki yıl alır. Bu süreçte işveren rahatlıkla seni işten atar.

Tekel işçileriyle nasıl bir temasın var?

Evimde ağırliyorum. Hastanedeki işlerine yardım ediyorum. İlaç sağlıyorum. Soruyorlar, “niye yapıyorsun bu iyiliği” diye. Aynı soruyu beraber çalıştığım in-

sanlar da soruyor. “Biz 570 lira maaş alırken, iki katımız maaş alan Tekel işçilerine neden destek verelim? Tekel işçisi 4 C’ye bile geçse, bizden daha fazla maaş alacak” diyorlar. Ben de, sorunun maaş farkı olmaması gerektiğini, hepimizin aynı sistemin mağduru olduğunu anlat-

Bizim kavgamız yarının kavgası. Yaptıklarımızın işçi sınıfında birike birike bir potansiyel haline geleceğine inanıyorum. Bu kadar kazık yememe rağmen! Buna inanmak dışında şansım da yok.

maya çalışıyorum. Bazı arkadaşlarım, “Tekel fabrikaları satıldığında neden bu işçiler kalkıp direnmedi de şimdi direniyor, ben niye destek vereyim” diyor. Ama arkadaşımı Tekel işçilerinin çadırına götürdüğünde o anlayış bir anda kırılıyor. Bizim mahalle Alevî. Oradaki Alevî derneklerine haber verdim, Tekel işçi-

lerine destek verelim diye. “Onlar AKP’li, niye destek verelim” dediler. Ertesi gün dört Tekel işçisini yanıma alıp mahalleye gittim. Tanıştırdım, muhabbet ettiler. Ertesi hafta mahallenin kadınları toplanmış, sabahtan akşama kadar tam sekiz kasa gözleme hazırlanmışlar!

Tekel işçileri direnişi kazanır veya kaybederse, yani direniş bittiğinde işçilerle ilişkileriniz devam edecek mi? Çoğu bizi unutacak elbette. Atılan SEKA işçileri bugün Tekel direnişine destek vermeye geliyor mu? Bunun muhasebesini yapmak zorundayız. Tekel işçileriyle ilk kez hastanede karşılaştım. Getirdiler; yaralı üç işçi. Batmanlıymış üçü de. Daha sonra sürekli haberleştik. Arada Batman’a gidip geldiler, kaçak çay filan getirdiler. Velhasıl bu işçiler, burada yaşadıkları deneyimi unutacaklar mı, hayır. Ama bizim istediğimiz seviyeye gelecekler mi, o da hayır. Unutmayalım, bu işçilerin çoğu düne kadar AKP’liydi. Bizim gibi işçiler veya solcu arkadaşlar Tekel işçilerinde bir değişim yaratıyor olabilirler. Ama asıl dönüşümü, CHP’li, DTP’li işçiler, AKP için çalışan arkadaşları üzerinde yapıyor. AKP için çalışmış olan yüzlerce işçi var o çadırlarda. Ve sola, 1 Mayıs’a, eylemlere tepkiyle yaklaşan bir insanlar, şimdi kendilerini başka bir dünyada bulmuş durumdalar. Bu kırılma öyle kolay unutulamaz. Bu kırılma istenen yöne evriltilebilir işçiyi, ama asla eskisi gibi de olamayacaklar.

Eskisi gibi olmamalarının faydası ne olur?

O işçilerle irtibat kuran insanlar, yarın öbür gün o işçilerin bulunduğu şehirler-

de daha kolay örgütlenebilecek. En azından bir solcu linç edildiğinde ya müdahale edecekler veya linçe katılmayacaklar. Dün gece saat 3'te ÖDP'li gençler işçilere helva dağıtıyordu. Bunu unutmaz bir işçi. Elbette, işçi dediğin, bıçak kemiğe dayandığında kendini sokağa atar. Ama senin işin, kendini sokağa atmış olan işçiyi örgütlemektir zaten. Türkiye koşullarında, böyle bir toplumda, ortada bir hareketlilik olmadan işçiyi örgütleyemezsin, fabrikaya bile giremezsin.

Direnişin ilk günlerinde MHP'liler de destek için geliyordu...

MHP milletvekilleri sanırım bir tek ilk gün geldi. BBP'li kadınlar geldiklerinde de tartışma çıkmıştı zaten. Ayrıca öne çıkan işçilerin hepsi Güneydoğu'dan. Hemen hepsi bir şekilde DTP'yle ilişkiye girmiş, dolayısıyla boş veya cahil olmayan insanlar. Şu anda direnişte olan işçilerin çoğu doktor raporu alarak buraya gelmiş. Ama sendika kalkıp bu raporların verilmesini sağlayan doktorlara teşekkür için Türk Tabipler Birliği'ni ziyaret dahi etmiyor. Neden? Çünkü zaten bu durumdan rahatsızlar. Ne yazık ki işçiler bunu bildiği halde kabullenmek istemiyor. Benim evimde kalan Malatyalı bir işçinin söylediğine göre, sendika bu direniş için 7 trilyon ayırdığını söylemiş. Peki, nerede bu trilyonlar? İşçilerin yeme-içmesini bile bizim gibi insanlar ve bazı örgütler karşılıyor. Sendika ne yapıyor? Yatacak yer bile ayırmıyor.

Sence sendika ne istiyor?

Tek Gıda-İş'in Eskişehir'de üç bin üyesi var. Bu işçiler altı ay önce grevden çıktı. Yani işçi hâlâ hareketli ve canlı. Peki, sendika 100 bin kişilik yürüyüş için Eskişehir'den kaç üye getirdi? Bir otobüs! Yaptıkları eylem takvimine bakın: İşçiyi 26 Ocak'a kadar niye bekletiyorsun bu soğukta? Neden açlık grevine ara verdiriyorsun? İşçilerin çoğu zaten ay sonunda geri dönmeyi düşünüyor, çıkış evraklarını imzalamak için!

İşçiler neden bunu kabul ediyor?

Çünkü hâlâ sendikal bürokrasiye tâbiler. Dün geceyarısı sendika yöneticisi çadırları geziyor; işçiler yataktan fırlayıp alkışlıyor. İşçiler hâlâ sendikaya inanıyor. Ben hayatımda üç büyük kazık yedim sendikadan. Birleşik Metal İş'ten, Çimse-İş'ten, Kristal-İş'ten. Sendika ne yapıp ediyor, seni paketleyip evine yolluyor. İşçilere akıl vermiyorum; sadece "ben olсам şöyle yapardım" diyorum. Güya işçi komitesi kuracaktık. Bunu duyan her örgüt hurra gönderiyor iki elemanını. Komitede neredeyse işçi kalmadı.

Paşabahçe'den nasıl atılmıştın?

Eskişehir Paşabahçe'de çalışırken Çimse-İş'e üye oldum. Fabrikaya taşeron şirket soktular. Fakat Çimse-İş taşeron şirket çalışanlarını sendikaya üye yapmayınca, biz de toplu olarak Türk-İş'e bağlı Kristal-İş'e geçtik. Fakat diğer sendikaya geçmemizi devletin kabul etmesi için bir aylık süre var. Bu süre dolmadan işveren 900 işçiden 600'ünü işten çıkarttı. Altı gün fabrika işgali yaptık, 42 gün fabrikanın önünde çadırda kaldık. Bu olaylar 2003'te yaşanıyor. Bizim işçi

havzamızda, sosyal hayat alanımızda, mahallemizde, aynı iş kolunda çalışan Yurtbay Seramik, Sörmaş Sıcak Tuğla Fabrikası'nda da örgütlenmeler yaptık. Oralarda da işten atılmalar yaşandı. Bazen bir-iki ay süren fabrika önü direnişleri gerçekleştirdik.

İşten atılanlar tazminat alabildi mi?

Tabii ki hayır. Ben bile altı yıl sonra tazminatımı faizsiz, çıplak haliyle alabildim. Taşeron şirkettekiler Kristal-İş'e üye olduktan sonra atıldıkları için yargı onlara sendikal tazminat da verirdi. Ama bizim gibi Çimse-İş'ten Kristal-İş'e geçenlere "sendika değişikliğiniz keyfi bir harekettir, size sadece kıdem tazminatı verilecek" dedi. Üstelik 2003'te atıldım, tazminatı 2009'da alabildim. Eskişehir'deki örgütlenme faaliyetlerimden do-

Hüner Keskin

O işçilerle irtibat kuran insanlar, yarın öbür gün o işçilerin bulunduğu şehirlerde daha kolay örgütlenebilecek. En azından bir solcu linç edildiğinde ya müdahale edecekler veya linçe katılmayacaklar.

layı o havzada iş bulamadım. Sosyal demokrat bir odada düşük maaşla işe girdim, ama çocuğun okulu başladı, kira, elektrik filan derken maaş yetmedi. Ankara'daki akrabalarım bir iş ayarladı, atlayıp geldim. Eşim de bir şirkette çalışıyor şimdi.

Örgütlenme mücadelede eğitimin, çevren ne kadar etkili?

Tokat-Zile'de iki yıllık meslek yüksek okulunda makine bölümü okudum. Ben Aleviyim, bizim okulda tarikatlar hâkim olduğu için rahat edemezdik. Bunun üzerine oradaki eski solcularla ilişkim oldu. CHP belediyeyi kazanınca, hava biraz değişti. Önce Kemalist bir damar yerleşti okulda. Okudukça, Kemalizmin yetmediğini gördüm. Kemalizm her Alevi gencinin bir engelidir zaten. Çoğu o engeli aşamaz, aşmak da istemez. Biz o engeli fabrikalardaki pratikler sayesinde önemli ölçüde aştık.

Hür ismi nereden geliyor?

Ailede solculuk filan yok. İsmim de Ker-

bela olayına dayanıyor. Kerbela'da katliam yapmak için gelen komutanlardan biriymiş Hür. Fakat oradaki zulmü görünce, savaş alanında saf değiştirmiş, katliama maruz kalanlara destek vermiş. İlk o ölmüş savaşta. Hatırlıyorum, dedemin evinde bir karakalem çalışması vardı. Adamın biri yerde, öldürülmüş. İsmi yazıyor, Hür. Oradan kalmış bizim isim.

Paşabahçe direnişiniz hangi noktada kırıldı?

Biz 200 kişi Eskişehir'de işe alınmıştık, 1997'de. Fakat Eskişehir'deki fabrika henüz inşaat aşamasında olduğu için bizi "eğitim maksadıyla" Mersin'e, İstanbul'a, Lüleburgaz'a gönderdiler. Dağın başındaki fabrikalarda çalışıp bekâr lojmanlarında kaldık. Askerî koğuş sistemi vardı. Güya eğitim almaya gittiğimiz için düşük ücretle çalışıyorduk. O fabrikalardaki işçiler dört katımız maaş alıyordu. İş aynı, ücretse böyle... Oysa şirket bize şu taahhütte bulunmuştu: 12 ay gönderileceğiniz yerde eğitim gördükten sonra sizi geri getireceğiz ve normal maaşla çalışacaksınız. Fakat 18 ay geçmesine rağmen bu taahhüt yerine getirilmedi. Sendika da bizi üye yapmadı. Çünkü biz kendi fabrikamızda değil, eğitim maksatlı olarak Lüleburgaz'daki fabrikada çalışıyorduk. Diğer işçilerle iyice kaynaştığımız için, direnişimize destek verdiler. Eskişehir'e eyleme gittiğimiz zaman otobüs paralarımızı toplayıp verdiler. Ancak o dayanışma işverenin tehditleri sonucunda kırılınca, Lüleburgaz'a döndük. Gece kaldığımız yerler değiştirildi, birbirimizden kopardılar yani. Aylar sonra Eskişehir'deki fabrika açılınca, oraya geçtik. Daha sonra fabrika kapandı. Bir sürü tantana yaşadık, ama özeti şu: O süreçte örgütlenme bilincim bir hayli yükseldi.

Eskişehir'deyken taşeron işçiler de gelmiş, siz kadrolu işçi olmuştunuz. Taşeron işçilere nasıl yaklaşıyordunuz?

Lüleburgaz'dakilerin bize davrandıklarının tersi yönde ne yazık ki. Adamlara etmediğimizi bırakmıyorduk. Tuvalete girmeye korkuyorlardı. Gerçek anlamda altına işeyen işçiler vardı, yalnız başına tuvalete gitmeye korktuğu için. Biz orada sistem yerine onları suçluyorduk. Üstelik onlardan daha fazla maaş alıyorduk. Fakat bazı kıdemli işçiler ve sendika, taşeronların düşük ücreti kabul etmesinin bizim işimizi tehlikeye soktuğunu söylüyordu. Ben o sırada EMEP'e üye olmuştum, bir süre sonra yöneticilik yapmaya başladım. Polis fabrikaya gelip işçilerin önünde benimle birlikte yedi arkadaşı sorguladı. Bu yedi kişi içinde siyasetle hiç alakası olmayanlar da vardı.

Ne sorgusuydu bu?

"Ne yapmaya çalışıyorsunuz, amacınız ne?" diye sordular, bence işçileri bizden soğutmak istiyorlardı. Bunu başaramadılar. Kendi aramızda bilinç yükseltmek için çeşitli toplantılar yapardık. Üniversitelerdeki hocalarla iletişime geçerdik. Artı değer nedir, kâr nedir, bunları anlamaya çalışırdık, ama sendika bize kızar,

yer bile vermezdi. Ben sendikanın işyeri temsilcisiydim, ama sendika binasına giremezdik. Ankara'dan şube başkanı geldiği zaman binanın kapısını açardı, o kadar. O yüzden kahvehanelerde, evlerde filan toplanır, direnişi örgütlerdik.

Neler okurdunuz?

Çok öyle yayın okumak gibi bir durumumuz yoktu. Ama potansiyel vardı. Hiç unutmuyorum, iki işçi arkadaşımız izin alıp Metallica konseri için İstanbul'a gitmişti! Velhasıl, Paşabahçe'deki mücadelemiz 600 kişinin işten atılmasıyla son buldu. Ben ilk atılanlardan biriydim, çünkü 30 kişilik işçi komitesinde yer alıyordum. İçeriden işleri yürütmek için bir komite daha kurduk, onları da işten attılar. Bir tane daha kurduk, onları da attılar! Çevreden oluk oluk yeni işçi getirdiler. Kavgalar çıktı, bizim yerimize işe alınanlar polis eşliğinde işe gelip gitti. Ama sonuçta taşeron bitti. Pek çok arkadaş parasını aldı. Ben iki buçuk yıl bu işle uğraştım, işsiz kaldığım halde.

İşsiz kaldığın halde neden bu mesele-nin izini sürmeye devam ettin?

"EMEP'liler gelip bana dokundular, bir anda değiştim" gibi bir şey olmadı. Zamanla, deneyim kazanarak öğreniyorsun sistemi. Zaten sende birazcık solcu anlayış varsa, kâr-zarar ilişkisini çözüyorsun işçi olarak. O zaman haksızlığa başkaldırıyorsun. Ama dinî inancın çok yüksekse, bütün haksızlıkları öbür dünyaya havale ediyorsun. Oysa biz, asgarî ücrete göre değil, patronun kazancına göre zam isterdik. İnsanlar susarken sen konuşmaya başladığın zaman seni öne itmeye başlıyorlar. Patronla bir mesele olduğunda, doğal olarak herkes sana bakıyor. Benim durumum biraz böyle oldu. Fakat işçilerin beni yarı yolda bıraktığı çok oldu. Bir sefer, üretim müdürüyle tartışıyordum, "yaptığınız şey işçiye zarar veriyor" filan diyordum. Müdür geri adım atmayınca, "hadi arkadaşlar, kalkın gidelim" diye rest çektim. Sertçe ayağa kalktım, ama işçi arkadaşlar kalkmadı. (gülüyor) Ben de oturdum yerime, "müdür bey çok haklısınız" dedim. Altı ay ağzımı açmadım. İşçi arkadaşlar defalarca özür dilediler, ama konuşmadım.

Eskişehir-Paşabahçe işçilerinin Ankara yürüyüşü (Kasım 2003)... "Zamanla, deneyim kazanarak öğreniyorsun sistemi. Zaten sende birazcık solcu anlayış varsa, kâr-zarar ilişkisini çözüyorsun işçi olarak. O zaman haksızlığa başkaldırıyorsun."

İşten atıldığında çocuğum bir aylıktı. İki buçuk yıllık işsizliğim boyunca cam fabrikalarından gelen yardımlarla, sosyal çevremizden gelen desteklerle ayakta kaldık. İki buçuk yılının iki ayı Sörmaş'ın Bilecik-Söğüt'teki fabrikasında işçilerin direnişini örgütlemekle geçti. Üstelik hepsi BBP'li, MHP'li işçilerdi. Solcu kimliğimi gizlemeden oraya gittim. Bizi evlerinde ağırladılar, jandarma beni gözaltına aldı, işçiler gelip karakoldan aldılar filan... Yurtbay Seramik'in, adı lanet olasıca Otlubalı köyündeki fabrikasında 40 gün kalıp işçilere destek verdim. Orada da Kristal-İş'ten kazık yedik. Bize ve işçilere verdiği hiçbir sözü tutmadı. Keşke biz de o 40 günlük direnişi gelip şimdi Tekel işçilerinin yaptığı gibi Türk-İş'in önünde yapsaymışız. Ama her şeyi zamanla, deneyimle öğreniyorsun.

Yurtbay Seramik'ten atılanlarla ilişkileriniz sürdü mü?

Kendi aramızda bilinç yükseltmek için çeşitli toplantılar yapardık. Artı değer nedir, kâr nedir, bunları anlamaya çalışırdık, ama sendika bize kızar, yer bile vermezdi. Ben işyeri temsilcisiydim, ama sendika binasına giremezdik.

40 günlük fabrika direnişi bir eğitim süreci gibiydi. İşçi asansörde mahsur kaldığında bile bizi arardı. İşçilerin birçoğu, direnişten aldığı deneyimi, işten atılsın veya atılmasın, unutup. Çok azı eski haline geri dönmüyor. İşçiye anlatma biçimin de o bilincin kalıcı olup olmamasını belirliyor. Sadece sonuca odaklanmazsan, genel bir bilinç aktarırsan, sonrasında o işçinin algısı daha yüksek oluyor. Patronun her hareketini ona göre değerlendirip bilinçli tepki gösterebiliyor. Paşabahçe direnişimizin nedeni taşeronlaşmayı kaldırmaktı. Başardık mı, evet. Ama işsiz de kaldık. O halde başarılı mı olduk, başarısız mı? Başarılı olduğunu işsiz kalan adama anlatmak zorundasın, ama nasıl anlatacaksın?

Bir işyerinde direnişi örgütlemek için yola nasıl koyuluyorsunuz? Oradaki işçilerle nasıl tanışıyorsunuz?

Bazen işçiler senin ismini duyuyor, kendileri haber veriyor. Nitekim, tesadüfen tanıştığımız ve destek verdiğimiz işçiler

oldu. İşçiler çağırınca zaten güven sorunu yaşamıyorsun. Mesela Paşabahçe'den atılan bir arkadaş, tesadüfen kahvehanede sendika muhabbeti yapan bir grupla tanışıyor. "Bizim deneyimimiz var, güveniyorsanız arayın, size destek verelim" diyor. Bir hafta sonra arıyorlar, gittik destek verdik mesela.

O arkadaşınız EMEP'ten mi?

Değil, doğal işçi önderi. Üç çocuğu var, Kastamonulu. Bugüne kadar sol bir partiye oy verdiğini bilmiyorum. Ne parti ne de sendika adına gittik oraya. Ben bugüne bugün tek bir işçiye "EMEP'in yayını oku, parti şöyle diyor" filan demedim. Tereciye tere satmam yani.

Tekel direnişinden ne umuyorsun?

Hükümet kesinlikle işçilerin kazanım sayacağı bir sonucu kabul etmeyecek. En iyi ihtimalle 4 B'yi kabul edecek. 4 B, 4 C'ye nazaran daha iyi. Medyanın desteği giderek artıyor. Burjuva medyası işçi sınıfından söz etmiyor ama, "bunlar da insan" diyor. Bu bile bizim için kazanımdır. Bu direnişten bir sınıf hareketi çıkmayacağını söyleyebilirim. Ama daha sonraki örgütlenmeler için önemli bir deneyim olacak. İşçiye bir an önce devrimcileştireyim gibi bir kaygıyla hareket edersen, kaybedersin. Bir örnek vereyim, Türk Metal'in örgütlü olduğu yerlerde biz genelde dayak yeriz. Fakat bir kavgada bizi dövmeye kalkan sendikalarına üç işçi girdi! Şaşırp kaldık. Bu hem cesaret hem de başka bir bakış açısı gerektirir. Bir baktım ki, Paşabahçe'de beraber çalıştığımız MHP'li işçilerim. Diyorlar ki, "siz dün de vardınız, bugün de varsınız".

Bulunduğun her yerde işçi direnişlerine katılmanın sebebi ne?

Benim bir çocuğum var, onun okuyup iyi bir yerde iş sahibi olma ihtimali yok. Çalıştığım hastanede benimle aynı işi yapan üniversite mezunu dört arkadaş var. Demek ki üniversite okuyunca da kurtulamıyorsun. Bizim kavgamız yarının kavgası. Ben hâlâ yaptıklarımızın işçi sınıfında birike birike bir potansiyel haline geleceğine inanıyorum. Bu kadar kazık yememe rağmen! Buna inanmak dışında şansım da yok. Hastane şartnamesine göre 60 yaşında işçi çalıştırılmaz. Bu demektir ki, emekli olamadan 60 yaşına gireceğiz ve dolayısıyla emeklilik hakkı dahi kazanamayacağız. Kimse yarını sormuyor, biz yarını sormak zorundayız. Hastane diyor ki, lise mezunu almayacağız. Ne yapacak peki bu adam? Hastanenin tuvaletini bile üniversite mezununa temizlettireceksen, bu sistemi daha ne kadar sürdürebilirsin? Sosyal patlama mutlaka olacak. Ve bu patlamanın olduğu gün, bizim serptiğimiz tohumlar işçilerin kafasında yer etmişse, yeşerecek ve akıntıyı biz yönlendireceğiz. Aksi halde, mahallelerde dev yurtlar inşa eden, ezilenlerin tüm umutlarını öbür dünyaya havale etmesi için elinden geleni yapan tarikatlar yönlendirecek sosyal hareketleri. Onların yönlendireceği akıntının da nereye gideceği belli: Sabır havuzu.

İşçi meclisi, şeffaf yönetim, şeffaf bütçe

12-13 Aralık 2009'da yapılan Hava-İş genel kurulunda, yirmi yıllık başkan Atılai Ayçin bir kez daha başkan seçildi. Ama bu kez sadece bir oy farkla, 146'ya karşı 147 ile. Seçimi kaybeden Gökkuşuğu Hareketi, galip sayılır bu yolda mağlup deyişinin hakkını verdi. Zira husumetten, kara çalmaktan medet ummadı, sendikal mücadeleye yol haritası sayılabilecek bir ilkeler bütünü, 11 maddelik bir liste ortaya koydu. Gökkuşuğu Hareketi üyeleri Arzu Şahin ve Atilla Murat'a kulak kesiliyoruz...

Yirmi yıldır görevde olan Hava-İş yönetimine karşı, Gökkuşuğu listesinden başkan adayı olarak seçime girdiniz. Nasıl, neden aday oldunuz?

Arzu Şahin: Öncelikle, kâğıt üzerinde ben başkan adayı olabiliyim ama, önerdiğimiz tüzükte alışık olduğumuz anlamda bir başkanlık söz konusu değil. İşçilerin en altta, başkanın en üstte olduğu varolan yönetim piramidini ters çeviren ve kuracağımız İşçi Meclisi'yle işçileri en tepye koyan, altına dokuz kişilik yönetim kurulunu yerleştiren bir yapılanma öneriyoruz. Bu dokuz kişi, aralarında hiçbir hiyerarşi olmadan, eşbaşkanlık şeklinde kolektif liderler olarak çalışan işçilerden oluşuyor. Piramidin en altında, eşbaşkanlara bağlı üç kişilik yürütme kurulu var. Eşit haklara sahip ve aktif olarak çalışacak dokuz eşbaşkan, bir başkandan daha iyidir. Yani ben başkan adaylarından biriydim sadece.

Ne zamandan beri Hava-İş üyesisiniz?

Şahin: 2001'den beri Hava-İş'in üyesiyim. 1998'de çağrı merkezinde part-time işçi olarak başladım. 2001'deki başarılı toplu iş sözleşmesiyle (TİS) sözleşmeli personel statüsüne geçirilip sendikal olma hakkını elde ettiğimizden beri sendikalıyım. O sözleşmeyle THY çalışanlarının yüzde 30'a yakını, yaklaşık üç bin kişi, part-time çalışan statüsünden sözleşmeli personel statüsüne geçirildi. Bu çalışanlar, part-time gözükseler de, THY'nin asıl çalışanlarıydı, iş yükünün önemli ve ağır bir kısmı bu arkadaşların üzerindeydi. Çağrı merkezi kapatılana kadar işyeri temsilcisiydim. Şubat 2009'da çağrı merkezi özelleştirilince, THY'nin diğer birimlerine transfer edildik. Genel kuruldan sonra ise kayıp eşya bölümüne gönderildim.

Atilla Murat: Ben de 1999'da çağrı merkezinde başladım. O zaman sendikalı değildik ama, sendikayla temasımız vardı. İmzalanan TİS'le birlikte sendikalı olduk. Zamanla değişik birimlere gönderildim. Genel kuruldan sonra, bagaj eşleştirme bölümüne sürüldüm.

Gökkuşuğu hareketinin ortaya çıkış sebebi neydi?

Şahin: Gökkuşuğu, sıfırdan başlayan ve ya sırf Atılai Ayçin'e muhalefet olsun diye ortaya çıkan bir oluşum değil. Yıllardır sendikada çalışan, işyeri temsilciliği yapmış arkadaşlarımız var aramızda.

Murat: Son TİS görüşmeleri esnasında Hava-İş yönetimiyle aramızdaki görüş ayrılıkları arttı. Çalışanlara bir söz vermiştik: "Sözleşmenin her aşamasından sizleri haberdar edeceğiz ve bütün kararları birlikte alacağız." Sözleşmede anlaşmanın sağlandığı noktada, "bize yarım

saat verin, çalışanlara anlatalım" dedik. Yönetim "bakan bekliyor, ayıp olur" dedi ve imzaladı. Sonradan öğrendik ki, anlaşmaya zaten varılmış. Dönemin Çalışma Bakanı Başeskioglu, "bu sözleşmeden sonra bir kişi bile mağdur olmayacak" demişti. Sözleşme imzalandıktan bir hafta kadar sonra yedi arkadaşımız performans düşüklüğü gerekçesiyle işten atıldı. Bir tepki örgütleyemedik. Sendika yönetiminden "bekleyelim, görelim" kararı çıktı. Arkadaşlarımız işten atılıyor ve temsilciler kurulundan bir basın açıklaması kararı bile çıkmıyor. Maalesef temsilciler kurulundan yedi arkadaşımızın işten atılmasını engelleyecek veya işe geri alıracak bir eylem kararı gelmedi. İşten atılan arkadaşlarımızdan biri teknik bölümün temsilciydi ve şu an Hava-İş'te çalışıyor. Kendi işyeri temsilcisi işten atılıyor ve Hava-İş yönetimi işverenle aynı

beple işten atıldı. Yine bir tepki örgütleyemedik. Derken, işyerimiz AKP eski il başkanının şirketi olan Asist'e taşeron olarak devredildi. Asist, Telekom'un da taşeronu. Bizi devralırken, kendi çalışanları açlık grevindeydi. 500 küsur arkadaşın işten çıkartılacağı söylendi. Yürüttüğümüz mücadeleyle engelledik. TİS döneminde kazanan biz olmamıza rağmen, o gücü kullanamadık. Yavaş yavaş erittiler bizi. Hava-İş'in bir mottosu vardı, "birlikte ve birlikte yöneteceğiz", bu birkaç senede "en büyük başkan bizim başkan" a döndü.

Şahin: Toplumumuzda "tek adamcılık" var; başarılar tek bir kişiye maledilir, diğerleri görmezden gelinir. Başarılı grev oylamaları, TİS bitirilmeleri sadece Atılai Ayçin'e maledilmemeli. Hava-İş'in özellikle son on yılda elde ettiği başarılarda bizlerin önemli katkıları var; bu sayede Hava-İş güçlü bir sendika oldu. Ama maalesef tek adamcılık sendikamızda da egemen oldu, sendikanın gücünün işçilerle kurulan bağda olduğu yadsındı. Gökkuşuğu'nun ortaya çıkışı bizce zorunluluktaki.

Murat: Hava-İş yönetimi, "işyerinde kimse ilgilenmiyor, iş yavaşlatamıyorum, iş bıraktıramıyorum" diyerek çalışanları sorumlu gösterdi. Tabanla yönetim arasında ilişkiler kesildi. THY personelinin yaş ortalaması 30-35 civarında, çalışanların yüzde 50'ye yakını 2000 ve sonrasında işe girenler. Hava-İş yönetimi 1989'da iş başına geldi ve kendi dönemlerinden neredeyse hiç kimse kalmadı.

Hava-İş'in başkanlığını alalım diye yola çıkmadık. Açık, şeffaf bir sendika istediğimiz için yola çıktık. Hâlâ bunun peşindeyiz. Sadece Hava-İş'in değil, bütün sendikaların şeffaf yönetim, şeffaf bütçe ilkesini uygulaması lâzım.

argümanları kullanarak bu işten atma olayını geçiştiriyor. İşten atılan arkadaşlarımızdan Mustafa Doğancı en aktif temsilcilerden biriydi, çalışkan, çalışanlar arasında sevilen, çalıştığı bölümde insanları örgütleyen bir arkadaşımızdı. İşveren açısından işten çıkartılması çok anlamlıydı. Bir ay geçmedi, uçuş işletme temsilcimiz Bahadır Altan sudan bir se-

Atilla Murat ve Arzu Şahin

Fotoğraf: Şahan Nuhoglu

Geçtiğimiz ağustos sonu iki dil bilen arkadaşlarımız bagaj eşleşmeye sürüldü, uyduruk bahanelerle işten atıldı. Biz “temsilciler kurulunu toplayalım” dedik, olmadı. Sendikaya sorunları ilettik, “çözelim” dedik, olmadı.

Şahin: AKP döneminde ciddi baskılara maruz kaldık, özellikle sendikal harekette aktif olarak çalışan arkadaşlarımız çok yıpratıldı. İşten çıkartılan, sürekli işyeri değiştirilenlerimiz oldu. O dönemde bu baskılar kişisel saldırılar olarak algılandı ve yeterince müdahale edilmedi. Dışarıdan bakıldığında, çok başarılı bir sendika yönetimi görülüyor. Fakat içeriden, kendi üyelerine sahip çıkmayan bir durum göze çarpıyor. TİS zamanı kitleleri harekete geçiren, onun dışında kitlelerden uzak bir yönetim oldu. Bizim çıkış noktalarımızdan biri de bu: Çalışanların sıkıntılarıyla ilgilenilmemesi, çözüme yönelik adım atılmaması, üyelerin “hiçbir şey yapmayan çalışanlar” olarak neredeyse suçlanması, “biz yapıyoruz, ama arkamızda durmuyorlar” denmesi. Oysa neden işçiler sürece katılmıyor, bunun için ne yapmalıyım diye düşünmek gerekir.

Murat: Her ayın ilk çarşambası temsilciler toplantısı düzenleniyordu. Maalesef karar alma süreçlerine müdahil olmadan, alınan kararları sorgulamadan uyguluyorduk. Kararlara itiraz ettiğimiz oldu, ama herhalde çoğunluk farklı düşünüyor, kararlar demokratik bir şekilde alınıyor diyorduk. Alınan kararların hemen hepsinin arkasında durduk. Bu durum, “başkan, biz söyledik söyleyeceğimizi, artık sen ne dersin arkandayız” noktasına geldi. Onlar karar veriyor, biz beğensek de, beğenmesek de arkasında duruyorduk. Temsilciler kurulunun yapısı maalesef çok pasif ve yönetilmesi çok kolay. Son delege seçimlerinde bir kez daha gördük bunu. Hava-İş’in en büyük meselelerinden biri, temsilcilerin içinden çıktıkları işçileri temsil edememesi, çünkü işçiler kendi temsilcilerini kendileri seçmiyor, sendika yönetimi atama yoluyla belirliyor.

Temsilcilerin görevleri neydi?

Murat: En basitinden, bir toplantı yapılabilsa işyeri temsilcileri örgütler. Yönetimden biri gelir; yarım saat, 45 dakika konuşur, gider. Yöneticiler gittikten sonra, işçilerle sen kalırsın. Sorunları birebir yaşayan, göğüsleyen arkadaşlardır bunlar. Sendika yönetimi, giderek, çatlak ses çıkarmayan, yönetimle uyumlu çalışan kişileri temsilci atar oldu. Temsilciler toplantısına katılan bazı arkadaşlar, sanki işyerinde hiçbir sorun, sıkıntı yokmuş gibi, toplantı boyunca hiç konuşmadan oturuyorlardı. Bu arkadaşların yanısıra, işyerinde temsilci olmayan, ama işçilerin sorunlarına vakıf, sendikal hareket için çok daha fazla çalışan arkadaşlarımız da vardı. Son genel kurulda temsilcileri çalışanların seçmesi yönünde tüzük değişikliği önerdik, ama kabul edilmedi. Seçimle gelen temsilci kendisini seçen işçilere karşı sorumlu olur, atanan temsilci kendisini atayana bağımlıdır. Eskiden işyeri temsilciliği iş güvencesi olarak algılanırdı,

emekliliğini kesin aldı diye bakılırdı. Bu durum, atanan temsilcinin atayan kişiye bağımlılığını yaratır. Gerçi, bu istenmeyen durum bile artık bitti. THY yönetimi Ocak 2009’dan beri temsilcilerin, işyeri delegelerinin, kurul üyelerinin yarısından fazlasını işten çıkardı. 2007 toplu iş sözleşmesinden sonra, çalışanların işine peyderpey son verdiler. Hava-İş yönetiminin tepki örgütleyemeyen sessizliği ile, Ocak 2009’dan sonra bu süreci hızlandırdılar. Sendikal örgütlülüğün geleceği konusunda endişe duyan arkadaşlar olarak, seyirci kalırsak ya da bu yönetime bırakılırsa, örgütlülüğün tasfiye edileceğini gördük. Böylece, Gökkuşuğu olarak 11 maddelik bir temel ilkeler listesi hazırladık. 9 Eylül 2009’da ilk bildirimizi yayınlayarak muhalefeti başlattık, delege seçimlerine katıldık.

Neydi o 11 madde?

1. Örgüt içi demokrasi.
2. Mali ve yönetsel şeffaflık.
3. Temsilcilerin işçilerin oylarıyla belirlenmesi.
4. TİS görüşmelerinin göstermelik değil, sonuna kadar açık yapılması.
5. İşçi Meclisi oluşturularak karar almaya işçilerin aktif katılımı.
6. Yöne-

İşçi Meclisi’yle işçileri en tepeye koyan, altına dokuz kişilik yönetim kurulunu yerleştiren bir yapılanma öneriyoruz. Bu dokuz kişi eşbaşkanlık şeklinde çalışan işçilerden oluşuyor. Dokuz eşbaşkan, bir başkandan daha iyidir.

tim Kurulu üyelerinin tercihan profesyonel sendikacılardan değil, işine devam eden işçilerden oluşması ve eşit ilişkilerle kolektif liderlik şeklinde örgütlenerek görev sürelerinin üç dönemle sınırlandırılması. 7. Günlük sendikal işleyiş için üç kişilik Yürütme Kurulu oluşturulması. 8. 24 saat üyelerinin hizmetinde bir çalışma düzeni ve ücretsiz hukuk desteği. 9. Harcamalara işçi denetimi ve aidatların düşürülmesi. 10. Meslek gruplarını birleştirerek mücadeleye katan bir çizgi. 11. Doğrudan demokrasi, uzun vadede delege sistemini kaldıran bir seçim düzeni... Bütünüyle bakıldığında, sendikacılığı meslek olmaktan çıkaracak, işçileri sürece katan mekanizmaları kuracak, demokratik işleyişe sahip bir kolektif liderlik hedefliyoruz.

Seçim süreci nasıl geçti?

Murat: Bizim için hiç kolay değildi yirmi yıllık Ayçin yönetimine karşı çıkış. Ama asla kişisel veya duygusal bir çıkış değildi. Sadece işine ve örgütüne sahip çıkma anlamı taşıyor bizim için. Böyle devam ederse, örgütlülük tasfiye olacak gibi duruyor. İşverenin yapamadığını sendika yönetimi yapacak. Gökkuşuğu olarak örgütlülüğe sahip çıkacağımızı ve sendikanın arkasında duracağımızı daha önce de deklare etmiştik. Asla “başkan olalım, bir de bizi deneyin, yönetimi almazsak bu işi bırakırız” gibi bir yaklaşımımız olmadı. Seçimden sonra Atılai Ayçin ve ekibine başarılar dilemek için ilk ziyarete giden-

lerdeniz. Bizim hedefimiz, işçiler açısından güvenilir bir sendika yaratmaktır. Sadece toplu işten çıkartmaların değil, tek tek çıkartmaların da karşısında durabildik o zaman. Yönetimsel ve mali şeffaflık olmadığı için insanlar sendikaya güvenmiyor. Türkiye’de sendikalara yönelik çalan çırpın, içinden çıktığı işçi sınıfına ihanet eden bir yönetim algısı vardır ve bu büyük zandır. Sendikaların bu zandan kurtulmak için ellerinden geleni yapması gerek. Ama maalesef çoğu kişi, koltuk sanki onlar için yapılmış gibi, o koltuktan emekli olmayı bekler. Mali şeffaflık çok önemlidir. Biz toplantılarımızı,

harcamalarımızı hep imce usulüyle karşıladık; afiş, broşür, el ilanını kendi imkânlarımızla hazırladık. Topladığımız paraların hesabını bir sonraki toplantıda herkese anlattık. Hesap vermek çok faydalı, kimse sizi zan altında bırakmaz, dedikodularla başınız ağrımaz. Ödedikleri aidatların nereye gittiğini bilmek çalışanların en doğal hakları. Bugüne kadar “paralar nasıl harcanıyor” diye sorduk, soranların bir kısmı aforoz edildi. Bir yönetim kurulu üyesi sorunca başına gelmedik kalmadı. Yönetim kurulu üyesi kaptan Atilla Kaya bu nedenle görevinden istifa etti. Sendikanın yayın

organı olan dergide düzenli bir şekilde ve anlaşılır bir dille bütçenin yayınlanması gerekir. Öyle bir mali tablo yayınlarırsınız ki, anlamak için uzman olmak gerekir, gelir gidere eşit gözüktür, ama nereye harcanıyor bu para, kimse bir şey anlamaz. Ocak 2009’dan beri işveren check off uygulamasını kesince, aidatlar toplanamadı. Siz olsanız bu durumda ne yaparsınız? Geliriniz kesildiyse, tasarruf yaparsınız. Ocak ayında yedi milyon olan kasada, genel kurul zamanında (12-13 Aralık) iki milyon kalmıştı. Beş milyon harcadığı dönemde, sendikanın yetkisi dava konusu olduğu gerekçesiyle, sendika işyerlerinde yoktu. Halbuki sendikanın işyerinde olması hukuki bir durum değildir, toplu sözleşme yetkisi hukukidir. Yetkiniz mahkemelerde tartışılabilir, ama varlığınız işyerinde olmak zorundadır. “Genel kurula kadar yetki almayı bekliyoruz” diyerek işyerlerinden çekildi sendika. O süreçte THY’nin iki birimi özelleştirildi, insanlar işverenin insafına bırakıldı. Bir kez bile temsilciler kurulu toplanmadı. “Olağanüstü hal olmadığı sürece temsilciler toplantısı yapılamaz” diye karar vermişler. İşten atmalar ve taşeronlaştırma olağanüstü hal sayılmadı yani. Bu süreçte aktif temsilci ve yönetim kurulu üyeleri işten çıkartıldı. Bunların çalışanlara yansımaları “atadığı temsilciye sahip çıkmayan bize mi sahip çıkacak” oldu ve sendikayla aralarına mesafe koydu insanlar.

Genel kurul nasıl geçti?

Murat: Bizim için karmaşık bir süreçti. Delege oyunlarına, insanların yalan dolanla kafakola alınması gibi dalaveralara biz alışık değiliz. Çok tecrübesiz olduğumuz bir alandı genel kurul. Biz, sonuçtan

çok, sürece ve ilkelerimize odaklandık. Genel kurul sonrası örgütlülüğün zarar görmemesine kafa yorduk. Eskiden demokratikliğini sorgulamadığımız bir ortamla karşı karşıya kaldık. Genel kurulun demokratik olmasını istedik, ama delege seçiminden tutun, salon seçimine, sandık kurulunun oluşturulmasından bize karşı tavırlarına tamamen anti-demokratikti. Süreçlerin dışında kaldık. En çok delege sayısına sahip uçuş işletme, yer işletme, genel müdürlük delege seçimlerini kazandık, çünkü işçiler bizi tanıyor ve güveniyorlardı. Genel kurulda ise Anadolu'dan gelen, bizi tanımayan ve genel merkezdeki kokuşmuşluğun farkında olmayan ve hakkımızdaki dedikodulara inandırılmış delegelerle karşılaştık. Delegeleri sıkı markajla yanlarında tuttular. Buna rağmen, oylar eşit çıktı. Bizim açımızdan, üzücü olduğu kadar, öğretici bir deneyimdi. En azından, bu genel kurulda sendikamız aklanmasa da, sorgulandı. Tüzük değişikliği önerilerimiz kabul edilmese de, tartışıldı. Mesela, eşbaşkanlık –hukuken olup olmaması önemli değil– mutlaka tartışılması ve uygulamaya geçirilmesi gereken bir sistem. Tüzük değişikliği olmasa bile, biz bu sistemi hayata geçirmeye kararlıydık. 146 oyu almak bizim için meşakkatli oldu, ama zor olmadı. Bir oyla kaybettik diye üzülmiyoruz, çünkü bu tartışmaların yolunu açmış olduk.

Şahin: Üzücü olan şu: Yıllardır beraber çalıştığımız, zorluklara beraber göğüs gerdiğimiz arkadaşlar, sendikal bürokrasiye hayır dedikleri, şeffaf bütçe, şeffaf yönetim istedikleri için “işverenci” ilan edildi. Seçimler gayet gergin bir ortamda yapıldı. En kötüsü, Gökkuşluğu için çalışan sendika üyelerine işveren tarafından gönderilen uyarı mektuplarıydı. Bu konuyu sendikaya götürdüğümüzde ise tabii ki bir şey yapılmadı. Asıl şaşırtan ise, Gökkuşluğu hareketi için çalışan dört arkadaşımızın sendika yönetimi tarafından bir bildiriyle “işverenci” ilan edilmesiydi.

Hava-İş'te de atılmalar oldu mu?

Şahin: Sendikamızın dergisinde çalışan Özlem Ergün ve Örgütlenme Sekreteri Munzur Pekgüleç bu dönemde işten atıldı. Bizi sendikalı yapan Munzur abidir. Munzur abi çalışanların abisidir. Hava-İş'in işyerine gelmesini sağlayan Munzur abidir; işçilerle yüksek perdeden konuşmayan, onlara gerektiğinde gerçekten abilik yapan, gerçek bir örgütçüydü, işçiler arasında çok sevilen biriydi. Munzur abiyi çoğu arkadaş Hava-İş Başkanı zanneder. Malesef bize olan yakınlığı yüzünden ve hatalarını Atılay Ayçin'in yüzüne karşı söylediği için sendikadaki görevinden atıldı Munzur Pekgüleç. Özlem arkadaşın çıkarılış gerekçesi ise tümüyle komedi: Hava-İş dergisinin kapağında genel başkanla muhalif Ali Gülçiçek'i aynı karede gösteren bir fotoğrafı kullanması. Ali Gülçiçek'i tanımıyor bile. Ayrıca, dergi baskıya gitmeden önce onaylanıyor. İşin garibi, ortada

özür dileyecek bir durum yokken özür dilemesini istemişler. Tabii ki Özlem özür dilemedi. Özetle, sendika yöneticileri de patronlardan öğrendiklerini yaptılar: Munzur abi ve Özlem arkadaşına sendika yönetimi uyarı yazısı göndererek çıkışlarını verdi. Biz buna “karşıtına dönmüşmek” diyoruz. Sendikacılık bir meslek olunca, yirmi yılda sendika şirkete, yöneticiler de patronluğa evriliyor.

Söz konusu iki arkadaşınız dışında sendikadan atılan oldu mu?

Şahin: Aslında, yüzdeye vurulduğunda THY yönetiminden daha çok işçi çıkarılmıştır. Dış ilişkiler uzmanı Pınar Erol da farklı düşüncede olduğundan işten çıkarıldı. 2004'te, THY'nin asıl işi olan

Hava-İş'in en büyük meselelerinden biri, temsilcilerin içinden çıktıkları işçileri temsil edememesi, çünkü işçiler kendi temsilcilerini kendileri seçmiyor, sendika yönetimi atama yoluyla belirliyor.

yükleme boşaltma Euroserve adlı taşeron şirkete devredildi. Bu şirkette çalışan arkadaşlar inanılmaz zorluklarla sendikalı olmuşlardı. Sırf Hava-İş yetkisini kaybetmiş diye yükleme-boşaltma başka bir firmaya devredildi. Bu çalışanların örgütlenmesinde Munzur Pekgüleç'in çok büyük katkısı vardır. 31 Aralık gecesi yaklaşık bin arkadaş sendika üyesi olduğu için işinden oldu. Pınar Erol sendikanın hataları üzerine yazılı bir metin verdi. Bunu “benim çalışmam beni nasıl eleştirir!” diye yorumladılar. Doğum izninden döndükten sonra işten çıkardılar. Atılay Ayçin vicdan lafını çok kullanır. Bu işten atma olayı, THY yönetiminin vicdansızlığıyla yarıdır.

Bundan sonra ne olacak?

Hava-İş'te artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Bugüne kadar bu kadar büyük bir muhalefet çıkmamıştı. Bu, dışarıdan değil, kendi içinden çıkan bir muhalefet. Sendikal işleyişi, örgüt içi demokrasiyi sorgulayan sol bir muhalefet. Seçimi belki kaybettik ama, biz kendimize kazanmış gözülle bakıyoruz. Hava-İş'i denetlemeye devam edeceğiz. İşverene karşı sendikamızı elbette savunacağız. Biz Hava-İş'in başkanlığını alalım diye yola çıkmadık. Açık, şeffaf bir sendika istediğimiz için yola çıktık. Hâlâ bunun peşindeyiz. Sadece Hava-İş'in değil, bütün sendikaların şeffaf yönetim, şeffaf bütçe ilkesini uygulaması lâzım. Sendikalar alınlarında kara lekeler, haklarında şaibelerle yaşayamaz. İşçilerin ortak çıkarları için kurulmuş ve işçilerin ödediği aidatlarla ayakta kalan bir kurumdan bahsediyoruz. Sendikaların yönetim biçiminin, sendikacılığın bir meslek haline gelmesinin sorgulanması gerekiyor. Yirmi yıllık başkanlığın ardından bize göre geçersiz bir oyla kazandı Ayçin. Eşitlik çıktığında, kura ile de seçilebilirdi ve bundan rahatsızlık duymazdı herhalde. Kendisini tebrik ziyaretimiz bile sendikada şaşkınlık yarattı. “Yolunuz açık olsun, biz sendikamızın yanındayız” dedik. Şimdi de TİS görüşmelerini yakından izliyoruz, çünkü işçiler gelişmeleri bize soruyor. Diğer sendikalarda da Gökkuşluğu gibi hareketler olmalı. Bütün sendikaların tabanlarında böyle rahatsızlıklar var. Diğer sendikalardan bizimle iletişime geçen arkadaşlara elimizden gelen desteği veriyoruz. Bu süreç daha geniş bir zeminde devam edecek. Bilim insanlarıyla sendikal mücadeleyi ve sendikal demokrasiyi sorgulayan paneller, tartışmalar hazırlıyoruz. Bu haftasonu Tekel işçileriyle dayanışmaya gideceğiz. Diğer sendikalardan işçilerle görüşüp dayanışma örgütliyoruz. Gökkuşluğu, işçilerin sendikalarını kendilerinin yönetmesini hedefleyen bir taban hareketi.

Söyleşi: Ender Ergün

İkizdere'ye doğru giderken dört HES projesinin "çevreye etkisini değerlendirdik", durum felâket. Aynı dere üzerinde 17 HES projesi daha olduğunu öğrenince iyice betimiz benzimiz attı.

TÜRKİYE SU MECLİSİ KURULDU

Su savaşlarında halk cephesi

2009 martında İstanbul'da –ulusötesi şirketlerin sultasında– düzenlenen Dünya Su Forumu'nda hükümet rengini belli etmişti. Gezegende bir ilk olarak, nehirler ve göletler dahil ülkenin tüm su varlıkları özelleştirilecekti. Bu vahşet planlarına halkın tepkisi gecikmedi. Martta toplanan iki alternatif forumun ardından, örgütler haberleşmeyi sürdürdü. 16-17 Ocak'ta Türkiye'nin dört bir tarafından gelen 300 kişiyle ilk defa Türkiye Su Meclisi kuruldu ve mücadelenin geleceği tartışıldı. Express, İkizdere'deydi...

Rahatsız edici bir enformasyonla başlayalım: Türkiye'nin dereleri üzerinde tam 1601 hidroelektrik santrali (HES) projesi mevcutmuş, bunların 673'üne lisans verilmişmiş. "Miş, muş" diyoruz, çünkü projeleri onaylayan ilgili kurumlar bile gerçek rakamla ilgili doğru düzgün bilgi sahibi değil. Lâkin, İkizdere'ye doğru giderken dört tanesinin "çevreye etkisini değerlendirdik", durum felâket. Aynı dere üzerinde 17 HES projesi daha olduğunu öğrenince iyice betimiz benzimiz attı. Çoruh nehrine, Senoz'a dair anlatılanlara hiç girmiyoruz... Gidip görmeye elbet gerek yok, fakat gidip görünce de, insan evlâdı daha bir kâni oluyor, Karadeniz sahiline ve derelerine neyin yapılmaması gerektiğine...

Dereler dere olalı böyle zulüm görmedi herhalde. Karadeniz, şaka gibi, 1980'den beri "zıvanadan çıkan" devlet-i âli sevgisinin, sadakatinin karşılığını baraj olarak, yol olarak geri alıyor. Çıkarttığı iki başbakan da, bölgeyi nasıl

"kalkındıracaklarını" bu projeler vesileleriyle gösterdi. Mesut Yılmaz'ın "sahil otoyolu"na şimdi de Tayyip Erdoğan'ın HES'leri ekleniyor. Rize'de bir kahvehanenin duvarında şöyle bir tabela asılmış: "Aşırı hareketlerden kaçınınız!" Malûm, bölge asabiyete, sinir strese ve tüm bu "ısı yüksekliği" sonucunda ge-

Sanki İkizdere üzerindeki HES sahipleri yerli şirketler değilmiş gibi, bir yabancı yatırımcı paranoyası mücadeleye gereksiz bir ekşilik katıyor. Hasankeyfliler ve Munzurlular, varlıklarıyla, bu "ekşi" tadı ağızlarından silebilirli.

reksiz, mantıksız hareketlere meyyal bir bölge; aşırı hareketler istenmeyen hadiselere neden oluyor. Lâkin, anlıyoruz ki, tabela gerekli ilgiyi görmemiş, özellikle başbakanlık düzeyinde.

Ulusal mı, yerel mi?

İşte tüm bu ahval ve şerait altında, 16-17 Ocak'ta Rize'nin İkizdere ilçesinde, Türkiye'nin birçok noktasından gelen

yerel inisiyatifler, sivil toplum temsilcileri, aktivistler ve akademisyenler Türkiye Su Meclisi'nin kurulmasına önyak oldu. Meramı, kısaca: "Türkiye'nin dört bir yanında yürütülen mücadeleleri ulusal ve uluslararası ölçeğe taşımak, yeni bir su çerçeve yasasının hazırlanması, Elektrik Piyasası Kanunu'nda tadilat yapılması, DSİ Teşkilât ve Vazifeleri Kanunu'nun değiştirilmesi ve suyun ekolojik etki ve katkısını esas alan entegre havza planlaması yapılmadan uygulamaya sokulmuş tüm projelerin durdurulması için çalışmak..." Tabii bununla da kalmıyor su meclisi; "su" alanına giren her türlü politikanın şekillenme sürecinde de yer almayı hedefliyor. Katılım konusunda ne kadar hevesli, bilgili ve inatçı olduklarını da iki gün boyunca süren toplantılarda gösterdiler. Bu toplantının alâmet-i farikası ise, Türkiye'nin dört bir tarafından gelen 300 katılımcıyla sahadan (sorunun merkezinden) katılımın esas olması ve yerelliklerin görüşlerini merkez alan bir programın oluşturulmasıydı. Bu vesileyle, memleketin dört bir yanındaki "mücadele kokusu"nu bizzat sahiplerinden almış olduk. Birkaç önemli eksiklikle: Munzur ve Hasankeyf. Onlarsız su meclisinin hem nitelik hem de nicelik olarak eksik bir meclis olacağını imlemek gerekir. Toplantıda yaşanan bir tartışma, sırf bu eksikliğe gönderme yapması açısından bile mühimdi. Tahmin edileceği üzere, "ulusal" mı, "evrensel" mi tartışması... Sanki İkizdere üzerindeki HES sahipleri yerli şirketler

değilmiş gibi, bir yabancı yatırımcı paranoyası (özellikle İsrail) mücadeleye gereksiz bir ekşilik katıyor; “yahu, sermayenin yerlisi yabancı mı var, cenanzenin üzerine dikilecek bayrağa göre mi ağıt yakacağız!” yollu karşı ataklarımızı, “bizim olsun önce de, gerisine sonra bakarız” tarzı “evlere şenlik cevaplar” verildi habire. Halbuki ortamda Hasankeyfliler olsa, Munzurlular olsa, önce varlıkları, sonra da anlatacaklarıyla bu “ekşi” ulusalcı tadı ağızlarından sileceklerdi. Neyse ki akıl galip geldi de, “mevzu su olunca” neyin teferruat olduğuna kanaat getirildi. Yine de, su meselesinde bile “ulusalcılık” dümeninde bu kadar kilitlenilmesi, oldukça otantik bir durum. Üzerinde düşünmekte (hayıflanmakta) fayda var, inatla.

Organların dayanışması

Çokça zaman kaybedilen bir diğer mesele ise, su meclisinin manifestosunun tartışılmasıydı. Niyet ve içerik olarak oldukça demokratik ve hakkaniyetli bir süreç olduğunun, tüm katılımcıların direkt müdahalesine açık bir tartışma ve katkı ortamı sağlandığının hakkını teslim edelim öncelikle. Sonra da itirazımızı dillendirelim –manifestonun hem yapısına hem de metodolojisine dair... Öncelikle, böyle bir mücadeleyi ilk biz (bu topraklarda) vermiyoruz ve tahmin ettiğimizden çok dostumuz ve mücadele ortağımız var, Boliviya’dan

Endonezya’ya, Hindistan’dan İspanya’ya kadar. Çok yakın zaman önce de buradaydılar. Her ne kadar yeterince ilgi göstermesek de, kendileri Dünya Su Konseyi’ne karşı kararlı isyanlarını sürdürdüler, sürdürmeye de devam

ediyorlar. Ezcümle, bir manifesto hazırlarken, nasıl Ekvador anayasasındaki “doğa hakkı” kanunundan faydalanılıyorsa, ki son derece doğru, metodoloji konusunda da bu grupların tecrübelerinden faydalanılmalı. Hem zaman

ALAKIR VADİSİ’NDEN BİRHAN ALAKIR

Hayatımızı bitirmek için geldiler

İkizdere’ye ne tür beklentilerle geldiniz?

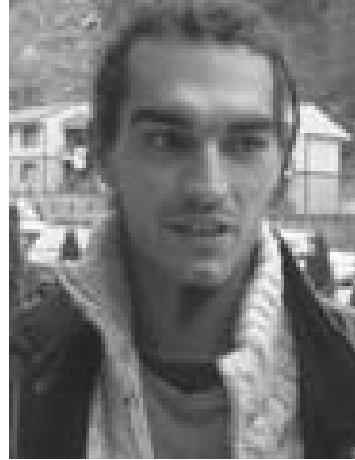
Birhan Alakır: Birlikte beklediğimle geldim, çünkü yerel mücadeleler bir yere kadar gidebiliyor. Bu sorunun bütün ülkenin sorunu, aslında evrensel bir sorun olduğu için buradaki birlikteliği değerli buluyorum.

Manifesto taslağını gördünüz. Beklentilerinizi karşılıyor mu?

Tabii. Burada maksat, başka bir birliktelik sağlanması. O manifestolar, yönergeler zamanla şekillenecektir. Manifestonun altı boş bile olsa birliktelik sağlayacağı için önemli.

Geldiğiniz yerde ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?

Eşimle beraber beş yıldır Toroslar’da, Alakır vadisinde yaşıyoruz. İşin ironik yanı, biz zaten elektrik kullanmıyoruz. Bulduğumuz çözüm bu: Antikapitalist çözüm. Tamamen kendi ürettiğimizi tükettiğimiz bir yaşam modeli olarak bu çözümü beş yıldır hayatımıza geçirdik. Ama sadece kendi kurtuluşumuzun bir mahnâ ifade ettiğine inanmadığımız için buradayım. Beş yıldır ilk defa arazimizden dışarı çıkıyoruz, onun için çok önemsiyoruz. Buraya kadar iki gün yol kat ettik. Sağolsun, oradaki arkadaşlar, maddî bir kaynağımız ol-

madığı için otobüs biletimizi alıp bizi buraya yolladı. Sadece burada var olmak bile çok önemli. Sorunu HES kurmak için vademize kepçeler girince farkettiler. Vadiden kafanı kaldırdığında her yerdeki nehirlerin sorununun ortak olduğunu görüyorsunuz. Ancak topyekûn bir mücadelenin belli bir aşamada belli cevapları bulduracağına inandığımız için buradayız.

Alakır’da söz ettiğiniz anti-kapitalist yaşam tarzını sürdüren kaç kişisiniz?

İnsan olarak eşimle ben varız. Yani

orada doğanın tüm unsurları, tüm canlı varlıklar zaten bu mantıkla devam ettiği için biz bayağı kalabalığız: Bütün ağaçlar, kuşlar, börtüler, böcekler aynı oluşum içerisindeyiz.

Alakır’da HES süreci nasıl başladı, siz nasıl bir mücadeleye koyuldunuz?

Geçen sene ilk ağaçlar kesildiğinde bizim daha hiçbir şeyden haberimiz yoktu. Çapamızı yapıp, buğdayımızı ekip biçiyorduk. Karnımızı doyurup gündelik yaşamımıza devam ederken, gar gar gar kepçe ve motor sesleriyle uyandık. Gittik baktık. Normalde biz bir taşı bile kaldırdığımızda altında karınca varsa yerine koyuyoruz. Kışın fırtına hangi ağacı yıkmışsa oraya gidip sadece o ağacı taşıyacak kadar hassasiyet gösteriyoruz... Bizim için acı verici bir şeydi. Kendimizi tutamadık. Ben direkt gittim ve müdahale ettim. Ama nereye kadar müdahale edebilirsiniz? Böyle bir hakkım olmadığını anladım. Suyumu kurutup hayatımızı bitirmek için oradalar. Açıkçası, saldırdım, refleks bu. Onlar da jandarmayı çağırdılar. Jandarma geldi, bunlar da “komutanım” dedi. Şimdi sen beni mi koruyacaksın, onu mu koruyacaksın, yoksa toprağı mı? Bu

ikilemlerle ilerlenmez. İnsanlar “hukukî mücadele yapmak lâzım” dedi. Bizim de hiç anlamadığımız bir alan. Biz anarşist adamız, hukuktan muktardan anlamıyoruz. “Tamam” dedik, “düstur budur”. Dilekçeler verdik. Proje tanıtım dosyalarıydı, Devlet Su İşleri’ydi, bunların hepsini yeni öğrendim. Şehre aylarca inmedığımız oluyordu. Bu süreç için indik. Ama bu da bir kısır döngüymüş. Düzen kurulmuş bir şekilde. Hukukî mücadeleler değil de, yukarıdakiler, artık bu karan veren merciler neyse, onlara baskı unsuru oluşturabilecek birliktelikler bir yere getirecek bizi. Bu bir açılımdır. Yani hukukî süreç, işte benim performans eylemlerim, gidip dans etmem insanların önünde, müzikle olsun, dansla olsun, yaptığımız bütün bu eylemler ancak bir yere kadar sinerji yaratıyor.

Bölgede size destek var mı?

Yerel halktan mı? Kısmen. Yerellik kalmamıştır. Kapitalizm her yerde. Herkesin evinde televizyon var. Herkes ata bilgilerini unutmuş, doğal yaşamla bağlarını koparmış. Küreselleşme her yerde. Farkındalık üç-beş kişide. Ben tek tek herkesin yakasına yapışıyorum. Yaşlılar beni anlıyor, gençler hiç anlamıyor. Benim oradaki varlığımı bile sorguluyorlar. Yaşlılar da bir yere kadar destekliyor. Çok azınlıktayız.

kazanmak hem de işbirliklerini kolaylaştırmak için böylesi hareketler yerinde olacaktır.

Senede bir toplanacak meclisin yanında, aslen bu yapıyı işlevsel kılacak "yönetim kurulu"na naçizane önerilerimiz de olacak; toplantı heyecanı ve şamatası sırasında söylemeyi becerememiştik, kelâm ağzımızda paslanmasın:

1. Bu tip meclisler bir "dayanışma, paylaşma ve prestij" platformudur. Mücadelenin yerel olduğu, yani en değerli parçasının bedeni değil, organları olduğu fikrini esas alır. Organlarının (yerel hareketlerin) birbirleriyle temasını, eylem birliğini ve yeri gelince ayrılığını sağlar.

2. Yapısını ve amaçlarını, kendinden önceki yerel, ulusal, bölgesel, uluslararası mücadelelerin siyasî ve hukukî kazanımlarını dikkate alarak ve (gerekirse onlara gönderme yaparak) oluşturur.

3. Su meclisinin aslı işlevi, "su mücade-

lesine" dair deneyimleri bünyesinde toplamak, bunları bileşen örgütleriyle paylaşmak, kendi bileşenlerinin mücadelesini görünür kılp kamuoyuna mal etmektir. Bu vesileyle, meclis, yerel mücadeleleri besleyecek siyasî, hukukî, ilişkimsel, psikolojik ve gerekirse ekonomik ağı oluşturur ve idare eder.

4. Yönetim kurulu çok temel, ortak noktalar dışında, kendinden menkul olarak

Bu tip meclisler, mücadelenin yerel olduğu, yani en değerli parçasının bedeni değil, organları olduğu fikrini esas alır. Organlarının (yerel hareketlerin) birbirleriyle temasını, eylem birliğini ve yeri gelince ayrılığını sağlar.

(bileşenlerine gitmeden) politika belirlemez. Yoğun programatik mücadele her daim pratik mücadelenin başağrısı olmuştur. Dolayısıyla katı ve doktriner bir örgütten ziyade, esnek, pragmatik, kolaylaştırıcı bir yapı tercih edilmeli, her türlü "katılaşma" inatla seyretilmelidir.

Hepsine mi karşıyız, tümüne mi? Uzatmayalım. Elbet, kervan yolda düzülecek. Ama aslanan hareket olunca, hareketlerüstü bir yapıya yoğun manifestolar ve programatik don biçmeye, bir madde içindeki bir kelime için dakikalarca çalışmaya ne kadar gerek var, ben çok ikna olamadım. Ki çok daha önemli olanı, yerel mücadelelerin ikna olması... Hakeza Munzur'la İkizdere genel bir su politikası konusunda ayrışma yaşayabilir, ama Munzur da, İkizdere de acilen kendi ırmaklarını kurtarmak ve bu konuda dayanışma içinde olmaktadır ve olmak zorundadır. O yüzden öncelik, genel bir su politikası manifestosunu yazmaktansa, yerel hareketlerin mücadelesine destek verecek ve onların eylem ve akıl (politika değil) birliğini sağlayacak kolaylaştırıcı bir yapıdır.

Son söz yerine: Su meclisi, sosyal hareketler bağlamında çok mühim bir gelişmedir. Selâmlayalım. Öte yandan,

İKİZDERE DERNEĞİ BAŞKANI KADEM EKŞİ

Şirketler aymaz, ama insanların direnişi var

Su Meclisi'ni nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kadem Ekşi: Yaşadığım coğrafyanın, Doğu Karadeniz'in vadilerinin yok olmamasına, iklim değişimlerinin yaşandığı günümüzde sürdürülebilir bir çevre ve kalkınmanın, doğallıkların korunması gerektiğine olan inancımın pekiştiği bir toplantı oldu. Gerçekten ülkemizin kaynaklarını verimli ve etkin bir şekilde kullanmanın, gelecek kuşaklara da sağlıklı ve temiz bir coğrafya bırakma zorunluluğumuzun, yaşadığımız dönemde her şeyin kâr, para gibi değerler olmadığına, aslolanın yaşam olduğunun, bunu görmemiz gerektiğine dair bilincin Türkiye Su Meclisi'nin çıkışını ve kararlılığını temsil ettiğini düşünüyorum.

Meclis nasıl örgütlendi?

2008'de, su politikalarından mağdur binlerce insan, ne yapabiliriz düşüncesiyle iletişime geçti. İlk önce Haliç Üniversitesi'nde, 2009 haziranında bir toplantı yapıldı, tüm konular enine boyuna konuşuldu. Akabinde Artvin - Macahel'de ikinci bir toplantı yapıldı. Burada da problemlerin ortak olduğu, çözümün de ortak akılla aranması gerektiği üzerine bir vurgu yapıldı. Bu da İkizdere'de su meclisinin artık manifestosunu yayınladığı, deklarasyonunu ortaya koyduğu ve yönetim kurulunu seçtiği bir süreci beraberinde getirdi. 81 ilden gelen katılımcıların ortaya koyduğu bu profil, bütün bölgelerin temsil edildiği yeni yönetim kurulundaki arkadaşlarımız, problemlerin çözümüne dönük bir rapor hazırlayarak başbakana aktaracak, kararlılığımızı ve çözüm önerilerimizi masaya yatıracak. Hepimiz gelip geçiciyiz, bu topraklar bin yıldır tarihi ve kültürel mirasıyla, dokusuyla var. Kalanlara da bir şeylerin temiz bir şekilde bırakılması gerektiğine olan inancımız bizi bu sürece dahil etti. Ben gelecekte ümitliyim, ne kadar olumsuzluklar varsa, çözüm de var. Geleceğin daha iyi olacağına inanan bir meclis yapısının burada vücut bulduğunu gördüm.

Meclis fikri ortaya çıkarken hangi mekanizmaları çalıştırmayı hedeflediniz?

Çeşitli komisyonlar var. Hukuksal boyutla ilgili bir çalışma yapılacak. Ayrıca, akademik kurullar var, bilimsel sorunların çözümüne yönelik pro-

jeler üretilecek. Bir de bu işin kamuoyuna basın-yayın eliyle iletileceği bir organizasyon şeması var. Bu üç ayak, bu süreci taşıyacak. Burada halk iradesi esas. Çünkü halk iradesini esas almazsanız hiçbir şey yapamazsınız. Bu meclis, 300'e yakın insanın katılımıyla gerçekleşti. Bu çok önemli bir şey. Bu ülkenin en kuzeyindeki bir ilçede yapılıyor olması çok daha anlamlı. Bu toplantı İstanbul'daki herhangi bir otelde yapılabilirdi. İkizdere'de yapmanın farklı bir anlamı var. Bu mesaj, inanıyorum ki bir yerlere gidecektir, herkes şapkasını önüne koyup biraz daha düşünecektir. Bu işin çok farklı boyutları var ve bu boyutların her biri için mücadele etmek gerekiyor. Bu, ortak bir mücadele. Tek tek bireylerin yaptığı mücadeleler bir çatıda buluşturulur, o mücadeleler yine devam ederse, daha üst düzeyde de kamu yararına hizmet edilebilir.

Su Meclisi, adından da anlaşılacağı gibi, tüm su sorunlarını kapsıyor. Aklımıza ilk HES'ler geliyor, ama çok geniş bir sorun ağı

var. Mesela içgöller ve göletler üzerinden ne yapılacak?

HES'ler ülkenin en önemli sıkıntılarından. Bütün canlıların yaşam hakkına saygının esas alınması lâzım. Biz binlerce canlı türünden sadece bir tanesiyiz. Yaşamımızı bir denge, ölçü ve ahenk içinde yönetmemiz gerekiyor ki, ekosistem sürdürülebilir bir şekilde devam etsin. Bir süre sonra floranın, faunanın ya da endemik türlerin birer birer yok olduğunu göreceğiz. Acımasız bir şekilde, yanlış, vahşi bir kapitalizmin sanıp sarmalandığı, dayattığı bir çözüm olamaz. O yüzden, daha insanî, vicdanî bir çıkış gerekiyor. Burada tartışılan konular 81 ilden yükselen çılgınlıklar; haykışların hepsi bu meclisin ana karakterini ve ruhunu oluşturuyor.

Siz İkizdere'de HES'lerle mücadele konusunda nasıl bir süreç yaşadınız?

İkizdere'de 22 HES projesi var. Şu anda sadece üç tanesinin verdiği tahribat ortada. Burası başkanlar kurulu kararıyla turizm vadisi ilan edilmiş. Buna rağmen bu işler yapılmak isteniyor. On binlerce insan tepki koydu, birçok meydana düşüncelerini anlattı. Şirketler aymaz bir şekilde yapmak istiyor, ama insanların bir direnişi var. Yürütmeyi durdurma kararları alındı. Bundan sonra hukukun bu çözümsüzlüğe son neşteri vuracağı kanaatindeyim. İkizdere mücadelesini hukuk, bilim ve halk iradesi hatlarında yürütmeye devam ediyoruz.

Senoz'da hukuk yürütmeyi durdurdu, ama projeler devam etti, hukuk hiçe sayıldı. Karadeniz sahil yolunda da, ancak yol yapımı bittikten sonra durdurma kararı çıktı, pek bir geçerliliği kalmadı...

Tabii bazen yargı kararları iş olup bittikten sonra tecelli ediyor, Türkiye'de yargı sistemi ağır işliyor. Senoz'da tam bir katliam var. Bölgeyi defalarca gezen bir mühendis olarak bunu söylüyorum. Ve maalesef yargı kararları yok sayıldı. Ama bundan kimse kaçamaz. Bunun sorumlusu olanlar, ÇED raporlarını imzalayanlar, onaylayanlar, fiilî durum oluşturup bu inşaatları yapanlar ya da buradaki kamu yöneticilerinin savaştıklarıyla sorumlu olanlar kaçamaz. Senozlularınki doğru bir duruş, ısrarla takip ediyorlar. Sonunda Senozluların kazanacağını biliyorum, ama tahribat daha şimdiden çok fazla Senoz'da.

toplantıya katılmayanlara da neden "il-lâ ki" orada olunması gerektiğine dair bir şeyler söyledığımızı zannediyoruz. Yazın yapılan Dünya Su Konseyi toplantısına alternatif olarak düzenlenen etkinliğin ikiye bölünmesi çok canımızı sıkıyordu, su meclisi sürecinde "bazı katılmama kararlarından" anladık ki, garip/amorf bir ayrışma hali hâlâ devam ediyor. Bu su meclisine dair de, (birilerinin finanse ettiğine dair) fantastik karşı çıkışlar olmuş. Vallahi, oradaydık; hadisenin taban karakterini ve "bağımsız" kokusunu bizzat içimize çektik. Hal böyle olunca, yazın yabancı dostlarımızı mosmor ettiğimiz yetmezmiş gibi, inatla hâlâ su hareketinin kendisini morartma çabası son derece can sıkıcıdır, sorumluluğu da ağırdır, belirtelim.

Hadise ortadadır, herkes kendi alanında elbette istediğini yapabilir, ama çok da anlam vehmetmeden, "yerel, toplumsal hareketlerin" olduğu her alanda,

bu hareketlerin mücadele alanını kolaylaştırmak ve onlara destek olmak her derneğin, ağın, odanın ve platformun görevidir. Toplantıda söz alan İkizdereli bir köylünün ifade ettiği gibi: "Tartışma oluyor burada, HES'lerin tümüne mi karşısınız, hepsine mi diye. Ben tümüne

Böyle bir mücadeleyi ilk biz (bu topraklarda) vermiyoruz ve tahmin ettiğimizden çok dostumuz ve mücadele ortağımız var, Bolivya'dan Endonezya'ya, Hindistan'dan İspanya'ya kadar. Onların tecrübelerinden de faydalanmalıyız.

karşıyım!.." İmlâ karmaşası yok, mantık karmaşası var. Üstad, "bazısına mı" diyeceğine, "hepsine mi" diyor. Lâkin, toplantıya katılmama gerekçelerinden anlıyoruz ki, mesele tam da böyle: Su meclisi HES'lerin "tümüne" karşıyken, gelmeyenler "hepsine" karşı. Hal böyle olunca, "aşırı hareketlerden kaçınıp" ortada buluşmamak için neden pek yok gibi...

Tan Morgül

DOĞAL VE KÜLTÜREL ÇEVRE GİRİŞİMİ SÖZCÜSÜ AHMET TUNCAY KARAÇORLU

Anti-kapitalist bir mücadele hattı gerekiyor

Su Meclisi'ne nereden katılıyorsunuz?

Ahmet Tuncay Karaçorlu: İzmir'den katılıyorum, Doğal ve Kültürel Çevre Girişimi sözcüsüyüm. Ayrıca Allainoi girişiminin de üyesiyim. Her iki topluluğu da temsilen katılıyorum. Doğal ve Kültürel Çevre Girişimi, Ege Bölgesi'nde doğal ve kültürel çevreye ilişkin birçok konuyu gündemine alıp öneriler geliştiren, etkinlikler düzenleyen ve çeşitli girişimlerde bulunan bir topluluk. Allainoi girişimi ise Bergama yöresinde yer alan Allainoi Antik Kenti'nin Yortanlı Barajı sularının altında kalmaması için mücadele ediyor. Mahkeme, Allainoi Antik Kenti'nin baraj suları altında kalarak korunamayacağına karar vermesine rağmen, Koruma Kurulu bu kararı yok sayarak hukukun, bilimin ve toplumsal kararların karşısında tavır aldı. DSİ'nin bu projesinde şöyle bir öneri bulunuyor: Allainoi Antik Kenti'nin kazılarda ortaya çıkan bö-

lümünün üzerini kumla ve mille kaplayıp sular altında bırakmak. Bu garip koruma kararının iptaline dair toplumsal ve hukuksal girişimlerde bulunuyoruz. İki dönemdir Allainoi'de kazı çalışmalarına izin verilmiyor. Şu anki gündemimiz, bu çalışmaları başlatıp antik kentin yerli ve yabancı ziyaretçilere açılması... Doğal ve Kültürel Çevre Girişimi de asıl gündem olan baraj projesine karşı Allainoi Girişimi'ne destek veriyor. Burada bulunmamızın nedeni, DSİ'nin ve enerjiyle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının baraj projeleriyle yaptıkları yanlış ve haksız uygulamalardan etkilenen çevrelerin bir araya gelişine destek vermek. Bu konuda oluşacak ulusal bir örgütlenmenin daha doğru temellerle oluşmasını sağlamaya çalışmak, bu süreçte siyasal tespitler önemli olduğu için bunların oluşumuna katkıda bulunmak için buradayız.

Su meclisi beklentilerinizi karşıladı mı? Genel duruma bakıl-

duğunda ve manifesto değerlendirildiğinde sizin öne koyduğunuz sorunlar yeterince duyuldu mu?

Su meclisi, Ankara - Kızılay'da yapılan su meetinginde önerilmişti. Sonrasında da Artvin - Macahel'de hazırlık buluşması olmuştu. Biz bu sürece aktif katıldık. Su meclisinin ortaya koyduğu amaç iyi temellendirildi, sorunların tespiti doğru bir şekilde belirlendi ve hedeflere dair iyi bir örgütlenme gerçekleştirildi. Aslında HES'lerin çeşitli nedenlerle gündeme getirilmesinin altında bir aldatmaca yatıyor. Ne tarımsal sulamaya ilişkin bir modelin parçası, ne de ülkenin ihtiyacı olduğu vurulanan enerjiye ilişkin bir politikanın ve buna bağlı uygulama araçlarının sonucu yapılmış bir tercih. 1980 askeri darbesiyle gündeme gelen, akabinde IMF ve Dünya Bankası'nca dayatılan kararların bir başka aşamasının şu an devrede olduğunu söyleyebiliriz. Burada ekonomik anlamda tarifiyen yapılanma, kırsal ve kentsel alanda inşaat sektörüne yönelik rant amaçlı bir yol izliyor.

Su meclisi neoliberal politikalara karşı somut bir söz üretebilir mi?

İhale ve inşaat rantıyla yürüyen kapitalist yapılanmanın doğru bir şekilde tespit edilmiş olmasını önemli buluyorum. Su meclisinin ortaya koyduğu hedeflere yönelebilmek için anti-kapitalist bir mücadele hattı çizmesi gerekiyor. Henüz bu konuda netleşilmiş olmasa da, ortaya koyduğu sorunlarla mücadeleye için başka bir yol mümkün görünmüyor.

TÜRKİYE OLTA BALIKÇILIĞI VE SU HAYATINI KORUMA DERNEĞİ BAŞKANI İSMAİL ATALAY

Balık bakışı

Su meclisi beklentinize cevap verdi mi?

İsmail Atalay: Kesinlikle vermedi. Çok dar bir çerçevede, Karadeniz'e sıkıştı. Asıl toplanma amacı, Türkiye su gündemini oluşturmak, Türkiye su politikalarına yön vermektir. Ama maalesef Türkiye'den pek çok insanı toplayıp sadece HES'lere sıkışması, Türkiye Su

Meclisi'nin ulaşmak istediği amaç düşünüldüğünde hafif kaldı. Burada konuşulan her şey bölgesel, ama biz ulusal bir şeyden bahsediyoruz. Bir ilin herhangi bir bölgesel sorununu burada tartışmam ki ben. Eğer biz buraya HES'lerle ilgili gelmiş olsaydık, HES'lerle ilgili mücadelemizi yapardık. O da önemli, ama toplanma amacımız bu değil, biz politikalara yön vermek istiyoruz. Göletlerle ilgili sıkıntılarımız, içme sularındaki kalitesizlik ikinci planda kalacak, ama HES'lerle ilgili her şey önem vereceğim. Böyle Türkiye Su Meclisi olmaz.

Gündeme getirmek istediğiniz sorun neydi?

1300 tane iç su göletinin peşkeş çekilmesine parmak basılmasını istiyorum. Türkiye'deki bütün göletleri, içindeki balıklarla birlikte sattılar. Ben bu balıkları temsil ediyorum, balık açısından bakıyorum her şeye. HES'lere de, balık açısından baktığım için karşıyım. Benim göç yollarını, benim üreme alanlarına gidişimi engelleyecek her türlü pervane, tribün benim karşımdaki en büyük olgudur. Ben bu tarafındayım mücadelenin, ekonomik tarafında değilim.

Bu sorun nasıl çözülebilir sizce?

Zaten bu sorunu başbakanımız çok acı bir şekilde geçen hafta çözdü. Türkiye'nin gündemine artık nükleer enerji girdi ne yazık ki. Türkiye'nin enerjisinin yüzde 20'sini üretecek nükleer tesislerle. Oysa bütün havzalara, su kaynaklarına tribün koysanız, yüzde 5-6'lık bir kısma denk geliyor. HES'lerin arkasında yatan başka bir olgu var: Bu suyu bir şekilde kaba koyup satacaklar. Yoksa Zorlu'nun burada ne işi var? On sene sonrasını düşünüyor o. Biz içecek su bulamayacağız, bakmayın şimdi gü-rül gü-rül aktığına. Tribün miribün, hıkâye bunlar. İkizdere vadisine böyle bir tesisi kurmak bir katliam. Rizeli bir başbakan, kendi memleketini bu hale getirebilir mi? Bu işlerin arkasında çok büyük para babaları var. Aslında biz mikro ölçekte faaliyetlere başlamalıyız. Yoksa manifesto yayınlanmış, kimse takmaz bunları, gültü geçecekler bize.

Bir gazete, bir millet ve 60 bin can...

İstanbul'da Ermenice yayınlanan Jamanak gazetesi 100. yaşgünü kutladı. Aradan geçen yüz yılda geldiğimiz yere altı noktadan bakalım...

Jamanak gazetesinin 100. yaşgününde değinmek istediğim altı nokta var:

Birincisi... Gazetecilik çok siyasî, çok ideolojik, çok kültürel, çok toplumsal ve çok tarihsel bir meslek. Gazeteciliğin yarattığı değerler, ürettiği haberler, yorumlar, fotoğraflar vs. salt teknik ya da meslekî açıdan ele alınamaz. Onların hepsi siyasî, ideolojik, kültürel, toplumsal ve tarihidir. Bu nedenle Jamanak'ın yüz yılına bakarken, esas olarak ve sadece Jamanak'ın sahiplerine, yöneticilerine, çalışanlarına ve okurlarına değil, tirajına, sayfa sayısına, mizanpajına, hurufatına, kâğıdına bakarsak da çok fazla şey göremeyiz. Jamanak'ın yüz yılı, aslında özel bir gözlükle, belki de İstanbul Ermeni cemaatinin gözüyle, İstanbul'un, hatta Türkiye'nin yüz yılıdır. Demek istediğim, Jamanak, öyle her şeyden kopmuş, soyut, bağimsiz, özgür, bir başına bir çiçek değildir. Onu besleyen toprak ve çevresindeki çiçekler de Jamanak'ı biçimlendirdi.

Sen kimin azınlığısın!

İkinci nokta... Bir terminoloji meselesi: "Azınlık" sözcüğü... Azınlık gazetesi, azınlık basını, azınlık medyası... Bu sözcüğün kullanımında bence iki açıdan yanlışlık var:

Önce bir gazeteyi, burada Jamanak'ı betimlerken, onun esas/başat niteliği, tirajı ya da bu gazeteyi okuyan insanların nüfusu olmasa gerek. Bir gazete böyle tanımlanamaz. O zaman mesele aynı kriterlerle Cumhuriyet gazetesi de azınlık basını sayılabilir...

İkinci olarak... Biliyorsunuz, hiçbir kelime bizatihi masum ya da suçlu anlamlar içermez. Kelimenin kullanıldığı siyasî-ideolojik-kültürel ortama ve bağlama göre, kelimeyi kullanan kişinin siyasî kimliğine göre bu kelime ideolojik bir anlam ve hedef kazanır. Azınlık dediğimiz zaman, "neye göre azınlık?", "kime göre azınlık?" diye sormamız gerekir. Cevabı da basit: Çoğunluğa göre, yani Türklere göre, Müslümanlara göre azınlık! Dolayısıyla, azınlık sözcüğü, çoğunluğun, Türklerin, Müslümanların sözcüğüdür. Oradan bakılınca Ermeniler azınlık olarak görülür.

Jamanak'ı doğru tanımlamak için bence kullanılması gereken sıfat, azınlık değil, Ermenidir. Yani Jamanak bir Ermeni gazetesidir. İsterseniz, İstanbul'da Ermenice olarak yayınlanan gazete de diyebilirsiniz.

Yüzyılda 19 dil çökmüş gitmiş

Üçüncü nokta... Bundan yaklaşık 10-15 sene önce Tarih ve Toplum dergisinde bir kitap tanıtım yazısı yazmıştım. Referanslarını bulamadım maalesef. Bir

Foto: Sarkis Güre / Agos

Fransız doktor, 1900'lerde İstanbul'a gelmiş, birkaç yıl kalmış, sonra da anılarını yazmış. O kitapta doktor saptamış, bunun mutlaka kayıtları da vardır: 1910 yılında, yani bundan tam yüz sene önce, yani Jamanak'ın henüz doğduğu günlerde, İstanbul'da tam 26 değişik dilde gazete yayınlanıyordu. Müthiş bir rakam bu. Hatırlıyorum, orijinal Fransızca metinde "journal" diyordu, "quotidien" demiyordu. Dolayısıyla bunların hepsi günlük gazete olmaya bilir, haftalık, onbeş günlük, aylık ve yayın süresi belirsiz yayınlar da vardı demek ki. 1910, Osmanlı'nın çöküş dönemi. 26 dil deyince, bir yandan Osmanlı'nın kullarının, milletlerinin anadilleri var, bir yandan da Osmanlı toprağı üzerinde yurttaşı/kulu/milleti

1910 yılında, Jamanak'ın henüz doğduğu günlerde, İstanbul'da tam 26 değişik dilde gazete yayınlanıyordu. 26 dilden yedi dile düşmüşüz. Bu ne demek? Yüz yılda 19 dili mahvetmişiz. 19 kat kısırlaşmışız, çölleşmişiz.

olmasa da, Batılıların deyişyle "Hasta Adam"ın parçalanmasını bekleyip mirasına konmak isteyen komşu ya da uzaktaki büyük devletler, imparatorluklar var, onlar da elçilikleri, konsoloslukları ya da tüccarları aracılığıyla İstanbul'da kendi dillerinde gazete çıkarıyor.

O dönemin İstanbul'unun ne kadar kozmopolit, ne kadar çokdilli ve dolayısıyla ne kadar çokkültürlü bir kent olduğunu anlıyoruz. Bugün, bu açıdan İstanbul'la kıyaslanabilecek kent, büyük bir ihtimalle New York'tur. Baktım, bugün New York'ta basılı olarak sadece 11 dilde gazete yayınlanıyor. İnternette çok daha fazlası var tabii, ama 1910 yılında İstanbul'da internet

olmadığı için kıyaslamayı eşitler, benzerler arasında yapmak gerekiyor.

Bugünün İstanbul'una bakıyoruz şimdi: İstanbul'da bugün günlük ve haftalık olarak sadece -Türkçe dahil- yedi dilde gazete yayını yapıyor: Türkçe, Kürtçe, Ermenice, Rumca, Ladin, İngilizce ve Fransızca!

26 dilden yedi dile düşmüşüz. Bu ne demek? Yüz yılda 19 dili mahvetmişiz. Ortadan kaldırmışız, silmişiz. Mıgırdiç Margosyan'ın dediği gibi, bu dildeki gazetelerin ortadan kalkması, aslında o dili konuşan insanların kaybolup gitmesi demektir. Dil gidince, kültür gidiyor, cemaat yok oluyor... Ya da tersi.

Bu durum, bugün açısından olağanüstü bir yoksullaşmayı gösteriyor. 19 kat kısırlaşmışız, çölleşmişiz. Çünkü bu 19 gazete, 19 kültürü, 19 dili, 19 mutfağı, 19 yaşam tarzını anlatıyordu.

Sözde azınlıkperver yaklaşımlar

Dördüncü nokta... Azınlık sözcüğüne antipati duymamın bir nedeni daha var. '90'lardan bu yana, akademik hayatta, siyasî literatürde, siyasal bilgilerde, sosyolojide, sosyal antropolojide, ama en çok da kültürel araştırmalarda azınlık teması çok moda, çok revaçta bir konu oldu. Etnik azınlıklar, cinsel, dinsel, siyasî azınlıklar, Çingeneler, göçmen işçiler vs... Bu azınlık sevgisinin '90'lardan sonra ortaya çıkması tesadüf olmasa gerek. Duvar'ın '89'da yıkılmasından sonra, o zamana kadar önemli bir siyasî-ideolojik kimlik kutbu olan sosyalizmin yıkılmasıyla doğan boşluğu doldurmak gerekiyordu. İşte kimlik politikaları filan derken, bu azınlık teması işlene işlene gün yüzüne biraz fazla çıktı. Azınlıkları sevelim sayalım, onları yaşatalım söylemi çerçevesinde, işin siyasî ve

Sene 1910: Jamanak'ın birinci nüshası

tarihî gerçeklerini unutup, unutturup tamamen insanî görünümlü bir manzara yaratmaya çalıştılar, çalışıyorlar. Galiba bir tek "azınlıklara fısıktı atmayalım!" demedikleri kaldı, onu da yakında derler. Azınlık dedikleri kitleyi, nüfusu hâlâ öteki/diğeri olarak görmek, ayrıca azınlık varlığını ön plana çıkartırken adalet, eşitlik, sömürü ve sınıf kavramlarını gizlemek, tahrif etmek de bu akımın belli başlı amaçları arasında. Bunlar bazı tedricî, yüzeysel, tâlî önlemler de öneriyor ya da uyguluyorlar. Birazdan bir örnek vereceğim. Chicago Üniversitesi profesörlerinden Walter Benn Michaels'ın "Çeşitliliğin Sorunları"* başlıklı kitabı bu sözde azınlıkçıların tezlerini ve pratiklerini çok güzel irdeliyor ve teşhir ediyor.

Fransa'da da "bellek yasaları" adı altında geçmişle yüzleşmeye yönelik bir dizi çalışma yapıldı resmî düzeyde. Ama mesela orada da çıka çıka sömürgeciliği aklayan, meşrulaştıran yaklaşımlar çıktı.

Beşinci noktaya geldik... Tedricî önlemlere bir örnek vereceğim demiştim. Sırası geldi: ABD'de Massachussets eyaletinde siyah nüfus oranı yüzde 19. Eyalet Meclisi bir yasa çıkarıyor ve diyor ki, yüzde 19'dan fazla siyah işçi çalıştıran işyerlerine vergi indirimi uygulanacaktır. Böylelikle siyahlar toplumdaki dışlanmamış oluyor, istihdama kavuşmuş oluyor... Integration, insertion, assimilation... Filan falan. İşin özüne baktığınız zaman, Boston'da işveren zaten belirli sayıda işçi istihdam edebiliyor, bu yasa çıktı diye yeni siyah işçi alacağı yok. Vergi indiriminden yararlanmak için beyaz işçisini çıkarıp siyah işçi alan olmuş mudur, bilinmez ama, bu uygulama esas olarak işverenlere yarıyor. ABD ve bazı Avrupa ülkelerindeki "Affirmative Action" (Olumlu Eylem) ya da "Positive Discrimination" (Pozitif Ayrımcılık) uygulamaları sorunu çözmediği gibi, adalet ve eşitliğe de hizmet etmiyor, görünümde ve geçici bazı çözümler öneriyor.

Nefret söyleminden kirli bir örnek

ABD'de Siyah Gazeteciler Birliği var. Taleplerinden biri, daha çok sayıda siyah gazetecinin yaygın medyanın yazı işlerinde muhabir ya da editör olarak görev alması. Siyahların, kişisel ya da kolektif olarak müdahil olduğu şahsî ya da toplumsal olayları haber olarak daha iyi izleyip aktarmak için ("cover" etmek için) siyah muhabir ve editörlerin daha yararlı ve gerekli olduklarını savunuyor. Olabilir. Ama sonuç her zaman pek parlak değil: Mesela bir siyah gazeteci, muhabir ya da sunucu, ekrana çıkıp "siyah nüfustaki suç oranı giderek yükseliyor" diyebiliyor. Oysa ki suç oranıyla insanın derisinin rengi arasında hiçbir bağlantı yok. Bağlantı olduğunu düşünenler, bazı beyazlar. Bu yöntemle, beyaz ideoloji siyah derili insanlar aracılığıyla yaygınlaş-

tırılıyor, meşrulaştırılıyor.

Bu yöntem Türkiye'de uygulansa... Bir aralar, hatırlıyorum, öyle pek de uzman ya da ehil bir kişi olmadığı halde, soyadı yan'la bittiği için kıymetli addedilen bir şahsı televizyonlara çıkarıp "soykırım yoktur, bunlar emperyalist yalanıdır" dedirtiyorlardı. Geçmiş olsun. Ama bu yöntem Türkiye'de uygulansa, yani tirajı büyük gazetelerin yazı işlerinde birer hakiki Ermeni gazeteci bulunsaydı, bazı Türk editörler, Kürtler için kullandıkları "Ermeni dölü" deyimini yazmaya belki de utanırlar.

Son noktaya geldim. Bitiriyorum:

Bizde, işte Genç, Orta yaşlı ya da İhtiyar Türkler... İttihat ve Terakki yahut bir süre sonra da Kemalizm adıyla anılan bir düşünce tarzı var. Ulus-devletin ideolojisi deniyor buna. İşte bu yaklaşım ve uygulamaları, 1923'den bu yana okulda, mahkemede, sanatta, kültürde, politikada, komşumuzla ilişkide bizim kişisel ve toplumsal belleğimizi kargıladı, içdi etti, hatta berhava etti.

Tehcir, Büyük Felâket, Soykırım, Kafle, Ermeni çetelerinin Rus ve Fransız ordusu adına askerlerimizi sırtından hançerlemesi (mesela Edirne civarında!) gibi farklı sıfatlar yüklenen 1915'i silmek, unutturmak, tahrif etmek, gizlemek, küçümsemek için çok fazla uğraştı, çok manevra yaptı egemenler. Yabancı dildeki literatüre ulaşamayanlar daha da fazla mağdur oldular bu operasyondan.

Hrant'ın gemisi seyrediyor hâlâ

Ama neyse ki son yıllarda olumlu gelişmeler de var. İsim vereceğim, çünkü vermek gerekir:

Cengiz Aktar, sağolsun, kronolojik olarak kısa bir liste yapmıştı: Ayşe - Ragıp Zarakolu'nun 1977'de kurduğu Belge Yayınları; 1993'te kurulan Aras Yayınevi; 1996'da Agos gazetesi; 2005'te Osmanlı Ermenileri Konferansı; 2007'de Hrant'ın cenazesi; Ahmet Insel, Cengiz Aktar, Ali Bayramoğlu ve Baskın Oran'ın öncülüğünde başlayan Özür Diliyorum kampanyası; yine aynı dönemde Ankara ile Erivan arasındaki diplomatik görüşmeler... Bu arada Taner Akçam, Halil Berktaş gibi aydınların çabalarını da kaydetmek gerek. Ve galiba Hrant'ı da tüm bu sürecin en önemli kişisi, hadisesi olarak bir daha anmamız gerekiyor. Kuşkusuz, unuttuğumuz başka önemli gelişmeler de vardır. Ama bu saydıklarım önemli dönüm noktaları. Bugünlere gökten zembille inerek gelmedik. Bundan sonra da olumlu adımlar bekliyoruz.

Jamanak sayesinde, biz, biz derken Türkleri kastediyorum, Ermenileri, Ermeni cemaatini, Ermeni hadisesini tanıdık, öğrendik. Ama bence daha da önemlisi, aslında biz kendimizi tanıdık ve öğreniyoruz.

Ragıp Duran

Bu yazı, 9 Ocak 2010 Cumartesi günü Tophane - Tütün Deposu'nda yapılan "Jamanak 100 Yaşında" başlıklı toplantıda yaptığım konuşmanın bilâhare zenginleştirilerek kâğıda dökülmüş hali. Ara Koçunyan'ın yönetimindeki panelde, Hrfız Topuz, Christian Markarian (L'Express-Paris) ve Oshin Kechichian (Armenian Observer- Los Angeles) söz aldılar.

* **Walter Benn Michaels**, "The Trouble with Diversity -How We Learned to Love Identity and Ignore Inequality" (Çeşitliliğin Sorunları -Kimliği Sevmeyi ve Eşitsizliği Bilmemeyi Nasıl Öğrendik)

SİYASET >

BANA YALAN SÖYLEME!
Derleyen: John Pilger
Tercüme: Mustafa Kemal

John Pilger'in "Bana Yalan Söyleme! - Araştırmacı Gazeteciliğin Şartları" başlığıyla derlediği ve Gillian, Marmar, Cameron, Heruk, Walsoff, Flak, Hasi, Politikaçılar, Mili ve Kilitçiler arasındaki gazetecilerin "gazetecilere dönün" "yokluk" "istihdamları" çalışmalarını bir araya getirmiştir...

SİYASET >

GÜLERYÜZLÜ FRANKOCULUĞUN DRAMI
Ömer Can

Ömer Can'ın "Güler yüzlü Frankoculuğun Dramı" adlı romanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri kavgalı bir sosyal anayasası ve hukuk sistemini tanıttığı bu kitabı, bir bakıma hem Türkiye'deki olan, hem de Türkiye'den dışarıya olan yazarın dünyasal seyahatini de anlatmaktadır...

EDİTİYAT KURAMI >

JOSEPH CONRAD VE OTOBİYOGRAFİDE KURMACA
Edward Said
Tercüme: Ferit Arslan Ayar

Edward Said'ın eleştirel monografilerinin içinde örneklerinden biri sayılan bu çalışmada, modernist yarıma, dünya çapındaki ilk büyük romanı olan Conrad'ın ve Said'ın çalışmaları için bir ilgi duyan herkes açısından vazgeçilmez bir kitaptır...

ÇİZGİ ROMAN >

YENİ KÜLTÜR KADINI
EMMA GOLDMAN'IN ÇİZGİ ROMAN BİYOGRAFİSİ
Sharon Rudahl
Tercüme: Ferit Arslan Ayar

Sharon Rudahl'ın en iyi bir hayati görüşüne dayanan, yarı otobiyografik ve yarı roman olan bu çizgi-roman, Çarlık döneminde en popüler bir New York'un kadın muhabirleri ve yazarları arasında, Emma Goldman'ın hayatı ve çalışmalarıyla ilgili bir biyografik roman olarak, Emma Goldman'ın hayatının en önemli anlarını anlatmaktadır...

www.gorunur.org.tr
0312 244 01 01
0312 244 01 01

6
görsel kültür

“Çözüm siyasîdir”

AFGANİSTAN İstikrarsızlığı aşmak için Taliban’la masaya oturulması gerektiğini savunanların sesi giderek daha fazla yükseliyor. Afganistan’daki NATO kuvvetlerinin komutanı, ABD’li General Stanley McChrystal, sürpriz bir itirafta bulunarak siyasî çözüme destek çıktı. Financial Times gazetesine demec veren McChrystal, “Asker olarak, yeterince savaştığımızı düşünüyorum. Bütün savaşlarda olduğu gibi burada da siyasî çözümün kaçınılmaz olduğuna inanıyorum” dedi. En üst düzey askerden gelen bu sözler, Türkiye, Afganistan ve Pakistan arasındaki üçlü zirveye de damgasını vurdu.

Blackwater’ın yeni iş sahası

PAKİSTAN ABD Savunma Bakanı Robert Gates, nihayet özel güvenlik şirketi Blackwater’ın Pakistan’da faaliyetlerde bulunduğunu onayladı. Ardından Pakistan devlet bakanlarından Beşir Billur, Blackwater’ın ülkenin kuzeybatı bölgesindeki faaliyetlerini hükümetin izniyle yürüttüğünü ve bunun Pakistan askerlerinin eğitimiyle sınırlı olduğunu açıkladı. Hakkında açılan davalardan sonra Xe adını alan Blackwater’ın Pakistan’daki faaliyetleri bugüne kadar gizlenmişti. Gates’in açıklamasının ardından geri adım atmaya çalışan yetkililer, Pentagon’un Xe şirketine Pakistan’da herhangi bir görev vermediğini savundu.

HAİTİ Amerikan kara büyüğü

Yüzyılın depremi dönüp dolaşıp dünyanın en yoksul halklarından birini vurdu. Ölü sayısının 200 bini bulduğu Haiti’de devlet, başkanlık sarayıyla birlikte çöktü. İnsanî yardım adına Hür Dünya devreye girdi, ama doktor değil, asker gönderdiler. Sonuç: Depremzede Haiti fiilen işgal altında. Üstelik bunun masumane bir yardım seferberliği olduğuna inanmamız bekleniyor...

ŞİDDETLİ depremin hemen ardından insanî yardım gerekçesiyle Haiti’ye çıkarma yapan ABD askerî birlikleri, halka havadan gıda ve su dağıtmaya depremin üstünden bir hafta geçtikten sonra başladı. ABD Savunma Bakanı Robert Gates, “güvenlik endişeleri” sebebiyle daha önce dağıtım yapılmasına izin vermemişti. Oysa yaşanan felakete, ardından başgösteren kaosa, televizyonlara yansıyan yağmalara, linçlere, çaresizliğe ilaveten, Haiti’nin ciddi bir salgın hastalık tehlikesiyle de karşı karşıya olduğunu Guardian gazetesi günler önce duyurmuştu. Temiz su sıkıntısı depremden kurtulan canları almaya başlamış, halkın kullanmak zorunda kaldığı kirli suların çeşitli bulaşıcı virüsler içerdiği saptanmıştı.

Wall Street Journal gazetesi, kurtarma çalışmaları sırasındaki üstün performansı ile takdir toplayan Partners in Health gönüllü tabip örgütünün raporuna dayanarak, tıbbî müdahale yetersizliği yüzünden günde 20 bin kişinin hayatını kaybettiğini yazdı: “Eğer tıbbî yardıma öncelik verilirse, bunun önüne geçilebilir.” Ama öncelik verilmedi. Onun yerine, kaosu ilk günlerinde başgösteren şiddet olaylarından alınma görüntülerin mütemadiyen döndüğü ve “Haiti’de yamyamlar birbirini yiyor” alt metninin küstahça işlendiği bir medya kampanyası başlatıldı. Şöyle bir mantık kurdular: Yağmaların hüküm sürdüğü bir ortamda kimse kuyruğa girmez, dolayısıyla yardım da adil biçimde dağıtılamaz, o zaman önce “güvenlik” sağlanmalı. Öncelikleri böyle kurunca doktor yerine asker gönderdiler. Pentagon’un 10 bin Amerikan askerini Haiti’ye sevk etmesinin ardından, BM ülkede varolan barış gücüne (Brezilya komutasındaki Arjantin, Uruguay ve Şili birlikleri) 3500 asker takviye yaptı. O zamandan beri başta havaalanı olmak üzere ülkenin bütün stratejik noktaları ABD ordusunun kontrolünde.

Peki, bu askerler Haiti’ye indikten sonra Gates’in ve büyük medyanın üstüne titredikleri “güvenlik” sorununu çözmek için ne yaptı? Başkent Port-au-Prince’de görev yapan Partners in Health gönüllüsü Dr. Evan Lyon’a göre

bu sorunun cevabı “hiçbir şey”. Çünkü asıl trajedinin yaşandığı gündelik hayata bulaşmak istemiyorlar. Amerikan medyasındaki “yanlış bilgilendirme, dedikodu tacirliği ve ırkçılığa” vurgu yapan Lyon şunları söylüyor: “Her gece saat 2-3’e kadar kentin her yerinde dolaşıyorum; hasta transfer ediyorum, malzeme taşıyorum. Etrafta BM muhafızları yok. Amerikan askerî varlığı yok. Haiti polisi yok. Öte yandan şiddet de yok, güvenlik endişesi de yok...”

El-Cezire televizyonu CNN’i Ortadoğu’da fena silkelemiş, Irak ve Afganistan konusundaki haberlerinden dolayı devrin şahini Ramsfeld tarafından tehdit edilmişti. Benzer bir durum Haiti haberleri sırasında yaşandı. Bu defa Telesur yaptığı yayınlarda CNN’in “güvenlik” temasını geçersizleştirdi ve ABD’nin deprem bahanesiyle Haiti’yi işgal ettiğini duyurdu.

“Aristide engellenmeli!”

Elinde imkân olduğu halde depremden Haiti halkını bir hafta boyunca aç, susuz, ilaçsız, doktorsuz bırakan Gates’in “güvenlik” takıntısı, yardım dağıtım sırasında yağma yapılmasını önlemek türünden bir gerekçeyle geçiştirilemeyecek kadar derin tarihsel köklerden besleniyordu. 200 yıl süren yağma ve soygundan sonra 1804’teki köle isyanıyla kurulan Haiti’nin tarihi, Fransız emperyalizmi ve ABD müdahaleleriyle yazıldı. Washington’un 1915-1934 arasında adanın Haiti yakasında kurduğu despotik işgal rejimi ile diğer yakası Dominik Cumhuriyeti’ne inşa ettiği “kapitalist vaha” arasındaki karşıtlık, bu zalim tarihin en çarpıcı göstergesiydi. İşgal sonrasında göreve getirilen CIA güdümlü kanlı diktatörlüklere uzanmaya gerek yok. Daha birkaç yıl önce, 2004’te, Franko-Amerikan bir darbeyle Jean-Bertrand Aristide’in anayasal hükümeti devrilmiş, CIA tarafından kaçırılan başkan Güney Afrika’ya sürgüne gönderilmişti. Çünkü, Aristide, 1804’te bağımsızlığını ilân eden Haiti’nin “özgürlük bedeli” olarak Fransa’ya 120 yıl boyunca ödediği tazminatı geri istemişti. Bu para, 2003 fiyatlarıyla 21 milyar dolar tutuyordu.

ABD, Kanada ve Fransa seçimle iktidara gelen hükümeti devirmek için elinden gelen her şeyi yaptı. Zaten zayıf olan ekonomiyi çökertmek ve ülkeyi yönetilemez hale getirmek amacıyla uluslararası yardımı büyük ölçüde kesti. 1991’de gene seçimle gelip altı ay sonra darbeyle iktidardan uzaklaştırılan Aristide’e yapılan ikinci darbe de başarılı oldu. Ekonomist Mark Weisbrot şöyle diyor: “Neden Haiti hükümetinin depreme karşı kurumları yok diye merak edenler, darbeyi hesaba katmıyor. Depremin vurduğu Port-au-Prince dolayında neden 3 milyon kişilik bir nüfus toplanmış? Çünkü ABD’nin yıllarca sürdürdüğü ekonomik dayatmalar Haiti tarımını ortadan kaldırmıştı. Haitili pirinç çiftçileri, ithal Amerikan pirinciyle rekabet edemeyerek iflase sürüklenmişti.”

Port-au-Prince, Haiti

Alfonso enselendi

GUATEMALA 2004'te görev süresi bittikten sonra kaçıp Meksika'ya sığınan eski devlet başkanı Alfonso Portillo ülkesinde yakalanarak tutuklandı. Savunma Bakanlığı bütçesinden kaybolan 15 milyon doları zimmetine geçirdiği ve adının karıştığı öteki yolsuzluk davaları için Guatemala tarafından aranan Portillo, bir ABD mahkemesinin hakkında çıkardığı tutuklama emrinden sonra İnterpol'ün kırmızı bültenine girmişti. ABD yetkilileri, Portillo'nun Amerikan bankalarını kullanarak kirli para akladığını ve parayı Avrupa ve Bermuda'daki bankalara transfer ettiğini belgeliyordu.

Rajapaksa yeniden seçildi

SRI LANKA Tamil Kaplanları'nın 25 yıl süren iç savaşın sonunda çöktürülmesinden bu yana yapılan ilk cumhurbaşkanlığı seçimini, oyların yarısından fazlasını alan mevcut lider Mahinda Rajapaksa kazandı. Rajapaksa'nın en büyük rakibi, eski Genelkurmay Başkanı Sarath Fonseka, yüzde 35'lerde kaldı. İki lider, Tamillere karşı ortak mücadele vermiş, ama General Fonseka adaylığını açıkladıktan sonra eski müttefikler arasında büyük bir rekabet başlamıştı. Seçime katılım oranının ülke genelinde yüzde 70 dolayında olduğu saptanırken, Tamil bölgelerinde katılımın düşük olduğu bildirildi.

Çiftçilerin sınır eylemi

YUNANİSTAN Hükümetin tarım politikalarını protesto eden Yunan çiftçilerin, Bulgaristan sınırındaki bütün gümrük kapılarını traktör ve biçerdöverlerle abluka altına alması, iki komşu ülke arasında siyasî ve diplomatik gerginlik yarattı. Krizin milyonlarca avro zarara uğrattığı Bulgaristan, sorunun çözümü için hükümete bağlı bir kriz masası oluşturdu. Aynı zamanda ülkenin orta ve kuzey bölgelerinde çok sayıda otopanın kapanmasına da neden olan çiftçi eylemi ticarî hayatı felce uğrattı. Çiftçilerin taleplerinin başında hükümetin tarım ürünlerine verdiği destek primlerinin artırılması geliyordu.

Basu'nun elvedası

HİNDİSTAN Önde gelen komünist liderlerden Jyoti Basu, 95 yaşında hayata veda etti. Hindistan Komünist Partisi - Marksist (CPM) yönetiminde yıllarca hizmet veren Basu, 1977-2000 yılları arasında aralıksız olarak Batı Bengal eyaletinin başbakanlığına seçildi. Bu, seçimle gelen komünist partiler klasmanında bir dünya rekoru. Basu, Batı Bengal başbakanı olduğu dönemde toprak reformları ve tarımsal sübvansiyon hamleleri gerçekleştirdi. Öte yandan "ılımlı sosyalist" olarak tanımlanan Basu'nun endüstriye yabancı sermaye sokma çabaları büyük işçi sendikaları tarafından engellendi.

Şimdi Aristide ülkesine dönmek istiyor. Bu, Haitililerin çoğunluğunun o sürgüne gittiğinden beri istediği bir şey. Ama ABD onun Haiti'ye girmesini istemiyor, ülkeyi otuz yıldır yağmalayan Duvalier ailesinin diktatörlerine destek veriyor. Soğuk Savaş döneminde Küba'ya karşı ABD'nin müttefiki olan Duvalier'lerin, ülkeye verilen dış yardımın yüzde 80'ini ceplerine indirdiği tahmin ediliyor. 2006'da Aristide'in siyasî mirasçısı olarak iktidara geldiği halde baskılara direnemeyip Washington'ın dümen suyuna giren mevcut Preval hükümeti, Aristide'in partisinin -ki Haiti'nin en büyük partisi- şubat ayında yapılması planlanan (deprem olmadan önce) seçimlere katılmasını engelledi. Washington'ın en büyük korkusu, Aristide'in depremin harabeye çevirdiği

ülkesine bir kahraman gibi dönmesiydi. Gates'in "güvenlik" kavramı pratikte böyle bir "içerik" taşıyordu: Aristide her ne pahasına olursa olsun engellenmeliydi.

Televizyonda deprem

Öte yandan somut gerçeklik bütün sevimsizliğiyle kendini dayatıyor: 19 Ocak günü, merkezi başkent Port-au-Prince'in 15 kilometre kadar açığında bulunan 7.3 şiddetindeki deprem, Amerika kıtasının en yoksul ülkesini yerlebir etti. Yüzde 80'i derme çatma kulübelerde yaşayan Haiti halkı perişan oldu. Ölü sayısının 200 bini geçeceği tahmin ediliyor. Ancak Batı'nın büyük medyası, depremi "yağma haberleri" ile işlemeyi tercih etti. Onu aynen kopyalayan Türkiye'deki televizyonlar da durup düşünme

ihtiyacı bile hissetmeden buna katıldı. Oysa yanibaşımızdaki El Cezire, tarihsel bir habercilik başarısı gösteren Telesur ile anlamlı bir dayanışmaya girmişti ve Haiti'de yaşanan trajedinin boyutlarını gündelik hayattan gerçek haberlerle yansıtıyordu.

Telesur, ABD'nin yardım çalışmaları konusunda AB'nin duyduğu rahatsızlığı ilk kez gündeme getiren uluslararası yayın kuruluşu oldu. AB "kurtarma çalışmalarına ağırlık verilip Haiti'deki yabancı asker mevcudiyetinin minimuma indirilmesini" istiyordu ve bu ABD'nin yaptığının tam zıddıydı. Telesur'un Haiti muhabiri Reed Lindsay'e göre, Port-au-Prince havaalanını ele geçiren ABD komutanları, sadece ülkeye neyin girip neyin giremeyeceğine değil, aynı zamanda hangi tür insanî yardımın geçebileceğine de karar veriyor. Bu gibi haberler Latin Amerika kamuoyunda büyük tepkiyle karşılandı. Bölgedeki hükümetler çekingen de olsa "yardım çabalarının işgale dönüşmesinden endişe duyduklarını" bildirdi. Bunda Fidel Castro'nun peşpeşe yazdığı iki Haiti makalesinde işgal vurgusu yapmasının da büyük payı vardı.

"Yerli-yabancı büyük medyayı bir kenara bırakıp Haiti trajedisini internetin aykırı sitelerinde izlemeye çalıştım" diyen Korkut Boratav hocamız, taramaları sırasında ilginç notlar çıkarmış. Örneğin, felâket ortamlarında insan davranışlarını ilk elden inceleyen Rebecca Solnit'in www.tomdispatch.com sitesindeki yazısında mercek altına alınan "yağma" temasına dikkat çekiyor: "Solnit, yağma söyleminin, burjuva basınının bir felâket ortamında hayatı değil, mülkiyeti koruma refleksini yansıtan sınıfsal bir tepki olduğunu vurguluyor. Ona göre, gözlemlendiği ileri sürülen olgular, mücbir hal koşullarında müsadereci. Başka bir alternatif yoksa, insanlar yaşayabilmek için gereken nesnelere el koyarlar. Yağma bir yana, bu davranışa hırsızlık bile denemez."

Bir başka sitede, Chris Floyd şöyle yazıyor: "Medya, New Orleans felâketi sırasında 'zenciler çıldırdı' manşetleriyle oluşturduğu korku senaryosunu Haiti'de de canlandırmaya çalıştı, ama hayal kırıklığına uğradı. Tam aksine Haitililer, büyük felâket karşısında gerçek insanlar gibi davranmaya başladı. Sevdiklerini koruyor, yabancılara yardım ediyorlar; ayakta kalıp hayatlarını yeniden oluşturmaya çalışıyorlar." Buna rağmen, gelen son haberlere göre, Haiti'deki Amerikan askerlerinin sayısı 16 bine ulaştı. Kara büyüğü bozmak lâzım...

Derleyen: Erdir Zat

ŞİLİ Lhasa'nın söyleyemediği şarkılar

Latin Amerika'daki sol akıntının önüne taş koyuldu. Şili'deki seçimleri, Pinochet faşizminin gölgesinde palazlanan medyatik sağcı milyarder Pinera kazandı. Sol koalisyon, ülke demokrasiye geçtiğinden beri ilk kez muhalefete düştü. Taşın gücü nehre yeter mi, görmek için dört yılımız var.

GEÇTİĞİMİZ yılı Vic Chesnutt'ın uğursuz ölümüyle kapatmıştık, 2010 da uğursuz bir ölüm, ardından kötü bir haberle başladı. 1 Ocak'ta ABD'li ozan Lhasa de Sela göğüs kancerine karşı 21 aydır sürdürdüğü mücadeleye yenik düştü, 38 yaşında yaşama veda etti. Memleketimizi de ziyaret etmiş olan Lhasa, altışar yıl arayla yayınlanan üç albüm yapmıştı; yeni albüm projesi ise Victor Jara şarkılarını seslendirmektir. O şarkıların Lhasa'nın sesine nasıl da yakışacağını düşündükçe, başlamadan bitmiş bu projeye üzüliyoruz insan.

Kötü haber ise Jara'nın memleketinden geldi. Jara'nın faşist cunta tarafından öldürülmesinden 37 yıl, Şili'de merkez solun iktidara gelişinden yirmi yıl sonra, ilk kez bir sağcı lider devlet başkanı oldu. Hem de kim: Sebastian Pinera. Servetini ve ikbalini Pinochet'nin faşist yönetimi sırasında edinmiş bir darbe zengini.

Friedman "yürü ya kulum" derse

Pinera'nın ikbal öyküsüne kısaca göz atalım. Ülkenin en zengin dördüncü şahsı, Şili'nin ulusal havayolları şirketi LAN'ın sahibi. Forbes'in milyarlarlar listesinde 701. sırada olmasını, Friedman'ın Pinochet'nin askeri gücünün arkasına yaslanıp ülkeye dayattığı neoklasik politikaların meyvelerini toplamasına borçlu. 1973'te askerî darbe olmadan hemen önce Harvard'a doktorasını tamamlamaya giden Pinera, üç yıl sonra ülkesine yeni ekonomik ortamdan yararlanmak için dönmüş. İcraatlarından biri Şili'ye kredi kartı uygulamasını sokup yaygınlaştırmak, diğeri ise yukarıda değindiğimiz ulusal havayolu şirketini diktatörlüğün özelleştirme furusu sırasında kapatmak. Chilevision adından bir popüler televizyon kanalı, Colo-Colo adında bir de popüler futbol takımı var.

1980'den sonra siyasetle ilgilenmeye başlayan Pinera, 1990-98 arası senatörlük yapmış, ardından Ulusal Yenilenme Partisi'nin başına geçmiş. 2005 seçimlerinde Bachelet'ye yenilen Pinera, o gün bugündür bu yılki seçimlere hazırlanıyordu.

Beklenmedik yenilgi

Aslında Bachelet'nin başında olduğu Şili'nin ekonomi karnesi hayli iyi. Ülkenin başlıca kaynağı bakır –Şili, dünyanın bir numaralı bakır arzına sahip– ihracatından ülke dışındaki bankalarda 20 milyar doları aşkın rezerv biriktiren Concertacion Democratica koalisyon hükümeti, ekonomik krizi bu tasarruf sayesinde az hasarla atlattı. Söz konusu tasarruf, kriz döneminde istihdam teşvik paketleri, sağlık reformu gibi amaçlarla kullanıldı. Öyle ki, adaylardan hiçbiri, Pinera da dahil, kampanyalarında bu programa bir çift söz edemedi. Seçimlerden hemen önce yapılan anketlerde Bachelet'nin politikalarına halk desteği yüzde 80'in üzerindedir. Madem öyle, ülkeyi yirmi yıldır yöneten merkez sol koalisyon seçimleri neden kazanmadı? Üç nedenden söz edilebilir:

1. Solun bölünmüşlüğü: Concertacion'un adayı Eduardo Frei, bu kez karşısında daha soldan iki rakip buldu. Hazirana kadar Bachelet'nin Sosyalist Partisinin bir üyesi olan filozof sinemacı Marco Enriquez-Ominami, paritisinden koparak bağımsız aday oldu. Programında koalisyonun değinmekten çekindiği yurttaşlık hakları ve siyasi reformlara daha cesur

çözümler öneren Ominami, 13 Aralık'taki ilk turda oyların yüzde 19'unu aldı. Bir diğer sol aday, ekonomist Jorge Arrate ise, bakır madenlerinin kamulaştırılması, yeni bir anayasa gibi daha da cesur önerilerle oyların yüzde 6'sını aldı. Arrate, Allende Hükümeti'nin Madencilik Bakanı olarak, benzeri bir uygulamaya 70'lerin başında gitmişti.

Frei, eski bir yüz. Bachelet'den iki önceki devlet başkanı. Ancak Bachelet'nin popüleritesinden hayli uzak oluşu, Concertacion'un aday seçimi konusundaki yanlışlığı gözler önüne seriyor. Nitekim Frei ilk turda oyların ancak yüzde 30'unu alabildi. Pinera ise ilk turda yüzde 44.2 oy almıştı. Görünen o ki, seçmen Bachelet'nin karizmasıyla koalisyonun özellikle geçtiğimiz yıllarda boğuştuğu yolsuzluklar yüzünden yıpranmışlığı arasında bir seçim yaptı. Bachelet neden aday olmadı dersiniz, Şili Anayasası, devlet başkanının ancak bir dönem için seçilmesine izin veriyor.

Concertacion'un merkez solda olduğunu söyledik, ancak bu koalisyonun içinde Hristiyan demokratlar önemli bir güç –diğer üç parti ise Demokratlar Partisi, Sosyalist Parti ve Radikal Sosyal Demokrat Parti. Öyle ki, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için

aday olan iki ülkeden Venezüella'ya mı, Guatemala'ya mı oy verileceği tartışması, az daha koalisyonu bölüyordu. Tahmin edileceği gibi, sosyalistler ülke oyunun Venezüella'dan yana kullanılması taraftarıyken, Hristiyan demokratlar, nuh deyip peygamber demediler; nitekim, Şili sonunda çekimser oy kullanmak zorunda kaldı.

2. Demografi: Şili'de oy vermek zorunlu değil. Bunun için önce kütüğe kaydolmanız gerekiyor; ancak kütüğe kaydılduktan sonra oy vermek zorunlu. Solun oy alma potansiyelinin daha yüksek olduğu genç nüfus ise, yolsuzluk ve siyasetin merkezkaç gücü yüzünden artık oy vermekten imtina ediyor. 1988'de seçmenlerin yüzde 35'i 30 yaşın altındayken, bu seçimde bu oran yüzde 9.2'ye düşmüştü.

3. Muhafazakâr toplumsal yapı: Yirmi yıllık sol koalisyon sizleri aldatmasın; Şili, Latin Amerika'nın en dindar, en koyu Katolik ülkesi. Öyle ki, ülkenin birçok yerinde kadınlar ve erkekler ayrı oy sandıklarına oy atıyor! Boşanmadan söz etmek hâlâ olanaksız ya da. Kürtajı, eşcinsel haklarını hiç anmayalım bile. Buna rağmen, Pinera, seçim kampanyası sırasında bir eşcinsel çiftle poz vererek çantada keklik gördüğü sağ seçmen oyların yanısıra

merkezdeki mütereddit kitleye de bir mesaj yollamayı ihmal etmemişti.

Destur demeden spekülasyon

Sonuçta, 18 Ocak'taki ikinci tur seçimlerinde Pinera, oyların yüzde 51.61'ini, Frei ise yüzde 48.39'unu aldı. 11 Mart'ta, yani Bachelet'nin başkanlık yemini ettiği tarihten tam dört yıl sonra aynı yemini edecek, Şili'nin zengin başkanı. Ancak daha başkanlığa seçilmeden ilk skandal patlak verdi bile. LAN'daki hisselerini 11 Mart'a kadar satacağını açıklamasıyla sahibi olduğu holding Axxion'un hisse fiyatları, Şili borsasında bir günde yüzde 40 arttı. Spekülasyonun çılgından çıkmasıyla işlemleri durdurulan hisseler, iki gün sonra yüzde 39 değer kaybetti, 48 saat içinde 700 milyon dolarlık spekülasyon yapıldı. Pinera kendisinin bu spekülasyonla ilgisi olmadığını iddia etse de, başkanlığının paraya tahvil edilmesi kendisini pek rahatsız etmemiş gibi.

Sağcı lideri bekleyen ikinci sınav ise, dünyanın en büyük bakır şirketi olan Şilili Codelco'nun yüzde 20'sini özelleştirme planı. İronik olan, Hazine'ye her yıl 31 milyar dolar kazandıran bu şirketi özelleştirme çabalarının, hayli bölünmüş olan solu muhalefette bir araya getireceğinin kesin olması. Umalım ki sosyal demokratlar ve sosyalistler de yirmi yıllık iktidarlarında atmaktan imtina ettikleri adımların kendilerine nasıl pahalıya patladığını görür, programlarını daha cesur adımlar üzerine inşa ederler.

Şili'de sağ iktidarın dört yılı var. Lhasa'nın söylemeye zaman bulamadığı şarkılar ise, 1973 eylülünden beri Şili semalarında kaplıyor. Solun yapması gereken, yıldızlardan yön bulur gibi, bu kez kulaklarını gökyüzüne dönüp o ezgileri yeniden dinlemek. **Ertan Keskinsoy**

Gelecek kırmızı

Fransız sosyolog Robert Castel, “çok daha barbar bir kapitalizm biçimine geçtiğimizi” söylüyor.

PARİS’TE bulunan ünlü eğitim kurumu EHESS’in araştırma direktörlerinden sosyolog Robert Castel, ücretlilik ve toplumsal kimlik ilişkisi, işsizlik, hoşgörü ve toplumsal dönüşüm konularında çalışıyor. Castel, Pierre Bourdieu ve Michel Foucault ekolünden geliyor. 1960’larda Bourdieu ile beraber çalıştı; daha sonra, psikiyatri ve psikanalize yöneldi, Foucault’nun jenealojik yaklaşımına yakınlık duydu. Katalanya Açık Üniversitesi’nden Angels Doñate’nin Robert Castel ile 2009 temmuzunda yaptığı söyleşiye bağlanıyoruz...

Yaşayıp gidiyorduk, hâkim ton gri de olsa çoğumuz için katlanılır bir şeydi bu. Ama bir anda her yerden kriz lafları duyar olduk, algımız bütünüyle değişti. Bugünün toplumu birkaç yıl öncekinden farklı kılan ne? Ne değişti?

Robert Castel: Yaklaşık otuz yıl önce, yaşadığımız dünya, en azından Batı Avrupa, nispeten istikrarlı bir görünümdeydi. İnsanların büyük çoğunluğu “yarının bugünden daha iyi olacağını” düşünüyordu. Ama bugün aynı insanlar son derece kötümser. İşsiz kalmaktan, yoksullaşmaktan korkuyorlar. Hatta, yaşadıkları toplumdan dışlanmaktan korkuyorlar. İlerlemeye duyulan güven üzerine inşa edilmiş bütünleşik (*cohesive*) bir dünyadan belirsizliğin hüküm sürdüğü bir başka dünyaya geldiğimize inanıyorum.

Toplumsal bütünleşiklikten tam olarak ne anlamalıyız?

Bu ifadeyle toplumun üyelerinin karşılıklı bağımlılık ilişkilerini sürdürdüğü bir durumu anlatmaya çalışıyorum. Bu durumda üyeler toplumsal yaşama katılırken, az ya da çok, karşılıklı mübadelelerde bulunurlar. Bütünleşik bir toplumda yaşamak toplumun tüm üyelerinin eşit olduğu anlamına gelmez elbette ki. Ancak, toplum diye bir şeyden bahsedebiliyorsak, bu, toplumun ortak bir insanlık durumunu paylaşan bireylerden müteşekkil bir birim olmasındandır.

Bu durumun nedeni ne peki?

“Neden” sorusuna hakıyla cevap vermek için hayli uzun bir zaman gerekir, özetlemeye çalışayım. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir iktisadî kalkınma ortaya çıkmıştı, bunu dengelemek için de istihdam alanında hayli etkili telâfi mekanizmaları devreye sokulmuştu. Batı toplumlarındaki insanların çoğunluğu, onları toplumsal anlamda bağımsız kılacak güvenceye sahipti. Asgari ücret ya da sağlık hakkı vardı örneğin. Farklar vardı elbette ki, örneğin Almanya ya da Fransa’daki durumla İspanya’daki durum aynı değildi, ama gene de bir asgari müşterek söz konusu. Nispeten iyi işlemiş bir tür denge den bahsedebiliriz. Kaybolan, bu den-

ge. Peki neden? Küresel düzeyde iyiden iyiye azmış bir rekabetin ortaya çıkardığı çok daha barbar bir kapitalizm biçimine geçmiş durumdayız. Sosyal güvenceler, haklar ve düzenleme mefhumunun kendisi, piyasalara tâbi kılınan kısa zamanda yoldan kaldırılması gereken engeller olarak görülüyor artık. Güvence sisteminin bütünüyle yok edilmesi değil söz konusu olan, geçmişteki istikrarın gerisinde yatan bu güvencelerin giderek daha kırılğan hale geldiğine tanık alıyoruz.

İstihdam alanında güçlü telâfi mekanizmalarının olduğundan bahsettiniz. Misal, bir işe girdiğinizde beraberinde bir takım haklar ve sigorta gibi güvenceler kazanıyordunuz. Yüksek işsizlik rakamlarının görüldüğü bugün durum nedir? Ya da birçok gencin tecrübe etmek zorunda olduğu güvencesiz istihdam pratiklerine ne demeli?

İşimizi kaybettiğimizde beraberindeki hakları da kaybetme riskiyle karşı karşıya kalırız. Buna ek olarak “normal işe yaramaz” diye bilinen durum ortaya çıkar. Bu, kulağa aşağılayıcı bir ifade gibi gelebilir, ama öyle değil. Kimi insanlar çalışmazlar, ama onların çalışmaması herkesçe meşru kabul edilen bir nedenden kaynaklanır. Engelliler buna örnek gösterilebilir. Kamuoyu onları destekler. Ama bugün (çalışmamalarını gerektiren bir engeli olmaması anlamında) “normal” olup da iş bulamayan insanlardan söz edebiliriz. 1970’te Fransa’da 350 bin işsiz vardı, bugün 2 milyon işsiz var. Bir önceki dönemin tam istihdam tecrübesiyle kıyasladığımızda tümüyle yeni bir durumdan bahsediyoruz. Eskiden, eğer çalışabiliyorsan, çalışırdın. Peki şimdi bunca insanla ne yapacağız? Tüm olup bitenler, bana sanayi öncesi toplumun avarelerini hatırlatıyor. Onlara da “işe yaramaz” denirdi, hatta 17. yüzyıl metinlerinde bu insanların kriminalize edildiklerini görürüz. O noktaya geleceğimizi de sanmıyorum. İşsizleri kriminalize etmiyoruz, ama bu onları damgalamadığımız anlamına gelmiyor. Pek çok insan onları tembel olmakla itham ediyor. Kimi metinlere bakarak şunu söyleyebilirim ki, geçmiş asırlarda yaşamış on avareden dokuzu niçin bu şekilde yaşadıkları sorulduğunda bu durumun kendi seçimi olmadığını belirtmiş. Bugün aynı soruyu işsizlere sorsak benzer bir oranı yakalarız herhalde.

İşsizlik yükselişte. İşçilerin hakları budanıyor. Yoksulluk artıyor. Toplumsal şiddet giderek daha fazla görülür hale geliyor. En kö-

tü senaryoya bakacak olursak, sizce yaşadığımız bu durum bizi nereye götürür?

En kötü senaryoya bakarsak, içinde yaşayacağımız toplum, asgari bir karşılıklılık, dayanışma ve toplumsal adalet gerektiren bir toplumdan ziyade, herkesin herkesle rekabet halinde olduğu ekonomik bir organizasyona benzeyecek. Toplumsal olan her şey bir tür iktisadî emperyalizm modeli tarafından yerle bir edilecek. Burada tasvir ettiğimiz aşırılık durumuna varıldığında toplum, Thomas Hobbes’un 17. yüzyılda tarif ettiği şeye benzeyecektir: Herkesin herkesle rekabet ettiği, insanın insanın kurdu olduğu bir toplum. Böyle bir riskle karşı karşıyayız. Ekonominin keyfince işlemesine izin veremeyiz.

Çalışmalarınızda, otuz küsur yıldır yaşadığımız “krizlerin” geçici bunalımlar olmadığını ileri sürüyorsunuz. Sizce kapitalizmin yeni bir aşamasına ya da yeni bir çağına mı geçiyoruz?

Bir kavşakta olduğumuzu ve bunun kökeninin 1970’lerin ortalarına uzandığını düşünüyorum. O tarihlerde, bir buçuk asırdır Batı Avrupa’da yerleşmiş olan endüstriyel kapitalizmden çıktık. Bu dönemin sonlarına doğru, piyasanın çıkarları, verimlilik ve rekabet ile emeğe yönelik bazı güvence ve korumalar arasında görece bir dengeye ulaşılmıştı. Endüstriyel kapitalizm pek çok açıdan acımasız olmakla birlikte, çalışanlara çeşitli haklar ve korumalar sağlayan bazı uzlaşmalara da yanaşmıştı. 1960’ların ortalama bir ücretli çalışanı zenginlik içinde yüzmüyordu ama, tam bir yurttaş olmasını sağlayan belli toplumsal bağımsızlık koşullarını elde etmişti. Endüstriyel kapitalizmin mirası bu toplumsal uzlaşma çatlamış bulunuyor. Kapitalizmin yeni bir rejimine doğru gidiyoruz. Yeniden yoksul emekçilerle karşı karşıyayız. Prekarya terimini ortaya atmamın sebebi, güvencesizliğin (*precarity*) artık kalıcı bir iş buluncaya kadarki talihsiz geçiş dönemine özgü olmadığını vurgulamaktır. Birçok kişi için güvencesizlik artık sürekli bir durum haline geldi. Güvencesizlik istihdamın içinde gelişiyor ve kitlesel işsizlikle birleşiyor.

İnsanların iki işte çalıştığı, mesai saatlerinin uzadığı, yaşlıların dahi düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kaldığı bir nevi Amerikan modeline doğru mu gidiyor Avrupa kapitalizmi de?

Zaten “working poors” deyişi Amerika’dan çıktı. Yoksul çalışanların ve daimî güvencesizlerin sayısı giderek artıyor ve artacak. Ama insanların buna tamamen rıza göstermeyeceğinin işaretlerini de görüyoruz. Ayrıca, emekçileri hoyratça bir kenara atılabilir, lüzumsuz çalışanlar haline indirgemek bizzat kapitalizmin de çıkarına değil.

Son krizin patlak vermesinden bu yana, piyasanın “ahlâkileştirilmesi” önerisini sık sık duyar olduk. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bu, mânâsız bir söz. Piyasadan piyasa olmasını mı isteyeceğiz? Piyasa kendi işini görüyor: Rekabetçi olmak, kârı maksimize etmek... Piyasa gayriahlâkidir. Dolayısıyla, kapitalizmi ahlâkileştirmek ahmakça, budalaca bir fikir. Yapılabilecek olan, çalışmadan bağımsız olarak herkes için asgari yurttaşlık geliri, sağlık ve barınma hakkı gibi yedi-sekiz temel hakkı teminat altına alarak piyasayı sınırlandırmayı ve ehlileştirmeyi denemek olabilir.

Çeviren: **Firat Genç**

Port-au-Prince, Haiti

Enderunlu Fazıl, Anadolu'nun, Balkanlar'ın ve Ortadoğu'nun "güzel oğlanlar"ını anlatıyor. Monique Ayoun, kâh taşımakta zorlandığı, kâh övünüp sevdiği iri memelerini. Juan Manuel de Prada, edebiyatı ve kadın bedenini "Kukular Kitabı"yla selâmlıyor. Don Juan'dan "görgülü ve bilgili bir burjuva kadını"na modern tecrübeler, Kama Sutra'nın kadim bilgeliğine karşılıyor. Sel Yayıncılık, cep boyutunda "Cinsel Kitaplar"la, hayat şevkimizin, zevk ortaklığımızın en temel faaliyetlerinden birini iyice eğlenceli kılıyor.

X - KÜTÜPHANE

- Cemal Kafadar** Kim Var imiş Biz Burada Yoğ iken
–Dört Osmanlı: Yeniçeri, Tüccar, Derviş ve Hatun (Metis)
- Elio Vittorini** Sicilya Konuşmaları (Helikopter)
- Enderunlu Fazıl** Güzel Oğlanlar Kitabı (Sel)
- Flannery O'Connor** İyi İnsan Bulmak Zor (Metis)
- **Hannah Arendt** Kötülüğün Sıradanlığı –Adolf Eichmann Kudüs'te (Metis)
- Ian McEwan** Beton Bahçe (Sel)
- Judith Butler** Ulus Devlet Marşını Kim(ler) Söyler (Agora)
- Metin Üstündağ** Şiir Sevişenleri (Sel)
- Murathan Mungan** İkinci Hayvan (Metis)
- Nedim Şener** Dink Cinayeti ve İstihbarat Yalanları (Güncel)
- Nurçay Türkoğlu - Sevilen Toprak Alayoğlu** (der.) Karaelmas 2009
–Medya ve Kültür (Urban)
- Paul Auster** Görünmeyen (Can)
- Saime Tuğrul** Ebedi Kutsal Ezeli Kurban
–Çok Tanınlıktan Tek Tanılığa Kutsal Ve Kurbanlık Mekanizmaları (İletişim)
- Susan Buck-Morss** Görmenin Diyalektiği
–Walter Benjamin ve Pasajlar Projesi (Metis)
- **Svetlana Boym** Nostaljinin Geleceği (Metis)
- * **Taner Akçam** 1915 Yazıları (İletişim)
- Tanıl Bora** Sol, Sinizm, Pragmatizm (Birikim)
- ▲ **Thomas Bernhard** Ödüllerim (YKY)
- Vecdi Çıracıoğlu** Gladıyatör –Futbol Arenalarında
Bir İsyanın Hikâyesi: Metin Kurt (Everest)

Özellikle Ruanda ve Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemelerinin soykırımı kanıtlamak konusunda kullandıkları "ikinci el delillere bakmak" metodu çok önemlidir. Bu metodun bir unsuru şudur: Bir devlet veya hükümet görevlisi, suç konusu olan eylemi, imha amacıyla gündeme getirmemiş olsa bile, eğer eylemin sonuçları, söz konusu grubun kısmen veya tamamen imhasına yol açıyor ve karar vericiler bunu engellemeye yönelik herhangi bir girişimde bulunmuyorsa, soykırım suçunu serbest bırakırlar. Biz ise 1915 Nisan-Mayısı ile başlayan, 1917 ortalarına kadar süren bir imha politikasını konuşuyoruz. Yaklaşık üç yıl boyunca sadece imhalar bilinmekle kalmıyor, imhayı uygulayanlar, Diyarbakır Valisi Reşit gibi, ödüllendiriliyor; Dr. Çilingiryan örneğinde olduğu gibi, cinayet zanlısı olarak yakalanan katiller İstanbul hükümetinin emirleriyle serbest bırakılıyor ve Ermeni sürgünlere yardım etmek isteyenler tutuklanıyordu. Bu ve artırılacak örneklerin bize gösterdiği bir tek gerçek vardır. Türkiye, 1915 konusunda güneşi balçıkla sıvamaya çalışmaktan vazgeçmelidir. "1915 bir soykırım mıdır, değil midir" tartışmasının akla uygun hiçbir mantıkî gerekçesi yoktur. Gerek uluslararası hukuk, gerek sosyal bilimlerin konuya yaklaşımı itibarıyla böyle bir tartışma yararsızdır. Türkiye'nin meselesi veya zorluğu "1915 soykırım mıdır, değil midir" sorusunda yatmıyor. Türkiye'nin cevap vermekte zorlandığı nokta, 1915'te yaşananların bir suç teşkil edip etmediğidir. Türk hükümet yetkilileri, 1915'te yaşananların suç teşkil etmediğine inanıyorlar.

Nabokov, duyarlılık ile duygusallık arasında ayrım yapar. Duyarlılık, dikkatlilik ile merak, başkalarının hazlarına müsahaha ve anlayış ile acıyı kavramanın birleşimidir. Duyarlılık bir takım kurallara ya da edebî araçlara tercüme edilemez, ama hem etik müsahahaya hem de "sanatın (merak, şefkat, kibarlık, vecit) bir norm olduğu diğer varlık durumlarıyla bir şekilde, bir yerlerde bağlantılı olma hissini ifade eden" estetik mutluluğa olanak verir. Oysa duygusallık, duygulanmayı ve ıstırapı okurda kaçınılmaz tepkilere yol açar. Duygusal katil filmlerde ağlayabilir, bebekleri sevebilir ve tıpkı Stalin ve Hitler gibi acımasızca şiddet uygulayabilir. Hannah Arendt, Adolf Eichmann'la tartışmasında çok yanlış anlaşılan bir ifade ortaya atmıştır: "Kötülüğün sıradanlığı". Bu ifade kötülüğün sıradan ya da sıradanlığın kötü olduğunu değil, daha ziyade bireysel, bilinçli düşüncenin ve kişisel sorumluluk hissini eksikliğinin günlük "emirlere riayet etme" pratiğiyle klişeleri siyasî kötülüğe katılma dönüştürebileceğini ifade eder. Düşünsel ve sanatsal bireycilik etiği ile kendini beğenmiş ahlâkçılık aynı şey değildir. İnsanlığa karşı işlenmiş büyük suçların faili olan Eichmann, İsrail'deki hapishanede okuması için kendisine "Lolita" verildiğinde bu ahlâksız kitapla işi olmayacağını söyleyerek teklifi reddetmişti. Nabokov, bilse, bu okurun keyfini kaçırmaktan memnun olurdu.

Pek zeki sayılmasa da, sözünü etmeye değecek bir eğitimi olmasa da Eichmann, en azından, herkesi suçlu haline getiren bir emir değil de, kanun olduğunu az çok sezmişti. Führer'in ağzından çıkan sözler, sıradan emirden farklıydı; bu sözlerin geçerliliği zaman ve mekânla sınırlı değilken, bu sınırlama sıradan emrin en göze çarpan özelliği idi. (...) Nasıl medeni ülkelerde yasalar, insanın doğal arzu ve eğilimlerinin bazen ölümcül olmasına rağmen, vicdanın sesinin herkese "Öldürmeyeceksin!" dediğini farz ediyorsa, Hitler'in topraklarının kanunu da, katliamlar düzenleyenlerin cinayetini pek çok insanın normal arzu ve eğilimlerine aykırı olduğunu gayet iyi bilmelerine rağmen, vicdanının sesinin herkese "Öldüreceksin!" demesini istiyordu. Nazi Almanyasında kötülük, insanların görür görmez kötülük olduğunu anlamalarını sağlayan bir niteliğini –baştan çıkarıcılığı– kaybetmişti. Muhtemelen pek çok Alman ve pek çok Nazi, ezici bir çoğunluk, cinayet işlememenin, soygunculuk yapmamanın, o zamanki komşularını makus talihleriyle baş başa bırakmanın (pek çoğu her ne kadar işin dehşet verici ayrıntılarından haberdar olmasa da, Yahudilerin makus talihlerinin kucağına gönderildiğini elbette gayet iyi biliyorlardı çünkü) ve bu durumdan yararlanarak bütün bu suçlara ortak olmanın baştan çıkarıcılığına kapılmıştı. Ama, Tanrı biliyor ya, belki de bu baştan çıkarıcılığa nasıl karşı koyacaklarını da öğrenmişlerdi.

Sayın bakan, sayın konuklar, Övülecek bir şey yok, lanetlenecek bir şey yok, yakınılacak bir şey yok, ama birçok şey gülünç, ölüm düşünülecek olursa her şey gülünç. İnsan yaşayıp gidiyor, etkilenecek, etkilenmeden, sahneden geçip gidiyor, sahne donatımlı devlette daha iyi ya da daha kötü eğitimle her şeyin yeri değişebilir: yanlış! Kavrayan insan: hiçbir şeyden haberi olmayan bir halk, güzel bir ülke –ölü ya da vicdanlı vicdansız babalar, bayağılık ve alçaklık içindeki insanlar, gereksinimlerinin yoksulluğu içinde... Her şey son derece yüksek felsefi ve çekilmez bir geçmiş. Çağlar ebleh, içimizdeki şeytanlık sürekli vatansı zindan, orada ahmaklık ve kayıtsızlık unsurları günlük dışkılamaya dönüşmüş. Devlet sürekli başarısızlığa, böylesi bir halka sürekli alçaklığa ve bunaklığa mahkûm. Yaşam filozofların sırtlarını dayadıkları ve sonunda her şeyin delirmek zorunda kaldığı bir umutsuzluk. (...) Anlatılacak bir şeyimiz yok, acınacak oluşumuz dışında, felsefi-ekonomik-mekanik tekdüzeliğe kapılmışız. Çöküşü hedefleyen araçlar, can çekişme yaratıkları bize her şeyi açıklıyor, hiçbir şey anlamıyoruz. Bir travma halkıyız, korkuyoruz, korkmaya hakkımız var, geride, belirsiz olsa da korku devlerini artık görmekteyiz. Düşündüklerimiz enine boyuna düşünülmüş, hissettiklerimiz karmakarışık, ne olduğumuz belirsiz. Utanmamıza gerek yok, ama biz de bir hiçiz ve karmaşa dışında bir şeyi hak etmiyoruz.

Dumanı üstünde

Anarşizmin şimdiki zamanı

Harold Barclay - **Efendisiz Halklar**
Çeviren: Zarfie Filiz (Versus)

Bu yıl birlikte çalışma fırsatı bulduğum bir grup üniversite öğrencisinden, sömestr boyunca tahayyül sınırlarımızı genişletebilmek için ütopyalar geliştirmelerini istedim. Herhangi bir ütopya ya da distopyayı tasvir eden birer roman okumak dışında hiçbir şey yapmaları gerekmiyordu. O ütopyayı ya da onu kurgulayanın kaygılarını paylaşmak zorunda değillerdi. Yapmaları gereken tek şey, kendi kaygılarıyla ve nasılsa böyle bir şeyi hayata geçirme zorunluluğu olmamasının rahatlığıyla hayal kurmak ve bu kurguyu bir şekilde ifade etmek, başkalarını da bu hayale ortak olmaya çağırarak bir yöntem bulmaya çalışmaktı. Öğrencilerin yaşları 18-21 arasındaydı. Yalnız çalışacaklardı. Yaklaşık 70 kişilik sınıftan çıkan kurgularda dikkati çeken iki eğilim vardı. Hemen hepsinde yalan, olabilecek en ağır biçimde cezalandırılıyordu. Örneğin birinde insanlara zerk edilen bir sıvı, yalan söyleyenin o anda ölmesine neden oluyordu. Hemen tamamında ise ağır merkezî yönetimler söz konusuydu. Herkesin sırasıyla ütopyayı oluşturan topluluğun lideri olduğu

bir başka örnekte kurallar her gün değişiyor, cezalar ise sabit kalıyordu. Yani cezaya göre suç belirleniyordu. Bu öğrenciler içinde yalnızca bir-ikisinin ütopyasında özgürlüğün temel kaygı olarak ortaya çıkması yürek paralayıcıydı. Bu kadar serbest uçabilecekleri bir alanda bile iliklerine kadar sinmiş otoriteryanızmdan başkasını hayal edemediler. Okudukları ütöpik romanlardan akıllarında kalan ise yalnızca yalıtılmışlıktı. O küçük alanda, çoğu zaman bir ada ya da gezegende az sayıda ve seçilmiş insan olmasıydı dikkatlerini çeken. Dünyayı küçültmek ve nüfusu çeşitli türden seçme mekanizmalarıyla azaltmak, kuralları onların koyabileceği ideal ortamı sağlayacaktı. Doğrusunu söylemek gerekirse, benim açımdan tam bir umut erozyonuydu.

Antropolog Harold Barclay, "Efendisiz Halklar" adlı kitabını içinde yaşadığımız dünya ve zamanda beliren bu türden umutsuzluklara cevap olarak hazırlamış. Claude Levi-Strauss, Pierre Clastres gibi antropologların çalışmalarını devlet fikrinin olmadığı bir yaşam kurgusunun hangi koşullar altında mevcut olabileceği sorusuyla yeniden gözden geçiriyor Barclay. Anarşist olarak nitelenebilecek pek çok "ilkel" topluluğun kendilerini nasıl idame ettirdiklerini, hangi toplumsal düzenle bir arada birbirlerini öldürmeden yaşayabildiklerini anlamaya çalışıyor. Devletsizliğin otorite yokluğu anlamına gelmediğini, devletle bir yandan soyutlanırken bir yandan mekanikleşen otorite ve yaptırım kavramlarının topluluğu oluşturan bireylerin her biri tarafından ne şekilde içselleştirilip, özellikle kriz anlarında hangi uygulamalara dönüştüğünü inceliyor.

Barclay toplumları "arşiler" ve "anarşiler" olarak iki grup altında inceliyor. Çünkü anarşi kelimesi Yunanca "arkhe" kelimesinin önü-

ne eklenmiş "an"la vücut buluyor. "Arkhe" baş demek, önüne "an" geldiğinde ise "başsız" anlamını kazanıyor. Arşiler, yani başlı toplumlar kendilerince basit ya da karmaşık formlarda yasal, kurumsal yapılar oluşturmuyorlar. Anaakım tarihten bakıldığında, bu oluşumlar "gelişmişlik" ölçüsü olarak görülüyor. Anarşiler ise, otoritenin bu yasal ve kurumsal yapılara değil, topluluğun tamamına yine belirli kurallar ve eğilimler çerçevesinde dağıtıldığı topluluklar. Barclay daha en başında ikincisinin yalnızca ilkel, dolayısıyla "yoksul" ve eski, artık varolmayan topluluklarda mümkün olabileceği tezine karşı çıkıyor. Bunun için de tüm toplulukların öykülerini ve kendilerini kurgulama biçimlerini şimdiki zamanda anlatıyor. Arşik ve anarşik toplulukları, kriz zamanlarında ortaya çıkan yaptırım uygulama yetkisinin kimde ya da kimlerde olduğu sorusunu merkeze alarak ayrıştırıyor. Dolayısıyla, kuralları koyma ya da değiştirme süreçlerinin nitelikleri, Barclay'ın kategorizasyonunun temelini oluşturuyor. Kabaca, toplumdaki organik işbirliği ve dayanışma mekanizmalarının sürekli kılınabildiği topluluklarda, devlet fikrine ihtiyaç olmayabileceği hipotezine ulaşıyor. Bu sürekliliğin topluluk dışı etkilerle bozulabildiğini, hatta hep böyle olduğunu söylüyor. Bunun için elbette binlerce örnek var. Bakınız bütün bir keşifler tarihi...

Bununla birlikte Barclay, Anarşi'nin geleceği konusunda bir umut verme çabası içinde de sayılmaz. Aksine, anarşistleri kendilerini bir alternatif olarak sunarken dikkatli olmaları konusunda uyarıyor. Ba-

kunin, Proudhon, Kropotkin, Thoreau gibi ustaların özellikle hayatlarının son dönemlerinde ve kimi denemeler yaptıktan ya da gözlemledikten sonra otoritenin, hiç değilse kriz anlarında ortaya çıkacak yaptırımları uygulayacak mekanizmanın merkezileşmesi konusunda o kadar da alerjik olmayabildiklerine dikkat çekiyor. Bu noktada ise meşruiyet sorunu çıkıyor ortaya. Meşruiyetin temeli de kuşkusuz topluluğun ortak niyetleriyle işaretleniyor ve sürekli olarak yenilenmesi gerekiyor.

Peki ama ne gerek var? Yani hâzır devlet varken ve ona iyi niyetli birilerinin, doğruları söylediğinden kesin olarak emin olduğumuz "kadrolar"ın hükmetmesini sağlayıp mevcut sorunları tek bir merkeze müdahale ederek çöze-

bilecekken neden böylece her bir zerremize nüfuz etmiş kullanışlı bir aracın artık varolmadığını hayal edelim? Bu sorunun cevabı iktidar hissi ile aramızdaki ilişkiye bağlı galiba. Barclay, bu konuda yalnızca, anarşik toplulukların, yaygın kanaatin aksine birbirleriyle ve doğayla

ilişkilerinde daha az şiddete başvurduklarını ve topluluğun üyelerinin özgürlük alanlarının daha esnek olduğunu söylemekle yetiniyor. Sözü geçen toplulukların çoğu avcı, toplayıcı ya da bahçeci olduğundan, mal-mülk biriktirmek, zengin olmak, topluluğun diğer üyelerine caka satmak gibi dertleri yok. Hayatta kalmak dışında çok az galeileri var ve bu gaile de diğer etkenlerin olmadığı bir atmosferde hayli merkezî bir önem taşıyor. Kendisi için savışılacak bir devlet, millet ve bayrak olmadan ve belki de daha çok bu sayede bizim şimdilik tahayyül edemediğimiz türden bir özgürlüğü

belirsiz istikametler

Sanatçılar Artists

Mircea Cantor, Ergin Çavuşoğlu, Dani Gal, Alina Wola Grumiller, Basim Magdy, Bora Pekova, Kalin Serapionov, Stefania Tsiropoulos, Münire Türkaymaz, Katarina Zdjelar, Arthur Zmijewski, Szécl Xhata.

Küratörler Curators

Vessela Michalova, Öykü Örsay

DEPO

15 Ocak / January

21 Şubat / February

2019

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

Her gün saat 11:00 - 19:00

tecrübe edebiliyorlar. Özgürlüğün mal-mülk edinme, herhangi bir kariyerin basamaklarını tırmanıp başkalarını kendi iradesine tâbi kılma özgürlüğü olarak tanımlanmadığı bir anlam çerçevesinde pekâlâ çekici bir vaad. Ama başta sözünü ettiğim 70 kişilik deneyim, Barclay'ın işaret ettiği çerçeveyi hayli mutsuz bir azınlığın talebi olarak görmemiye sebep oluyor.

Gene de bir ışık yok değil... Modern anarşi denemeleri bahsinde Ukrayna ve İspanya tecrübelerini anlatırken Barclay, ironik olabilecek bir tespitle bulunuyor: "Makhno Ukrayna'sındaki komünler gibi, İspanya'dakiler de yalnızca yoğun düşmanlığın ve açık savaşın olduğu bir dönem boyunca faaliyet göstermişlerdir. Bunlarda her tür kılığın, iletişim bozukluğunun, etkili sosyal ilişki ve ticaret yokluğunun aşikâr yan etkileri görülür. Fakat aynı zamanda tüm üyelerini ortak bir düşmana karşı tek bir yumruk olmak için sürekli motive edebilmenin olumlu etkilerini de taşırlar." Birkaç cümle sonra neredeyse tüm modern kolektiflerde, kendini adanmış anarşistlerin şaşmaz şekilde azınlık oluşturduğunu da hatırlatıyor. Harold Barclay, anarşik bir toplum tahayyülü üretmeye yeltenirken ilham verebilecek bibliyografik kaynakları sıraya koyuyor, ama açıkçası, ilham kaynakları bibliyografik kaynaklardan ibarettir de demiyor...

– Ayşe Çavdar

Hece marangozu

Sevim Burak - Beni Deliler Anlar (Hayy)

Sevim Burak'ın ele avuca gelmez, sınıflandırılmaya, etiketlenilmeye, bir kalıp içinde muhafaza edilmeye dirençli, zamansız yazısını, iğnelerle perdelere iştirilmiş, kesip yapıştırma marifetiyle, terzi becerisi, dikkati ve titizliğiyle ince ince işlenmiş öykülerini, oyunlarını, romanlarını, mektuplarını, ondan kalan yazılı ne varsa her şeyi topluca paketleyip uzaklardaki bir arkadaşımıza postalayacak olsaydık, üstüne "Beni Deliler Anlar" diye onun ağzından bir not düşürmeyi aklımızdan geçirebilirdik. Ünlümele sıcratacak türden bir başlık olurdu bu. Hâlâ ve her zaman, ne kadar bize yakın diye düşünürdük. Böylece hem coşkunumu, hem de bizi ona bağlayan hissiyatı dile getirmiş, ufak bir rötuşla, kendi yargımızı onunkıyla birleştirip sözüne yama yapmış, kumaşından kendimize yepyeni bir giysi biçmiş gibi olurduk. Yazarın bütün sözcüklerini kasap kâğıtlarına sarardık (kitapların mutlaka ilk baskılarını, nadide Afrika maskları gibi, kıymetli ve aynı zamanda sıradan bir parfüm şişesi gibi, ama hep aynı itinayla...) ve gittikleri yerde değerlendirileceklerinden, el üstünde tutulacakların-

dan kuşku duymazdık. Sevim Burak'ın mektuplarının üçüncü baskısı "Beni Deliler Anlar" adıyla yayınlanmış. Bugüne dek mektuplara atılmış en güzel başlık bu, onun da seveceğini düşünmüş olmalılar. (Oğlu Karaca Borar, mektupları ilk kez yayınladığında, annesinin ona ithaf ettiği ama tamamlayamadığı araba-romanının adıyla paketlemişti: "Mach 1'den Mektuplar".)

Sevdiğimiz yazarın 1967'de (36 yaşındayken) Güzin Dino'ya yazdığı mektupta yer alan sözlerine bir kez daha kulak verelim: "Bu dünyayı izleyenlere bir halt yok. Açık-gözler için hiçbir şey yazmayacağım. Dünyalarını kaybetmişler için... Kendim için yazacağım. Erken bunamışlara, hayalperestlere, çok acıklılara, bu dünyadan gitmek üzere hazırlık yapanlara yazacağım. Yalnız aklını kaybetmişlerle bu dünyayı paylaşacağım. Aştan aklını oynatanlara, şizofrenlere, aşı-

ziyaret ederken, Boğaz'daki kiralık yalıdan dalgalara serilmiş suda sırtüstü savrulurken... Bazı evlerden polis emriyle çıkartıldığına, dünya hali ile kendi hali arasında gidip gelişine, oğluna nasihat eden bir anneyken sanki dünyevî dilin şifrelerini, düzenin işleyişini şifreleştirip, direnişin nelerden kaçış olduğu ipuçlarını verirken... Öyle bir leydi ki, aynı zamanda leydilik müessesesiyle de dalgasını geçiyor, tek başına çoksesli bir koro ve aynı zamanda bir nadir eşyalar galerisi, kavramsal sanat teorisini ve sözcüklere ahşap nesnelermiş gibi muamele eden bir hece marangozu...

Sevim Burak gibi eskimez bakışın ışıyla kamaşıp kamaştırınlara vergi, cömert yazarların hissettireceği türden bir yakınlık, mektupları okuyanlarla yazar arasında kurulan. Mektuplarını bir kez daha bu yaşımızda, şimdiki algımızla, belki olgunluk çağında, belki yaşlı, belki

erkek miyim, kurt muyum, ağaç mıyım..."

Sevim Burak mektuplarını yayıptından pek de ayrı düşmeyen bir yöntemle kaleme almış, öyle ki bazen bir mektubun tamamlanması bir yıl almış, bazıları gönderilmeden kalmış. Çoğunluğu oğluna yazılmış mektuplarında zaman zaman günlüğe yaklaşmış. Mektup yazmak üstüne şunları söylemiş Abidin Dino'ya: "Hep bir öncekine eklenerek büyüyen bir mektup düşünün, yüzlerce parçadan ortaya çıkan bir yamalı bohça gibi. Bir gün nasıl olsa, bu bohçanın bir ucundan gelip sizi bulacağımı biliyordum. Bir yazar olarak mektup yazmak böyle ama günlük ömrünü dolduran bir insan olarak, bu sıralama, bi-tiştirme, ekleme işinin, hayatımızın çok uzun bir parçasını hem de yazık yere aldığını düşünüyorum. Daha çabuk yaşamalı insan, daha çabuk yazmalı, daha çabuk düşünmeli. LSD kullananlar farkındalar bu işin."

Kolay değil bu mektuplarda dile gelene kulak kesilmek. Derinlemesine bakmayı, dinlemeyi göze aldığı anda kaleme sarılmış olandan farkı kalmaz insanın. Bazı dünyevî teferruatları siler ve bir başkasına aktarılması neredeyse olanaksız tenha-yazıya yaklaşır: "Güçlüyüm derken güçsüzlüğümü anlatmaya başladım birden. (...) Ah işte hep böyle oluyor. Bir ayda duramıyorum, düşünüyorum. Kaymaya başladım gene. Binle kayıyorum." Bir mektuba bütün benliğiyle sızan okur, ister istemez kendi karanlığında görünen ve sessizliğinde yankılananlara da takılır. Kitabı bitirdikten sonra kütüphanesinde ona yakın durmasını isteyeceği kitabı arar, bulur: "Nijinski'nin Günlüğü"... Yan yana dursunlar ister, altını çizdiği bir paragrafı tekrar okuyup ışığı kapatır: "Aydınlıkta olan tek şey bilincim. Kendi kendimin önüne bile bir karartı gibi düşünüyorum. Kendimin de düş olduğuna inanıyorum. Düş gördüğüme o kadar eminim ki, şu başkalarının hayatını görmesem. Kapalı perdelerin arkasında düş-uyku-korku geçiriyorum. Sanatımın düş olduğunu biliyorum. Birdenbire aydınlığa çıkınca deli oluyorum. Kimse-nin suratını görmek istemiyorum. Benim yazdıklarımla bu suratların ne ilişkisi var? Düş görerek bir yandan da uyanık yaşayamam. (...) Benden şu dünyada beklenebilir mi yarattığım şeyler gibi yaşamam? Yazdıklarına bakarak benden ne beklenir? Ne kadar uzağı ben her şeyden. Sanatımdan, küçük yaramaz bir çocukmuşçasına bahsediyorum. Saklıyorum korkumu. Vahşiler gibi yaşamak istediğimi, yaşamak istediğimi."

– Pelin Özer

rı romantiklere ve aşırı sadistlere... Delilere yazacağım... Aptallara da sevgim var. Ama delileri yaratıcı buluyorum..." Okurun yazarın sözüyle göz göze geldiği, ipliğinin bir ucunu onda yakalayıp düğümü attığı anlardan birinde çınlamış olmalı: "Beni Deliler Anlar". Trajik yapıtlar doğurmuş trajik hayatlara yakışan bir cınlama bu, hayatını bir yapıtımsı gibi yaşayan, bozmakta ve harap etmekte de inşa etmekte olduğu kadar becerikli olabilmışlere özgü bir tuhaf, kuralırsız dans. Kâğıt üstünde dans... Bağımsız, sınır tanımaz bir kahraman edasıyla, kendi takasının kaptanıdır o, hem yalnız hem kalabalık aynı zamanda. Hastaneden yeni çıkmış, ağrılar içinde olmasına rağmen Afrika kostümlerine bürünmüş imza gününe giden bir leydi zarafetiyle beliriyor; iflas etmiş ama yine de yıkıntılara yerleştirdiği kırmızı telefonda müşterilerine bağlanan antikacıyla sohbet ederken görüyoruz onu, bütün masasını mahalledeki çocuklara ziyafet çekmek için harcayan Şaziyanım'ı

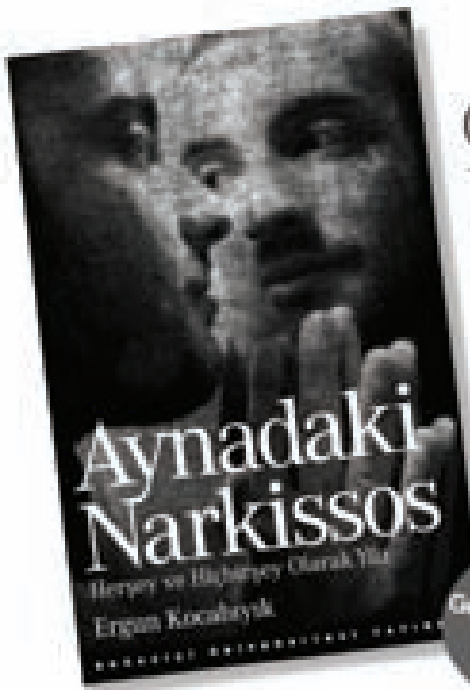
hâlâ toy, inadına acemi, hep hayrete açık, okuduğumuzda, kendimizi yepyeni bir kitaba, ondan ödünç aldığımız haykırıyla taptaze bir manifestoya ulaşmış gibi hissettik. Bugüne dair bazı düşüncelerimizin geçmişin aynasında doğrulandığını gördük: Cemiyetlerin nasıl da hiç değişmediğine, düzenin nasıl da benzer kodlarla işlediğine, yazarın (kadın) olağan yazgısına, insanlık hallerinin aslında hep bir karikatüre elverişli –çoğu zaman can sıkıcı benzerlikte– doğasına, bazı yaratıcıların geleceğe ışınlanmış algısıyla yaşadığı çağda değil de, geleceğin koltuğunda (hep erişilemez bir mesafe boşluğunda) yerleşip oturduğu için anlaşılmaz kaldığına... Mektupları aracılığıyla, Sevim Burak'ın çevresinde yer alan her bir nesneyi, durumu bambaşka yorumladığına, dünya dilinin uzağında kendi ilk harflerini neredeyse toplu iğneyle bir kayaya kazdığına, ve yine sözcüklerin ilk hali aracılığıyla içindeki mağaraya adım adım yaklaşmasına tanıklık ediyoruz: "Kadın mıyım,

Son on yılı zehir eden sayısız etnik çatışmaya müdahale edilmesinin veya edilmemesinin ahlaki açımlarını ele alan önsözüyle birlikte Michael Walzer'ın bu klasikleşmiş çalışması, Atinalıların Melos saldırısından ABD'nin Vietnam'daki katliamına dek tarihten birçok örneği inceliyor; tarihi olaylarda karar makamında bulunan kişiler ile bu olayların kurbanlarının tanıklıklarına başvurarak, savaş ve ahlakın ana meselelerine eğiliyor.

Bir insanda bazı değişimlere karşın değişmeden kalan şey nedir?

Ya da gerçekten değişmeden kalan bir şey var mıdır? İnsan aslında nedir ve onun ne olduğunu nasıl bilebiliriz? İşte elinizdeki kitabın konusu budur: 'Ben' neyim ve 'kendim' nasıl bilirim? Bu kitap, benlik kavramının, felsefe tarihinde modern dönem diye adlandırılan 17. ve 18. yüzyıllardaki durumunu epistemolojik ve ontolojik açıdan incelemektedir.

Görünen yönü dışında yüz nedir? Yüz, uzuvlarının toplamından mı ibarettir?

Bu kitapta savunulacak düşünce, yüzün, onu oluşturan parçaların toplamından daha fazlası olduğudur. Ancak basit bir şekilde, her yüzün biricik olduğunu ifade etmekle de yetinilmeyecektir. Evet, yüz herkeste başkadır. Ancak bütün bu birbirinden farklı ve değişken yüzlerin ardında, zihnin derinliklerinde bir yerlerde bir Yüz var mıdır? Bu kitabın niyeti, yüz'den Yüz'e doğru gitmek. Maskenin ardında gerçekten bir yüz olup olmadığını sorgulamak.

Görünmeyen Yüz
Hakkında

Metropolün asıl sahipleri

Gülşen İşeri, bir süre önce "Metropol Sürgünleri" olarak tanımladığı Ankara ve İstanbul'dan 14 mahallenin sakinleriyle yaptığı söyleşileri ve gözlemlerini içeren bir kitap yayınladı. "Metropol Sürgünleri", profesyonel kaygıların uzağında, Küçükarmutlu'nun eli kalem tutan bir kızı tarafından yazılmış gibi. İşeri'yle yazma yöntemini, mahalleleri, mahalleden bakınca görünenleri konuştuk...

Bir gazeteci olarak kentsel dönüşüm projelerinin "maruz kalanlar" tarafına bakmayı neden istedin? Bunun ne kadarı senin de Armutlu'da yaşıyor olmanla ilgili?

Gülşen İşeri: Sanıyorum büyük bir bölümü. Gazetecilik hayatımda hep "kıyı"da kalmış insanların hikâyelerini anlatmaya çalıştım. Tüm bunlar kendi yaşantımla da ilgili. Beni yıkımla tanıştıran kentsel dönüşüm olmadı. Kentsel dönüşüm hayatımıza daha yeni girdi, oysa ben henüz yedi yaşımdayken tanıştım yıkımla, barınma mücadelesiyle. Bu yoksul insanların mağduriyetini birebir yaşadım. Elbette ki mağdur olanlardan yana bakmalıydım, ben de mağdur olmuştum. Amcam Hüsnü İşeri barınmak için hayatını kaybetti, evini korumak isterken vuruldu. Tüm bunlar bana yön verdi, zamanı geldiğinde elbette bunları yazacaktım. Belki de bu yüzden duygularım ön planda ve fazla naif yaklaşmışım meseleye.

Sence meslektaşların neden bu konulara ilgi göstermiyor? Örneğin neden Sulukule bu denli ön plana açıldı da, diğer mahalleler gazeteciler tarafından neredeyse hiç ele alınmıyor?

İlgi alanları başka... Bu mahalleler benim ilgi alanlarım değiller, yaşadığım yerler. Sulukule hep göz önündeydi, hep bir suç merkezi olarak algılandı. Bu durum, "vurmak" isteyenler için iyi bir gerekçeydi, yok olmasını isteyenlerin kolayca yazacağı yerlerdi. Diğer yandan da müthiş bir kültür, yüzlerce yıllık bir tarih öylece duruyordu. Bunun yok olmasını istemeyen kesimler de vardı. Sanatçılar vardı, STK'lar vardı. Onlar için Sulukule'ye girmek, Küçükarmutlu'ya girmekten çok daha kolay. Üzerlerine bir yafta yapılmayacak...

Sulukule basının onca desteğine rağmen beklenen sonla yüzleşmek zorunda kaldı. Toplumsal meselelerde basının etkisinin yetersizliğini neye bağlıyorsunuz?

Basından iki türlü ilgi gördü Sulukule. "Suç merkeziydi", yok olması gerekiyordu. Ya da, "Yüzlerce yıllık bir tarih"ti, yaşaması gerekiyordu. Ağır basan yanı hep beraber gördük. Elbette basının etki gücü var, ama bu güç bazen ne yazık ki meseleleri farklı bir boyuta taşıyabiliyor. Mesela Sulukule'ye gidiyorsunuz, insanlarla konuşuyorsunuz, bir kare fotoğraf alıyorsunuz, ama bu tek kare fotoğraf bütün söylenenlerden daha etkili olabiliyor. Yani o fotoğrafı okuduğunuzda görüyorsunuz ki, burası çöküntü alanı, sokaklar pis, insanlar

pis, bu sokakta nasıl yaşanır vs... Bu da gizli yok etmedir.

Mahallelerde artık sadece mahalleliler yok. İrili ufaklı pek çok grup "toplumsal muhalefet" in bir parçasını oluşturuyor. Bu gruplarla mahalleliler arasında nasıl bir ilişki var? Bu grupların söz konusu mahallelerin siyaset üretme mekanizmalarına bir katkıları olabiliyor mu?

Mahallelerin kuruluş sürecinden bu yana hep varlardı zaten. Ben sadece yaşadığım ve gördüklerim üzerinden anlatabilirim. Anadolu'dan gelmiş insanlar bu mahallelere. Köylerinde kendi hallerin-

Gülşen İşeri

Geçmişleri sürgün bu insanların, yarınları da sürgün olacak. Geldiklerinde bu mahalleler yolu, suyu olmayan yerlerdi. Ağacını diktiler, yolunu yaptılar, suyunu getirdiler, hayat verdiler. Sonra, birden fark edildiler.

de yaşayıp kendi işlerini yapıyorlardı ve bir gün metropollere gelmek zorunda kaldılar. Ama bu insanların birilerine, bilen birilerine güvenmesi gerekiyordu. Hep bir öncümüz olsun isteriz ya, güven duyarsız o zaman, bu insanlar da onlara tutunuyordu. Pek çok şeyi onlarla birlikte öğrendiler. Güçlü olmayı, direnmeyi, kendini korumayı, hayata bakmayı... O bağ hala var, hâlâ birlikte hareket ediliyor, ama eskiye göre o kadar da güçlü değil, çünkü artık ayakta kalmasını öğrenmişler. Tüm bunların etkisi belki de bu mahalleleri hâlâ yaşanılır kılıyor. Keşke bu irade daha güçlü devam etse, ama sanki bu gücünü kaybediyor gibi.

Özellikle gecekondu mahalleleri büyük emekle kurulmuş durumda, bu emeğin ön plana çıkarıldığı bir mülkiyet söylemi de göze çarpıyor. Kitabında bu konu üzerinde çok durmuyorsun. Bunun sebebi, mahallelerin "idealize" edilmesi olabilir mi?

Doğru, bu mahalleler büyük emek ve çok büyük bedellerle kuruldu. Ben bu bedelleri ve bu emeği insanların yaşadıkları üzerinden anlatmaya çalıştım. Derdim mülkiyet sorununu anlatmak değildi. Yoksa ben de çok kolay "mülkiyet hırsızlığı" diyebilirdim. Ya da gerçekten bu hikâyelerin de ötesinde başka bir dille sorunu anlatabilirdim. Birilerinin bu mahalleleri idealize ettiğini düşünmedim. Hatta idealize edildiklerini de hiç sanmıyorum.

Genel olarak mahallelerden yükselen muhalefeti, toplumsal muhalefet içinde nasıl konumlandırmak lâzım?

Ben bu muhalefetin etkili olduğunu düşünüyorum. İstanbul'un pek çok mahallesinde bu gözle görülür, ama ben Dikmen'de bu muhalefetin çok daha güçlü ve sağlam durduğunu gördüm.

Yerel ve merkezî yönetimlerin planladıkları dönüşüm ve kentsel uygulama faaliyetlerini hayata geçirebilmek için bu insanların rızalarını almaya ihtiyaçları var. Ama yönetimler bu ihtiyaç yokmuş gibi davranıyor. Bu durum mahallelerin oy verme ve diğer siyasî davranışlarını nasıl etkiliyor. Mesela Başibüyük mahallesi geleneksel olarak AKP çizgisine oy veren bir mahalle. Kentsel dönüşüm oradaki siyasî davranışı nasıl etkiledi?

Ben Başibüyük için "ayakların başa isyan ettiği mahalle" diyorum. Oldukça enteresan bir semttir. Biliyorsunuz, hemen karşı tepesinde de Gülsuyu mahallesi var. Gülsuyu'nun çizgisi de politik bir çizgidir. Yıllarca direnmiş, isyan etmiştir. Başibüyük o mahalleye uzak bakarak "devlete karşı gelinir mi?" gibi sözler de sarf etmiştir. Bir gün Başibüyük de isyan etti. İsyanın nedeni kentsel

dönüşümdü. Bu kez Başbüyük halkı karşı gelinmez dediği devlete karşıydı. Yıllardır oy verdikleri AKP'ye isyan ediyorlardı. Hayatlarında ilk kez panzerle karşı karşıya gelmişlerdi, "devletlerine" karşı geliyorlardı. Uzaktan baktıkları Gülsuyu'ndan yardım istiyorlardı. Çünkü direnmek, slogan atmak nasıl bir şeydi ki? Onları da aylarca çadıra nöbet tutarak ve Gülsuyu'ndan aldıkları yardımlarla öğrendiler. Bu, seçim sandığına da yansdı elbette. Yıllardır AKP'ye giden oylar bu seçimde değişti, ayaklar başa isyanını AKP'ye oy vermemekle gösterdi. Bu seçimlerde CHP kazandı, ama umutlular mı diye sorarsanız, çok değil, "bir de bunu deneyelim" diyorlar.

Kitapta mahallelerle ilgili tarihsel ve somut bilgiler verdiğiniz bölümlerle söyleşiler arasında bariz bir dil farkı var. Bu iki dili iç içe geçirebilmek, akademik ve "profesyonel" tarzda yürüyen muhalefeti mahallelerle konuşurabilmeye bakıyor. Bunun için ne yapmak lâzım?

Biraz yalnız bir kitap oldu bu. Yola çıkışında da yalnızdım. Ama bu bir tercihti. Özellikle mahalle derneklerini ya da muhalif kesimleri işe bulaştırmadım. O zaman daha da zor olacağını biliyordum. Herkes kendi iktidarını yaratmaya çalışacaktı ve ben arada kalacaktım. O yüzden de yalnız gittim mahallelere, karşıma çıkan her insanla konuştum. Herkesi dinledim, politik olandan apolitik olana, sosyal olandan asosyal olana... Herkesin söyleyecek bir sözü vardı. Dolayısıyla geçişlerde, anlattığım bölümlerde dil sorunu çıktı. Kimini fazla içimde hissettim, kimini ise fazla "yabancı" buldum, bilmiyorum nasıl oldu. Bundan sonra nasıl bir yol izlerim, onu da bilmiyorum...

Kitabı mahallelerden görenler oldu mu? Nasıl tepkiler verdiler?

Önce İzmir'e gittim. Bir panel düzenlenmişti. O panele Kuruluş'mu'de konuştuğum Mürsel abi de gelmişti. Kitabı görünce bir hayli duygulandı. Sanki hiç beklemiyordu. Sonra dedi ki: "Sen bizden biriyimisin..." Ben de dedim ki, "evet, içinizden birinin kitabı bu". Ama bu kitapla büyük bir sorumluluk aldığımı biliyorum. Artık gözlerimin içine bakıyorlar. Çünkü kimse o insanlarla konuşmamış, yanlarında bağdaş kurup oturmamış. Uzaktan hep anlatılmış, ama sorunun merkezine gidilmemiş. Bu konuda bile çok sıkıntı çektim. Başka mahallelerdeyse, beni yabancı gibi görüyorlardı. "Metropol Sürgünleri" iyi bir yanıt oldu diye düşünüyorum.

Bu alanda çalışmaya devam etmek istiyor musun?

Elbette devam edeceğim. Mahallelerden gidenlerin hikâyesini yazmayı çok istiyorum, belki bu kez biraz daha somut bilgilerle.. Bir de Küçükarmutlu'yla ilgili bir film projem var, yakında hayata geçirmeyi düşünüyorum.

Kentsel dönüşüm metropol sürgünleri yaratıyor, bu insanlar arasında şehirde tutunmasına izin verilenler var, ama bu izni verenle, yani yatırımcı devletle

aralarında yeni sorunlar çıkıyor ortaya. Röportajlarından edindiğin izlenimle, nedir bu sorunlar? Mesela devletin meşruiyetiyle ilgili yeniden düşünme ihtiyacı çıkıyor mu ortaya? Ya da bizde toplumsal patlama çıkmamasını açıklamak için hep başvurulun sınıflararası ve sınıfçı dayanışma ağları ne şekilde etkileniyor?

Bu mahallelerin kuruluşu çok eskiye dayanıyor. Buralara gelenler, zorunlu göç, yoksulluk, eğitim gibi sebeplerle, gelmek zorunda bırakıldılar. Geçmişleri zaten sürgün bu insanların, yarınları da sürgün olacak. Geldiklerinde bu mahalleler yolu olmayan, suyu olmayan yerlerdi. Bütün bu zorluklarla boğuştuktan sonra bir mahalle yarattılar, burayı yaşanacak bir yer haline getirdiler. Ağacını diktiler, yolunu yaptılar, suyunu getirdiler, yaşadıkları yere hayat verdiler. Sonra, birden fark edildiler. Yerler değerlendi. "Hay Allah, buralar çok güzel yerlermiş" denildi. Ama bu sürece gelene kadar da belli uzlaşmalar yapıldı. Nedir bu uzlaşmalar? Bu mahalleler oy potansiyeli taşıyor, bu potansiyeli karşılıklı çıkarlar doğrultusunda kullandılar. Her seçim dönemi ev yapılmasına müsaade edildi. Şimdi kurulu bir düzenleri var. Ama "yeter" diyerek uzlaşmayı devlet bitiriyor. Şimdi bu mahalleler devletle

Yolu kadınlar yaptı, suyu onlar getirdi. Belediye önlerinde sabahladılar, geçim zorlaşınca ev temizliğine gittiler, pazarcı oldular. Onlar için çok zor gecekonduları bırakmak. Bu mücadelenin en büyük temsilcileri onlar.

en büyük sorunlarını yaşıyorlar. Ama devlet öyle bir gerekçe sunuyor ki artık bu mahalleler için, o yüzden toplumsal bir patlama çıkmıyor diye düşünüyorum. Örneğin kimi mahalleler "terörist yuvası", kimileri "suç üretiyor". Biz farkındayız ne yapılmak istendiğinin, ama inanın bana, Tarlabası'nın yok olmasını isteyenler aynı cenahta bulunduğum kişiler. Gerekçelere inanıyorlar. Sistemin içten yok etme projesinin başarısı bu.

Solun gecekondulu mahalleleriyle ilişkisinde gerçek bir siyasetin önünü tıkayan bir nitelik taşıyor mu? Siyasî partiler de bu gidişata nasıl müdahale edeceklerini bilmiyor. Bu mahallelerden özgün bir sol siyaset çıkması için gereken enerji birikebiliyor mu sence? Bu bence o kadar büyük bir sorun ki... Sol bu mahallelerden çoktan çekildi. Bırakın siyaset üretmeyi, mahallelere girmiyor bile. Artık tercih de etmiyor bence. Sol sokaktan çekildi, solun yapması gerekeni AKP yaptı; hem tabana hem de tavana hitap etmeyi becerdi ve haliyle yoksul kesim AKP dedi. Bu yanı sıra sol- dan hiçbir umut beklemiyordu mahalle sakinleri. Bundan sonra sol yeniden o mahallelere girerse ne olur, bilemem ama, girebileceği ve etkin bir siyaset üreteceği kanısında değilim. Çünkü sol siyaseti sokakta değil, entelektüel cenanın içinde yapıyor. Solun dili değişti, solun dilini o mahallelerdeki insanlar anlamıyor. Teori üretiliyor, pratik yok. O insanlar da kendinden bulmuyor onları.

Bir örnek vereceğim: Bağımsız adaylar mahalleleri dolaşıyordu. Sol bir aday bir gecekondulu mahallesine geldi. Anlatıyor, ama bu konuşmadan inanın kimse bir şey anlamıyor. Orada bulunanlardan biri yanıma geldi ve "ben oyumu vermek istiyorum, ama bir şey anlamadım, iyi bir şey mi söylüyor" dedi. Anlamadıkları, anlaşılmadıkları birine neden oy versinler ki? Bu çok acı bir tablo değil mi? Şimdi önümüzde çok daha büyük bir sorun var. Bu sorun için bir kıpırdanma göremiyorum. Mahalle bazında dernekler bir araya gelerek bir şeyler yapmaya çalışıyor. Belki bu süreç sol için önemli bir adım olabilir, ama bu adımı atmaktan imtina ediyorlar gibi geliyor. Bu süreç iyi ve doğru yerden okunursa, evet, sol yeniden imkân bulabilir, ama bana sorarsanız, zor. Teori üretip pratiği unuttuğumuz sürece pek bir şey olacağını sanmıyorum.

Röportajlarında çocuklarla da konuşmuşsun. Biraz da onların açısından bakarmısın? Metropol sürgünlerinin bundan sonraki kuşağı, topluma, hayata, siyasete, devlete ve ona karşı yükümlülüklerine nasıl bakacak?

Sanıyorum en çok çocuklar etkilenecek bu durumdan. Onların öfkesi daha güçlü ve net olacaktır. Elbette bu kişiye göre değişecektir, ama somut olan şu: Bundan sonraki kuşağın güveni olmayacak, ne hayata ne de devlete karşı. Ama bu, bilinçlerini geliştiren gençler için geçerli. Geçenlerde Armutlu'dan bir gençle konuşuyordum, üniversite öğrencisi, genç bir kız. İletişim okuyor, gazeteci olmak istiyor. Şöyle dedi: "Hani diyorlar ya, bu mahalleler kötü, buradaki gençler okumuyor... Ben de diyorum ki, bu mahallelerden doktor da, avukat da, gazeteci de çıkar. Bak bunu sen yaptın. Ben de yapacağım. İmkân olsa daha ne güzel şeyler üretir bu gençler. Ben bize yukarıdan bakanlara yanıt vereceğim, devlete de hayata da..." Herkesin öfkesi farklı olacaktır. Ama bu sürgünü yaşatanlara her zaman yanıt vereceklerdir, zamanı gelince...

Mahallelerdeki mücadelede kadınlar ön plana çıkıyor. Kadınlar açısından o gecekondular, mahalleler ne ifade ediyor? Onları bu mücadelede erkeklerden bir adım önde tutan şey ne?

Biraz Anadolu'da yaşamalarına da bağlıyorum. Tarlada kadınlar, evde kadınlar, her yerde kadınlar... Bu mahallelere geldiklerinde her işi yaptılar. Erkekler işe gittiğinde, kadınlar evleri için direndi, yolunu kadınlar yaptı, suyunu onlar getirdi. Belediye önlerinde sabahladılar, geçim zorlaşınca da gidip çalıştılar, simit sattılar, ev temizliğine gittiler, pazarcı oldular. Başka şansları yoktu ki... Ya güçlü kalıp ayakta duracaklar ya da pes edecekler. İşte o yüzden kadınlar için çok zor bu gecekonduları bırakmak, o yüzden hep kadınlar önde. Bu mücadelenin en büyük temsilcileri onlar bana göre. İnsan bedel ödediği yeri terk etmez, onlar da terk etmeyecek. Metropolitenin asıl sahipleri onlar çünkü...

Yak bir Cemal Süreya!

Metin Üstündağ'ın sevişirken düşündüren “Şiir Sevişgenleri”, Sel Yayınları'ndan çıktı. Böylece, Yasakmeyve dergisinin son beş sayfası için 2004'ten bu yana çizdiği şiirli-karikatürler bir araya gelmiş oldu. Adam konuşur: “Hayat bi sahne, biz de oyuncularız...” Kız ürkmüştür: “Ayile kızımıym, böyle şeyler ters gelir!” Met-Üst'ü dinliyoruz...

Pazar Sevişgenleri'ne şiir okutmaya nasıl başladın?

Metin Üstündağ: Aslında Pazar Sevişgenleri arada şiir okuyorlardı da, bu hali alması biraz Enver Ercan sayesinde oldu. Yasakmeyve dergisinin sonuna beş sayfa karikatür koymak istiyordum Enver. Ben de oraya özel şeyler yapmak istedim, şiirli şeyler. Şiir ve felsefeyle beslenen bir mizah yaptığım için çok da zorlanmıyorum, hoşuma gidiyor.

Kitaptaki tipler, aynı sokakta yürüyen insanlar gibi; akıp giden karikatürlerde ara duraklar gibiler...

'80 sonrası bir ruh hali var, “herkes bir yerde mahsur kaldı” tadında... O ruh yansın istedim. Zaten kitabın sonunda da Eşber Abi'yle (Yağmurdereli) Can Yücel var, o mahsur ve mahzun kalma durumunu pekiştirsin diye. Onların yer aldığı dokuz kare tek bir karikatürdü aslında. Özellikle öyle böldüm, durak olsun, bir cinslik olsun diye.

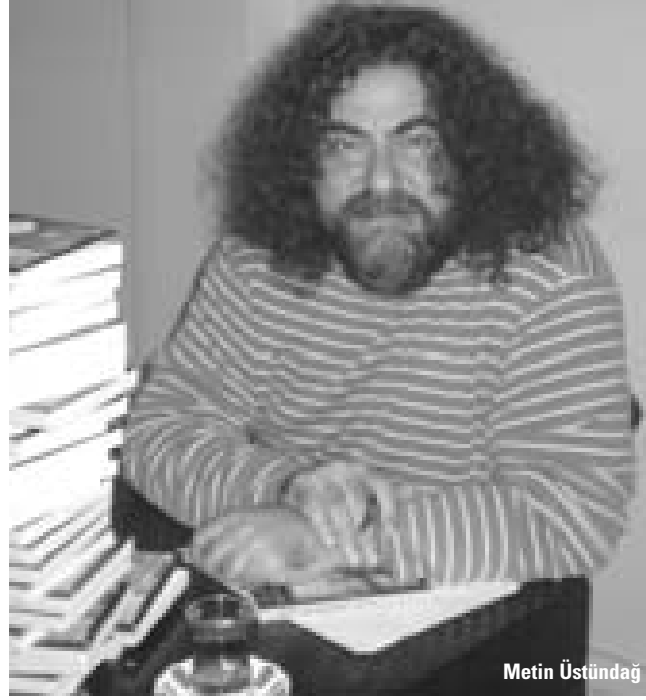
Eşber Yağmurdereli ve Can Yücel'in yanında, sen de varsın bazı karikatürlerde...

Eşber Abi, Can Baba ve ben, bir arada öyle sadece bir gece yaşadık maalesef. Maalesef diyorum, çünkü sonra Eşber Abi hapse, Can Baba da hastaneye gitti. Bu bana dert oldu... O gece çok keyif almıştım o muhabbetten, sahnede de, sonrasında da. O gecenin anısına, aklıma gelen esprileri çizdim.

Nerdedi bu gece?

Açıkhava Tiyatrosu'nda, Can Baba'nın 70. yaşının üçüncü kutlaması gibi bir şeydi. Ankara'da, başka yerlerde de kutlanmış, ama on kişi falan gelmiş, bizim etkinliğe üç bin kişi geldi, bir o kadar insan da dışarıda kaldı. Gecenin sonrasında biz devam ettik. Üç ayrı kuşak, üç ayrı solculuk dönemi... İkisi de hınzır ve şakacı insanlardı. Keşke yıllar önce karşılaşılsaydık diye hayıflanmıştım, bari bunu hayali yapayım dedim, hem hapisteki Eşber Abi'ye hem de hastanedeki Can Baba'ya moral olsun diye. Eşber Abi'yle ne zaman karşılaşırsak, “niye devam etmiyorsun” diyor. Son karikatürü Eşber Abi'nin isteği üzerine yaptım. Can Baba artık olmadığı için, nur yüzlü ihtiyar olarak geri getirdim.

Okur tepkileri nasıl oluyor? “Hislerime tercüman olmuşsun” diyenler çıkı-

Metin Üstündağ

Öğretmen-öğrenci esprisi çizerken öğrencinin yanındasın. Asker-general çizerken askerin, işçi-patron karikatürü çizerken işçinin yanındasın. Sevişgen karikatürleri çizince de, kesinlikle kadınların yanındasın.

yor mu?

Kızlar genellikle... İlginç bir hikâye anlatayım. İstanbul Kitap Fuarı'nda Penguin imza günü vardı. Türbanlı bir kız geldi, “ayıp şeyler yapıyorsun” falan diye kızacak sandım. Öyle durdu, durdu, imza bitti, beni kenara çekti, “tamam, mahvolduk” dedim. “Pazar Sevişgenleri” kitabı vardı elinde. Oradan bir karikatürü gösterdi. Çocuğun bir eli telefonda, bir eli de aletinde, gecenin bir vakti aramış kızı, “demin albüme bakıyordum da aklıma geldin” diyor. Beni durduran kız da, “hep beni böyle arıyorlar, anladım niye arıyorlarmış” diye kızdı. “Belki seni gerçekten arıyorlardır, o kadar takılma” dedim.

Peki, âşıklar birbirlerine hâlâ şiir okuyorlar mı hakikaten?

Aşk ve ilişkilerde şiirler pansuman tedbirleri şeklinde kullanılıyor genellikle, hep böyle olmuştur. Yani, şiir ve müzik, aradaki o kabalığı rahatlatan bir şey gibi. Önce buluşulur, biraz alkol alınır, arkasından biraz müzik ve şiir, sonra kıvama gelinmiştir. Şiirin muhabbet tellalı gibi bir hali var. Bundan rahatsız olmuyorum, hayatın bir alanı olarak şiir orada da okunabilir, ama bunun karşı tarafa yem ve tavlama unsuru olarak kullanılmasına taraf değilim. Şiir o zaman çok da anlaşılabilir. Seviştikten sonra, orgazm sigarası gibi, bir orgazm şiiri olabilir; bir Cemal Süreya yakılabilir. Ama sevişmeden önce onu yem olarak kullanmak olmuyor...

Peki “Sevişgenler” nasıl çıktı? Bu keli-

menin de bir hikâyesi var mı?

Bunun ilk hali Gırgır'da çıktı, otuz yıl önce. Gırgır'da çalışırken esprilerim uzun zaman girmede dergiye. Sonra bir gece Oğuz Abi beni odasına çağırdı ve şöyle dedi: “Evlâdım, sen siyasi karikatür çizerken bile Süleyman Demirel'le Nazmiye Demirel'i el ele tutuşturup gezdiriyorsun, böyle karikatürçülük olmaz. Senin damarında böyle bir şey yok. Sana bir köşe verelim, burada biraz debelen...” İnsanın içindeki madeni bulması gerekiyor bir şey yapmak için. Oğuz Abi insan sarrafıydı. O maden damarını bende bulduğu için köşenin ismini de o koydu. “Metin'in Âşıkları” diye çıktı ilk. Biz oradan ayrıldıktan sonra “Metin'in kiler” oldu. Sonra, Deli dergisinde sanırım, “Sevişgenler” oldu, Leman'da devam etti. Ama o ana damarı bulan sevgili Oğuz Abi'dir. “Metin'in Âşıkları”nda o dönemin ruhu daha baskındı. O zamanlar en önemli seks aksiyonu kesişmekti. El ele tutuşan ve mahalleye gelince biri bir sokağa, öbürü öbür sokağa giden tipler çiziyordum. Sonra değişti ve bir şeyi fark ettim: İlk önce, ergenlikle aşkı merak eden karikatürler yapıyordum. Sonra cinselliğin çok acayip bir şey olduğunu fark ettim. İnsanın en çaresiz, en savunmasız olduğu yer yatak. Yani, iki çıplak insan ve çok silahsız bir durum. Mal meydanda, yapacağın hiçbir şey yok. Bu çok seksi bir durum değil, çok acıklı bir durum. Ne yapabilirim dedim, arkadaşlara nasıl yardımcı olabilirim? Ve başladım o durumu kolaylaştırmaya. İnsanların birbirine hava atmadığı, ben erkekim, ben kadınıym, ben seni ziktim havası olmayan, o durumu yumuşatmaya çalışan şeyler yaptım.

Evet, o eşitlik fark ediliyor hakikaten. “Erkekler siker, kadınlar amar” gibi güzel bir ifaden de geliyor akla...

Aslında bunun en klasik karikatürü söyleydi: Sevişmişler. Çocuk derin düşünüyor. “Ne oldu Berkay” diyor kız. Çocuk da yanıt veriyor: “Anlamıyorum, bir insan bir insanı nasıl siker?” İlk oydu... “Sevişgenler”den önce genellikle röntgenci karikatürleri vardı, güzel kadınlar vardı. Benim çizdiğim karikatürlerle bunlar biraz insanlaştılar. Yani, ağlayan insanlar, dertleri olan insanlar oldular... Mesela, evli bir çift, çocuğun okul taksitlerini düşünüyorlar, kadın “ne yapacağız, kömür alamadık” falan diyor. Erkek de bir yandan diyor ki, “bunları konuşmak iyi oluyor, erken boşalmıyorum”. Salon, mutfağı gibi yerler karikatüre giriyordu, ama artık yatak odası da çok normal bir şekilde girmeye başladı karikatürlere. Öğretmen-öğrenci esprisi çizerken öğrencinin yanında oluyorsun. Asker-general çizerken, askerin yanında oluyorsun. İşçi-patron karikatürü çizerken işçinin yanında oluyorsun. Sevişgen karikatürleri çizince de kesinlikle kadınların yanındasın. Kadınlar ne hisseder düşüncesiyle bakıyorum ben. Belki, karikatürlerin sevilmesinin sebebi de bu. Çünkü aslında siyasi bir şey. Bence siyasetin en çıplak ve bazen iğrenç bir şekilde yaşandığı yer de yatak. Onun için bir-iki kere dava açıldı.

Önce anlamıyordum, müstahcen falan diyorlardı. Sonra anladım ki, çok siyasî aslında, çünkü varolan erkek bakış açısına çok sert çıkmalar yapmışım. Egemen zihniyet erkeğin yanında, ona karşı bir şey olduğu için dava açtılar bana herhalde. Kaderin cilvesi, beraat ettim, hâkime hanım üst mahkemeye gönderdi. Savcı falan o karikatürleri oynuyordu mahkemede. "Adamlar sevişmişler, böyle diyor" falan diye... Çok utanıyordum. "Ceza verin, daha iyi" diyordum, "bu ne azap verici şey".

Dergide de hep gençlerle çalışıyor-sun, sana ilişki danışmanı muamelesi yapıyorlar mı?

Aslında öyle yemiş yutmuş durumum da yok. Ben de yazıp çizerken öğreniyorum, ama danışmanlık durumum oluyor. "Abi, kız böyle yaptı, ne demek istedi?" diye soruyorlar mesela. Genelde aşk ve ilişkiler klişe demeti olduğu için, ben o klişeler üzerinden şeyler söylüyorum, ama bir Güzin Abla'lık ya da Haydar Dümen'lik halim de yok.

Otuz yıldır mizah dünyasındasın. Neler değişti bu süreçte, neler değişti, gelişti, geriledi?

Giderek güçleşiyor bu işi yapmak, çünkü mizah bir göndermeler sanatı. En azından genel kültürlü insanların olması gerekiyor, okuyucunun bazı şeyleri bilmesi gerekiyor. Vicdanı olması gerekiyor, vefa duygusu olması gerekiyor. Toplumsal sorumluluğu, vatandaşlık bilinci olması gerekiyor ki, yaptığın espri ya da eleştiri bir yerlere değsin. Bunlar olmayınca, yaptığın mizah da zorlaşıyor. O yüzden laf oyunları ve düş-

me kalkma, belden aşağı dediğimiz espriler çıkıyor. Genel olarak bir cahiliye devrine girdiğimizi düşünüyorum. Bu bütün alanlar için söz konusu, ama en çok mizahı etkiliyor. Bir de vurdumduymazlık var, hep ekmeğine bakmak ruh hali var, bu da siyasî mizahı çok etkiliyor. "Aman etliye sütlüye karışmaya-yım" hali oluyor. Çizerler açısından söylemiyorum, vatandaş açısından böyle. Ama eskiden baktığınızda, en bulvar tiyatrosu diyebileceğimiz yerlerde, hatta gazino komikleri bile siyasî espriler yapıyorlardı. En önemli farklılık bu. İnsanların durup düşünecek zamanı yok, hayat nereye gidiyor, ben ne yapıyorum diye. Bir de, en son darbe gerçek anlamda insanları mahvetti. Sadece geçmişlerini değil, geleceklerini de elinden aldığı için ve bu iş için uğraşan insanların da çok acı çektiği görüldüğü için, belki bir savunma refleksi olarak insanlar bu konulardan uzak duruyorlar.

Bu durumda, genç nesilden mizahçı çıkması da gittikçe zorlaşıyor mu?

Daha özel dünyalar çıkıyor. Genellikle laf oyunları yapan ya da hayatın diğer ayrıntılarıyla ilgilenen mizahçılar... Bu kötü bir şey değil ama, bizdeki gelenekte aslında bir muhalefet damarı var, o giderek azalıyor.

Mizahın bireysel yönü ağır basmaya başlıyor, toplumsal yönü giderek siliniyor mu?

Bilmiyorum ki. Belki doğrusu budur. Ben bunu eleştirmiyorum, bir saptama olarak söylüyorum. Her dönemin ruh haline bağlı olarak mizah anlayışı değişiyor.

Söyleşi: Tülin Er

Hüseyin Aygün

Dersim 1938 ve Zorunlu İskân

"Telgrafılar, Dilekçeler, Mektuplar, Fotoğraflar" "Dersim'in önce Osmanlılaştırılması, ardından da Türkleştirilmesi" yolundaki teşebbüsün yüzyıllık hikâyesini Osmanlı'nın ve Cumhuriyetin Dersim raporları üzerinden veren Hüseyin Aygün'ün bu çalışması, bu hikâyenin son halkasını teşkil eden 1938 İskânının ardından takip edilen devlet siyasetinin resmî dönümünü yapan kimi belgeleri de ilk kez bilginize sunuyor. Devletin İskân müdürü Reşad Tanyeri'nin resmî yazışmalarından çıkan belgeler Dersim İskânının kararlılıkla kalıcı bir yüzüne ışık tutuyor.

Gürdal AKSOY

Anadolu Alevliği'nden Dersim'e

Alevi Tarihine Coğrafi Bir Giriş

Bu kitap, Alevi Kültürü'nün bir bakıma merkez sayılan Dersim üzerinedir. Dersim'in geçmişini ve bugünü daha iyi anlayabilmek adına, coğrafyaları toplulukları arasındaki etkileri, bir kutuplaşma bağlamından, merkez ve periferi ilişkilerinde anlatılmaya çalışılmaktadır.

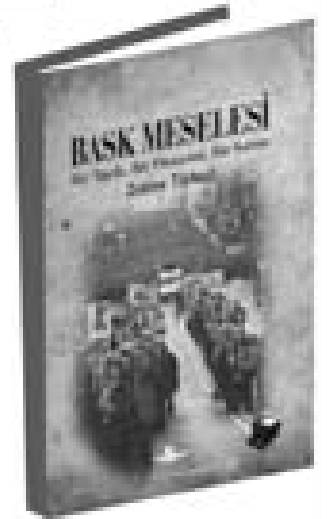

Zekine Türkmen

Baskı Meselesi

Bir Tarih, Bir Otanımı, Bir Sorun

Elitizistlik, ötekileştirme, süren çatışmaları ve bitmeyen birer umudun hikâyesi. Silahlara veya ettikleri sandan ETA'nın ve perdenin silahlara dönüşümün inşisi çukurlu ve uzun yıllara yayılan hikâyesidir. ETA'nın siyasî kanadı olarak bilinen Herri Batasuna (Halk Birliği) ve ardıllarının öyküsü. "Nereden geliyor, nereye doğru gidiyor, ne istiyor Baskılar?" Çeşitli kurumların yetkilileri, sendikası, akademisyen ve siyasî parti temsilcileriyle yapılan röportajlarla zenginleştirilen bu çalışmaya Baskı sorununun yanı sıra, Baskıya, aslında değil aslında görünen anlatılmaya çalışılmış.

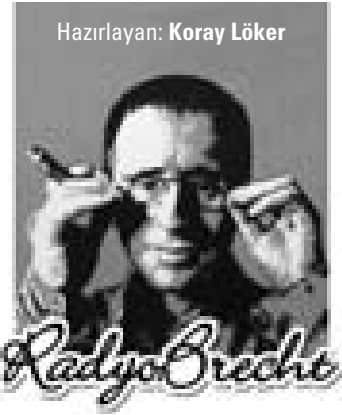

dipnot yayınları

Selânik Caddesi 82/32 Kızılay - Ankara

Tel: (0 312) 419 19 31 Faks: (0 312) 419 15 31

dipnotkitabevi@yahoo.com

Pazarlama sanatı

Caleb Larsen, "Bir Kandırma ve Kıyma Aracı" başlığıyla, internet üzerinden kendini pazarlayan bir küp satışa çıkardı ve net-art, modern sanatta meta kavramı gibi birçok alanda birden gündem oldu. Ebay üzerinden satılan, internete bağlı bu küp, her satışını takiben internete bağlanır bağlanmaz kendi için yeni bir açık artırma başlatıyor. Satış sözleşmesinin bir maddesinde ürünün tüm özelliğinin yeni bir satıcıya ulaştırılması olduğu, internet bağlantısı kurulmadığı takdirde tüm sanatsal özelliği yok olarak sıradan

bir küpe dönüşeceği özel olarak vurgulanan eser, dergi basıldığı sıralarda 4.250 dolar öneren bir sanatsever tarafından alınmayı bekliyordu.

İnternet hesapları

Pingdom.com sitesinde, bir 2009 internet bilançosu yayınlandı. Bilanço'ya göre, geçtiğimiz yıl 90 trilyon e-posta gönderildi ve bunların 60 trilyondan fazlası spam. Facebook sitesine ayda ortalama 2.5 milyar fotoğraf yüklendi. Yalnızca ABD'de Youtube sitesinden ayda ortalama 12 milyar video izlendi. Günde 150 bin bilgisayar, sahiplerinin haberi olmadan virüs ve benzeri yazılımlar sayesinde spam postalar göndermek gibi işler için kullanıldı. Toplam blog sitesi sayısı 126 milyona ulaştı.

İNTERNET SANSÜRLERİ VE TAKSİM'DE SANAL MİTİNG

Ya özgürlük ya Sarkozy-MÜYAP ittifakı

2010, internete erişimin engellenmesi, sansür, korsanlık tartışmalarıyla hızlı başladı. Küresel ve yerel ölçekteki gelişmeler, bu konuların daha çok tartışılacağını ve tartışma zemininin farklı alanlara kayabileceğini düşündürüyor. Bu yenilikleri farklı alanlardan isimlerle tartışmak üzere, bir "çıkan kısmın özeti" denemesi yapalım.

Türkiye, son iki yıldır yaptığı düzenlemelerle, adını Çin ve İran'la birlikte interneti en çok yasaklayan ülkeler arasına sokmayı başardı. Düzenlemeleri kısaca sanal bir misak-ı millî içine hapsolmakta sakınca görmeyen devlet zihniyetine ve bürokrasinin pervasızlığına indirgeyenler de var, siyasî atmosferden bağımsız bakılmadığında kaygı verici bulanlar da. Kaygıların başında, sürecin demokratik olamadığı gibi, yeterince ciddi de olmamasından doğan sonuçlar geliyor.

Yakın tarihli örneklerden birini 10 Aralık 2009 tarihli Habertürk'ten öğreniyoruz. Habere göre, Telekomünikasyon Başkanlığı, PKK yanlısı olduğu gerekçesiyle Fırat Haber Ajansı'nın kullandığı bir adresi engellerken gerekçe olarak "Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 10.01.2008 tarih ve 2008/28-29 no.lu koruma tedbiri kapsamında bu internet sitesi hakkında verdiği kapatma kararı Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nca uygulanmaktadır" yazısını yerleştirdi. Oysa kararda belirtilen tarihte

Ankara'da 12'nci Ağır Ceza Mahkemesi adında bir mahkeme yer almıyordu. Mahkeme, Ekim 2009'da kurulmuştu.

Kim hangi yetkiyle sansürlüyor?

Telekomünikasyon Başkanlığı'nın gayri-ciddi tavrı bu örnekle sınırlı değil. Radyo Brecht köşesinin ilk yazısı sansür konusuna ayrıldığında, 330'u herhangi bir açıklama yapılmaksızın, 1659 site engellenmişti. Bugün bu sayı, 477'si hakkında bir kanunî bildirim bulunmayan 4882 siteye ulaşmış durumda. Sansürün temelini oluşturan 5651 sayılı kanun mahkeme kararını zorunlu kıldığı halde, bazı sitelerin neden kerhen engellendiği hakkında bilgi alabilmek, hatta genel olarak işleyişle ilgili bilgi alabilmek oldukça zor.

Bu konuyu kişisel bir hukuk mahkemesine çeviren teknoloji yazarı Erhan Ekici, bilgi edinme hakkı çerçevesinde Telekomünikasyon Kurulu'na bugüne dek hangi sitelerin hangi mahkeme kararlarına riayet edilerek kapatıldığının bir listesini sorduğunda, kurumun basın ve tüketicilerle ilişkiler müşavirliğinden aşağıdaki yanıtı aldığını aktarıyor:

"Bir soruşturmaya esas olabilecek suç teşkil eden içerik nedeniyle erişimi engellenen sitelerin isimlerinin yayınlanması, mücadeleye ilişkin yöntemin ve bu sitelerin isimlerinin deşifresine yol açacaktır. Ayrıca internetin doğası gereği bir siteye erişimin yüzde yüz engellenemediği de dikkate alındığında, söz konusu sitelerin adlarının yayınlanması adeta suç işlenmesini teşvik etmek anlamına gelecektir..."

Yanıtın devamında, yasa tarafından sorumlu gösterilen internet servis sağlayıcıların da erişim engellemesi yaptığı vurgulanarak, tam sayının bilinmesine olanak olmadığı itiraf ediliyor. Terör yandaşı, porno içerik sağlayıcı, çocuk istismarcısı ya da Atatürk aleyhtarlığı gibi tabular kullanılarak hukuksuz ve fütursuz biçimde işlemeye başlayan çarklardan kimsenin kolayca kurtulamadığına süreç içinde tanık olduk. "Yaratılış Atlası" adlı hikâye kitabının bilimsel yayın olarak okullarda dağıtılmasına karşı basın açıklaması nedeniyle Eğitim-Sen'in resmî sitesi de engelli kervanında bir süre yol aldı, ki bu vaka başlı başına sendikal hakların engellenmesi anlamına geliyor. Ne var ki, bu anayasal suçun failleri tam olarak belli değil, çünkü kanun ve karameler sonucunda kimin ne yetkiyle hareket ettiği meçhul.

Sansüre karşı örgütlenmek

Hem kanunda hem de işleyişte yer alan aksaklıklar ve bu aksaklıkların yol açtığı ihlallere karşı sivil tepki örgütlenmeleri sürüyor. Süreci başından beri sıkı şekilde takip eden SansüreSansür.org gibi taban örgütlenmesine dayalı ve kitleleri bu konuda harekete geçirmeyi hedefleyen Eylem 2.0 grubu ve Youtube yasağı nedeniyle ifade özgürlüğünün engellendiğini savunarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuran İnternet Teknolojileri Derneği gündemi canlı tutmaya çalışıyor.

Bu grupların sosyal medya servislere üzerinden örgütlenmelerine, hukukî süreçlerine ek olarak bir süre önce Bobiler.org adlı kültür bozumu grubu, izleyicilerini, kendilerini Google'ın popüler harita servisinde Taksim meydanında işaretleyerek sanal bir mitinge katılmaya çağırdı. Dergi yayına girdiğinde bu sanal miting, birçok ulusal gazetenin yanı sıra, New York Times gazetesinde "Tepkiyi Görselleştirmek: Türkiye kullanıcıları sansürü Google Maps ile protesto ediyor" başlığıyla haber olmuş ve sanal miting 60 bin kişiye ulaşmıştı.

Avrupa Birliği İlerleme Raporu'na konu olan internet yasaklarının konu edildiği başka bir rapor da, Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Dr. Yaman Akdeniz tarafından hazırlandı ve AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi Miklos Haraszti tarafından bir basın açıklamasıyla kamuoyuna

duyuruldu. Açıklamada 5651 sayılı kanunun ciddi bir reformdan geçirilmediği takdirde yürürlükten tamamen kaldırılması önerildi.

Tablonun karamsar yanında, mevcut kanunun sorunlu olduğu tespitini sansür cephesinin de paylaşması yer alıyor. 20 Ocak tarihli Milliyet gazetesindeki habere göre, Kültür Bakanlığı, 5051 sayılı yasa ile "Sarkozy Yasası" olarak bilinen ve korsan içerik indiren kullanıcıları internetten mahrum kılmayı hedefleyen yasal düzenlemenin Türkiye'ye uyarlanması tartışmalarını başlattı. Habere göre, müzik yapımcıları mes-

"Şarkılar, sanatçılara değil, yapım şirketlerine aittir" gibi bir yaklaşımla last.fm ve myspace'i sansürleyen MÜYAP sayesinde sansür, internet özgürlüğü konusunda rahmetle anılan bir kavrama dönüşecek gibi görünüyor.

lek birliği MÜYAP şu anda elindeki yazılımlarla korsan müzik indiren internet kullanıcılarını takip edebiliyor, ancak yasal düzenleme olmadığı için müdahale edemiyor. 5651 sayılı yasayı kullanarak "şarkılar, sanatçılara değil, yapım şirketlerine aittir" şeklinde özetlenebilecek bir yaklaşımla last.fm ve myspace'i sansürleyen MÜYAP olduğu hesaba katıldığında, sansür, internet özgürlüğü konusunda rahmetle anılan bir kavrama dönüşecek gibi görünüyor. Halihazırda kullanıcıların internet üzerinde ne yaptığını izleyen bir teknolojiyi MÜYAP'ın hangi yetkiyle kullandığı bile başlı başı-

na bir muamma.

Türkiye'deki mevcut yasal düzenleme, sunulan içeriğin yasal düzenlemenin sınırları dışında kalması durumunda, herhangi bir amaçla ve yöntemle ona erişmeyi herkes için engellemeye dayalı. Zaten bu şekli nedeniyle sansür olarak adlandırılıyor. Yayınlanan raporlar, internet üzerinde ya da fiziksel olarak süregiden örgütlenmeler de bu nedenle ifade özgürlüğü ortaklığından yola çıkılarak, sansür karşıtlığı temel alınarak yapılıyor. Bu durum, sürecin gidişatı göz önüne alındığında, sorunun yalnızca bir bölümünü kapsamaması tehdidini barındırıyor. Bu tehdide paralel olarak hâlâ bu konuyu gündemde tutmaya uğraşan organizasyonların sayısının bir elin parmaklarını geçmemiş olması ve ana konusu bu olmayan, ama yapısı gereği bu konuyla ilgilenmesi beklenebilecek birçok aktörün hâlâ bu alanda fikir ve eylem üretmeyişi eklendiğinde, tablo daha da karamsarlaşıyor.

5651 kapsamında zaten yeterince sorunlu ve evrensel insan hakları bakımından çağdışı kalan düzenlemeler, Sarkozy yasasının devreye girmesiyle birlikte, mülkiyet başta olmak üzere, birçok kurumsal çıkarın korunması uğruna bireysel hakların kolayca gözardı edilmesine dönüşecek gibi görünüyor. Buna karşı çıkabilmek için tablonun tamamını görmeye ihtiyacımız olduğu da açık.

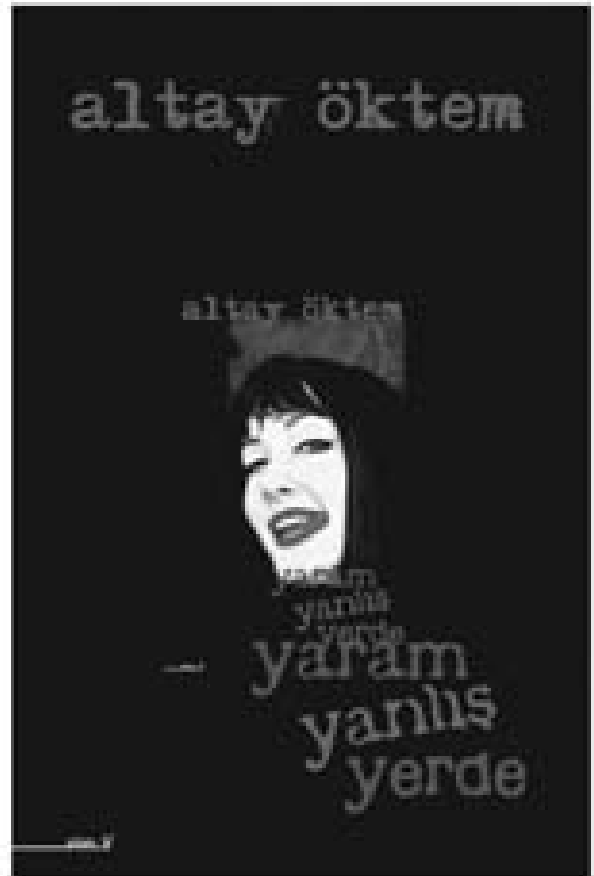
Koray Löker

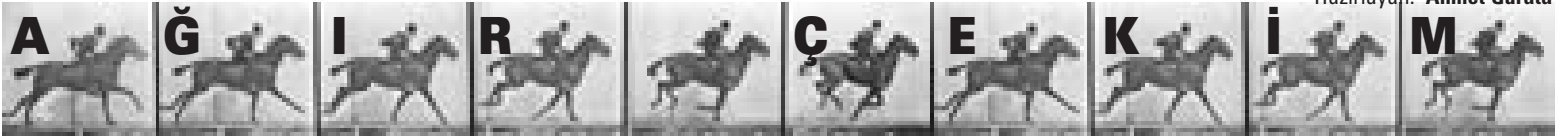
altay öktem yaram yanlış yerde

Yaram Yanlış Yerde, bir tür yeraltı felsefe kitabı. Altay Öktem'in hayal üzerine, ölüm üzerine, mutlaklık, yalnızlık ve insan üzerine düşündüklerinden, yazdıklarından oluşuyor. Bu kitap, günlük yaşamın detaylarında dolaşırken, ruhun en derin yerlerine inen dikenli yazıların derlemesi.

"Haklı bir savaş var mıdır, haklı bir terör eylemi var mıdır, peki savaşla terörün arasındaki sınır nedir? Bu soruların cevapları ve sağ kalanların yorumları değil, ölenlerin, ölüm karşısındaki duruşu ilgilendiriyor beni. Öldükleri anda, o kısacık zaman diliminde neler hissettiler? Ölümleri, karşılaştığı ölümün doğru bir ölüm olduğunu düşünen bir tek kişi var mıdır acaba?"

plan b®

Johnny Depp ve Emir Kusturica

Özgür köyün festivali

Yönetmen, oyuncu ve müzisyen Emir Kusturica, "Hayat Bir Mucizedir" filmi için inşa ettiği dağ köyü Drvograd'ı, dostlarıyla birlikte alternatif bir kişisel yaşam alanına dönüştürmüştü. Sırbistan'ın Bosna'ya komşu Mokra Gora bölgesindeki millî parkta yer alan köy, bugün Küstendorf (Almanca "deniz kıyısındaki köy" anlamına gelen "küsta"dan) adıyla anılıyor ve turistler için önemli bir çekim merkezi. Birkaç bar ve lokantanın yanı sıra, bir kapalı yüzme havuzuyla sinemanın bulunduğu köyün sokakları Nikola Tesla, Federico Fellini ve Che Guevara gibi ünlü kahramanların adını taşıyor. Arnavut kaldırımlı sokakları, ahşap evleri, sokaklarında özgürce dolaşan kedi ve köpekleriyle bu ilginç köy, üç yıldır Küstendorf Film ve Müzik Festivali'ne ev sahipliği yapıyor.

Sonuncusu ocak ayında yapılan festivalde, bu yıl bir Johnny Depp retrospektifi yer alıyordu. Yarışmalı bölümün jüri başkanı ise, "Persopolis" in yaratıcısı Marjan Satrapı'ydi. Festivalin konukları arasında, Depp ve Satrapı'nın dışında, Fatih Akın, Elia Suleiman ve Ralph Fiennes de bulunuyordu.

Movie Maker dergisine göre, bira ve sigaranın bolca tüketildiği, eğlencenin sabahlara kadar sürdüğü festivalde, sinemayla birlikte müzik de ön planda yer tutuyor. Kapanışını Kusturica'nın The No Smoking Orchestra'sının yaptığı festivalin müzikal yıldızları ise, Avusturya-Sloven grup Global Kryner, İtalyan şarkıcı -Manu Chao'nun yakın dostu- Tonino Carotone ve Aynur'du. Gelecek festival için yerlerinizi şimdiden ayırtmakta yarar var, zira kalacak yer sayısı sınırlı.

Berlinaline 60 yaşında

60. Berlin Uluslararası Film Festivali, 11 Şubat'ta Çinli yönetmen Wang Quan'an'ın "Tuan Yuan" (Ayrı Birlikte) filmiyle açılacak. 21 Şubat'a kadar sürece festivalde, geleneksel bölümlerin yanı sıra, ünlü eleştirmen David Thompson'ın Berlinaline tarihinden seçtiği bir retrospektif de yer alıyor. Semih Kaplanoglu'nun "Bal"ı Berlinaline'nin yarışma bölümünde "Altın Ayı" ödülü için yarışıyor. Ayrıca, Tayfun Pirselimoglu imzalı "Pus" Forum bölümünde, Reha Erdem'in "Kosmos"u ise Panorama bölümünde gösteriliyor.

Usta çırağa kızınca

Behmen Kubadi'nin (Bahman Ghobadi) Cannes'da Jüri Özel Ödülü'nü alan "İran Kedilerini Kimse Tanımıyor" (Kasi az gorbehaye irani khabar nadareh) adlı filmini yakında 29. Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde izleme olanağı bulacağız. Eleştirmenlerden büyük övgü alan film, İran'daki "underground" müzik âlemini konu alıyor. Fatih Akın'ın filmine göndermeyle ifade edecek olursak, rap'ten rock'a bir tür Tahrir Hatrası... Şu sıralar festivalleri dolaşan film, tahmin edilebileceği gibi, İran'da yasaklı. Kürt yönetmen Kubadi, bir süredir yurtdışında yaşıyor ve yeni projelerini İran dışında gerçekleştirmeyi planlıyor.

Abbas Kiyarüstami, geçtiğimiz günlerde bir açıklama yaparak, Kubadi'nin filmini izinsiz yurtdışına çıkarmasını ve İran'dan ayrılmasını eleştirdi: "Behmen Kubadi eğer film üretmek için yurtdışında koşulların daha iyi olduğunu düşünüyorsa, onu kutlarım. Ben, İran'dan ayrılmayı düşünmüyorum. Zira en rahat uyuyabileceğim

"İran Kedilerini Kimse Tanımıyor"

Sinemacılar İş Yasası istiyor

Televizyonlarda her hafta yaklaşık 70 dizi yayınlıyor. Reklam kuşakları yüzünden giderek uzayan dizi bölümlerinin süresi, 80-90 dakika civarında. Bu dizi setlerinde günde ortalama 16 saat çalışan binlerce oyuncu ve set işçisi sosyal güvenlikten yoksun ve sigortasız. İnsanlık dışı ağır çalışma koşulları, yorgunluk, uykusuzluk ve stres yüzünden geçen yıl üç kişi iş kazasında öldü, bir kişi intihar etti, bir kişi de kalp krizi geçirip öldü. Sayısız iş kazası yaşandı. Ayrıntıları, bu "orman düzenine" karşı çıkan Sine-Sen'in Sine-TV Sektörü 2009 Yılı Raporu'nda okuyabilirsiniz: <http://sinesen.org.tr...>

yer evim." Kiyarüstami, ülkesini terk eden İranlıların yurtdışında başarılı olamadıklarını belirterek, kendi ülkesinde ve anadilinde film çekmeye devam etmek istediğini sözlerine ekledi. Kiyarüstami'nin "Rüzgâr Bizi Sürükleyecek" (1999) filminde yönetmen yardımcılığını üstlenen ve küçük bir rol alan Kubadi, sık sık ustasının sinemasına saygı duyduğunu belirtiyordu.

Ancak, bu son açıklama usta ve çırak arasındaki iplerin gerilmesine neden oldu. Kubadi'nin bu sözlerle tepkisi sert oldu: "Yeraltındaki, kapalı kapılar ardındaki, evlerdeki ve sokaklardaki halkın sesini duyan yönetmenleri ve beni filmimizde yalan söylemekle suçluyorsun. Sevgili ve saygıdeğer ustam, ben ve bütün sinemaseverler, sinemayla ilgili görüşlerine saygı duyuyoruz. Ama, bu size diktatörler gibi, sanat dünyasındaki insanlara ne yapmaları gerektiğini söyleme, toplumun sorunlarına sessiz ve duyarsız kalmayan filmleri değersiz olarak niteleme hakkını vermez."

Kiyarüstami'nin kendi ülkesinde ve anadilinde film çekme kararına ilişkin sözleriyle ilgili Kubadi'nin yorumuysa şöyle: "Seni hiçbir zaman Kürt olduğun ya da Sünni olduğun için susturmaya çalışmadılar. Ancak, benim de vatanım olan aynı ülkede, anadilimde film çekmeme hiçbir zaman izin vermediler. Ben de senin gibi kendi ülkemde ve anadilimde film çekmek istiyorum."

"Nasıl oldu da, devlet memurlarından ve resmî gazetecilerden işittiğimiz bu sözleri sizin ağzınızdan duyduk" diye soran Kubadi'ye göre, Kiyarüstami bu eleştirileriyle toplumsal sorunlar konusundaki sessizliğini meşrulaştırmaya çalışıyor.

X Sinematek

Karşı Sanat Çalışmaları'nda "Senaryo Nasıl Yazılmıyordu?" atölyesinin ikincisi başlandı. Nur Akalın koordinatörlüğündeki sekiz haftalık atölyenin ardından bir de film çekilecek. Katılım ücretsiz. Tel: 0.212.245 71 53...

19 Ocak'tan 19 Ocak'a (Ümit Kıvanç, 2010): vimeo.com/8574224

5 No'lu Cezaevi (Çayan Demirel, 2009): 6 Şubat 19:00, Tophane Tütün Deposu.

Aklı Havada (Up in the Air) (Jason Reitman, 2009): Clooney'li komedi.

Boonmee Amcaya Mektup (Apichatpong Weerasethakul, 2009): "Yüzyılın Sene-dromları"nın yönetmeninden (www.theatours.com/films/4093)

Çıplak (Naked) (Mike Leigh, 1993): Leigh'in başyapıtı Türkçe altyazılı DVD'de.

Ev Karadır (Furuğ Ferruhzad, 1962): www.ubu.com/film/farrokhdad.html).

Kırk Kucaklaşmalar (Los abrazos rotos) (Pedro Almodóvar, 2009): Sound-track'te Cat Power'dan "Werewolf" a dikkat.

Kim Kiminle Nerede? (What Ever Works) (Woody Allen, 2009): Dört filmin ardından Avrupa'dan New York'a dönen Allen, mahallesiyile ve alter egosuyla buluşuyor.

Sita Sings the Blues (Nina Paley, 2008): 2009'un en beğenilen canlandırması Internet Archive üzerinden sunuluyor (www.archive.org/details/Sita_Sings_the_Blues)

Susuz Yaz (Metin Erksan, 1964): Filmin yeni kopyası, kısa bir süre için The Auteurs'de bedava (www.theauteurs.com/films/1328)

Vavien (Yağmur Taylan ve Durul Taylan, 2009): "Aileye, şerefe, erkekliğin zorbalık hakkına, kötülüğün bayalığına, kadınlığın gönüllü kurbanlığına dair lafı hiç dolandırmadan zifiri bir karanlığa işareti ediyor." (Yıldırım Türker)

İF'TEN CANLI YAYIN

Açılımlı festival

İf İstanbul 9. AFM Uluslararası Bağımsız Filmler Festivali, 11 - 21 Şubat'ta İstanbul'da, 25 - 28 Şubat'ta Ankara'da arz-ı endam ediyor...

Festivalin çok rağbet gören bölümlerinden olan "Fantastik Filmler"de, senarist Tony Grisoni imzasını taşıyan "Red Riding" üçlemesi ön sırayı alıyor. Ottawa Animasyon Film Festivali'nde En İyi Animasyon ödülüne layık görülen "Köpeğim Tulip", İngiliz yazar J.R. Ackersley'nin 1956'da kaleme aldığı anılarına dayanıyor. Bir başka bol ödüllü film ise, Mamoru Hosoda'nın bilimkurgu formunda bir büyüme hikâyesi anlatan "Yaz Savaşları" (Summer Wars).

Müzik filmlerinden oluşan "Sesli Müzik"te, acid house kültürünü dönemin pek çok DJ ve organizatörünün ağzından resmeden "Acid Denen Şey" (They Call It Acid), Hole ve Smashing Pumpkins gruplarının ünlü başçısı Melissa Auf der Maur tarafından geliştirilen belgesel "Akıldışı" (Out of Our Minds) ve efsanevi Berlinli plak şirketi Minus'ın en iyi DJ'lerini ve müzisyenlerini bir araya getiren "Contact" gibi yapımlar var.

Festivalin yeni bölümlerinden "Erkeklik Halleri"nde erkek iktidarı tartışmaya açılıyor. Bölümün gözdesi "Bronson". Gerilim dozu yüksek "The Ape", Berlin Film Festivali'nden ödüllü "Everyone Else" ve "31 ve Moral Bozukluğu" (Ali Yorgancıoğlu, Uluç Ali Kılıç ve Gönenç Uyanık) ve "Pippa'ya Mektup" dikkat çeken yapımlar.

Festivalin diğer yeni bölümü "Sessiz ve İsyankâr" sıradışı hayatlara ışık tutuyor. Michel Gondry'nin kendi halasını anlattığı "The Thorn In My Heart", torbacılık yaparken Müslüman olup hiphop'a yönelen Amerikalı Hamza Pérez'i konu alan "New Muslim Cool" ve dünya uzun yüzme rekortmeni Martin Strel'in Amazon'daki ölüm-kalım yolculuğunu anlatan ödüllü yapımlar "Big River Man" bu bölümün dikkat çeken filmleri arasında yer alıyor.

İf "Açılım" başlığı altında, Kürt sinemasına ve onu tanımlayan sınırlararası varoluşla özlem duygusuna eğiliyor. Norveç asıllı Hisham Zaman'ın sınırlar arasında sıkışmış insanların hikâyelerini işlediği "Kış Ülkesi" (Winterland) ve "Bawke"ın yanısıra, peşmergelerin yakın tarihine çarpıcı bir bakış açısı sunan "Kurdi" (Kürdi / Doug Aubrey) gösterilecek.

Festival kapsamında pek çok söyleşi ve atölye çalışması da yer alıyor. 19 Şubat'ta Festival Merkezi'nde Mustafa Gündoğdu, Hisham Zaman, Doug Aubrey ve Hüseyin Karabey Kürt sinemasını masaya yatıracak. Hemen ardından, Altyazı dergisi ekibi "Ben Küba" (Mikhail Kalatozov, 1964) filmi tartışacak.

İf İstanbul'un uluslararası ödüllü yarışması Keşİf'e festivallerde ilgiyle karşılanmış genç yönetmenlerin filmleri katılıyor. Türkiye'den Emre Şahin'in "40" adlı filminin yer aldığı yarışmada toplam sekiz film var. "Sinemada cesur hikâye anlatımı, teknik ve tarzda yenilik" içeren film verilecek ödülün tutarı 15 bin dolar.

Festival, bu yıl, The Auteurs aracılığıyla, filmlerini Türkiye'nin 15 iline daha ulaştıracak. Bu şehirlerdeki gösterimlerde ayrıca, izleyiciler canlı yayınlı filmlerin yönetmen ya da yapımcılarına sorular yöneltebilecek.

İf'in hitleri

İf İstanbul'da dünya sinemasının yeni ve çarpıcı örnekleri yer alıyor:

Aşk Dersi (An Education, Lone Scherfig): Nick Hornby'nin senaryosunu yazdığı film, İngiliz gazeteci Lynn Barber'in anılarına dayanıyor.

Precious (Lee Daniels): Zorlu konuları, duygu sömürüsüne bulaşmadan, derinlere nüfuz ederek aktaran sert, ama umutlu bir film.

Cennetimden Bakarken (The Lovely Bones, Peter Jackson): 14 yaşında bir cinayete kurban giden, an-

cak cennet ile dünya arasında kalan Susie Salmon'un hikâyesi. Mark Wahlberg, Rachel Weisz ve Susan Sarandon başrollerde.

Uzaklara Gidelim (Away We Go, Sam Mendes): Amerika'nın hal-i pür melâli üzerine gözlemler içeren film, aynı zamanda bir aşk hikâyesi. "Yol" filmlerinde karşılaştığımız üzere, karakterler kilometrelerce mesafe ve geçmiş muhasebesinden sonra nihayet kendilerini bulabiliyor.

Yaman Tilki (Fantastic Mr Fox, Wes Anderson): Bu canlandırmada, Anderson filmlerinin vazgeçilmezleri olan Bill Murray, Jason Schwartzman, Owen Wilson'ın yanısıra, George Clooney ve Meryl Streep'in seslerini dinleyeceğiz.

Yeraltı Peygamberi (Un prophète, Jacques Audiard): Film, yeraltı dünyasının karanlık ve kasvetli labirentine dalıyor ve orada gördüğü hiçbir şeyi saklamıyor. Sight & Sound dergisi tarafından 2009'un en iyi filmi seçildi.

Kimse İnan Kederlerinden Haberi Yok (Behmen Kubadi): Tahrân'ın yeraltı müzik dünyasında "yasadışı" bir yolculuk.

GILLES DELEUZE

Francis Bacon Duyumsamanın Mantiği

Şüphe yok ki, biz etten oluşmuşuz, güç halindeki iskeletleriz. Kasaba gittiğimde neden orada, o hayvanın yerinde olmadığım sorusu beni hep şaşırtmıştır...

F.B.

Et tenin ölmüş olanı değildir, tüm acıları taşımış ve yaşayan tenin tüm renklerini üzerine almıştır. Tüm o çırpınmalı acılar ve kırılğanlık, ama aynı zamanda rengin ve cambazlığın çekici icadı. Bacon, "hayvanlara acıyın" demez, daha ziyade, acı çeken tüm insanlar birer et parçasıdır, der.

G.D.

Norgunk Yayıncılık

Şehit Erdoğan İban Sokak C/8. Akatlar / İstanbul
T. 0212 351 48 38 / F. 0212 351 83 24
www.norgunk.com / info@norgunk.com

Asırlık dalga

Yeni dalgacıların abisiydi. Hem yaşça öyleydi hem tavırca. Dil ve tarih tutkunuydu. Çektiği son film 400 yıllık bir romanın uyarlamasıydı. Daha önce de sekiz asırlık bir manzum eseri, "Perceval"i perdeye aktarmıştı. 11 Ocak'ta vefat eden büyük ustayı Inrockuptibles, Magazine Littéraire, Cahiers du Cinéma'dan yaptığımız harmanla uğurluyoruz.

Honoré d'Urfé'nin 1607'de yazdığı "Astrée" romanını sinemaya uyarlama arzusu uyandıran ne oldu?

Eric Rohmer: Lisede edebiyat hocasıyken, ders kitaplarında alıntılanan bu roman özel olarak ilgimi çekmemişti. Bu pastoral romana karşı bir önyargım vardı. Halbuki XIV. Louis döneminden Fransız devrimine kadar çok büyük ilgi görmüştü. Madame de Sevigné büyük övgüyle bahseder bu romandan, gençliğinde büyük zevkle okuduğunu söyleyen Rousseau da hakeza. "Astrée", bir yanılısına üzerine kurulu "Don Kişot"la çağdaş, iki romanın epey ortak özellikleri de var. "Astrée" altı ciltlik, beş bin sayfalık bir roman. Önce tek ciltlik bir özeti okudum; sonra, kitap piyasada bulunmadığı için Bibliothèque Nationale'de tamamının fotokopisini çekirdim ve Fransızcası bugün tamamen anlaşılır olan çok büyük bir yazar keşfettim. "Astrée"de esas ilgimi çeken, dil ya da temalardan ziyade, üslup oldu. Diyaloglar son derece canlı, çok modern, daha doğrusu zaman-ötesiydi. Diyalogların gücünü görünce, çok basit bir uyarlamaya gitmeye, özgün replikleri korumaya karar verdim. **Oyuncuları nasıl seçtiniz?**

Senaryolarımı oyuncular seçtikten sonra yazarım. Önce tretmanı yazarım, sonra oyuncular ve dekorları belirlerim, sonra senaryoyu onlara göre geliştiririm. Kafamda bu unsurlar netleşmeden yazmam. Bu filmde çok güzel oyunculara ihtiyacım vardı. Fakat modern olmayan bir güzelliklerinin olmasını istiyordum. Modern olmayan güzellik nedir? Mesela, filmde Astrée'yi oynayan Stephanie (Crayencour) Grek burunlu, XVII. yüzyıl tablolarının modellerini andırıyor. Céladon'u oynayan Andy (Gillet) ise efemine olmayan, ama hikâyenin merkezinde yer alan kılık değiştirmeye, kadın kılığına girmeye yatkın bir güzelliğe sahip.

Travestilik, kılık değiştirme ilginizi çekiyor mu?

Honoré d'Urfé'nin yaşadığı dönemde, travestilik ilgi görüyordu. Çağdaşı Shakespeare'de de çok sık rastlanır. Benim özel bir ilğim yok, filmlerimde hiç var mıydı, aklıma gelmiyor şimdi. Ama tabii, karşı olduğum bir şey değil.

Sinemadaki örneklerini nasıl buluyorsunuz? "Bazıları Sıcak Sever"i (Marilyn Monroe ile başrolleri paylaşan Tony Curtis ve Jack Lemmon'ın kadın kılığında oynadığı 1959 yapımı Billy Wilder filmi) mesela...

Hiç sevmediğim bir film; korkunç bulu-

yorum hatta. Hayatımda ünlü şahsiyetlerle pek sohbet etmişliğim yoktur, ama nasıl olduysa, Buster Keaton'la konuşmuştum. Bayağı yaşlılık günleriydi ve Wilder'in filmi yeni çıkmıştı. Bana şöyle demişti: "Sinemada hiç hazzetmediğim ne varsa, 'Bazıları Sıcak Sever'de hepsi var." Bu beni çok eğlendirmişti.

Tarihî film çekerken konuyu günümüzle bağlantılandırmak gibi bir kaygınız oluyor mu?

Yaşadığımız çağın geçmiş dönemlere ilgi duymasını sağlamak istiyorum. Tarihin bilinmesini önemsiyorum. Vaktiyle yaşamış insanların hassasiyetlerini aktarmak istiyorum. "Perceval"i uyarlarken, tek ilgimi çeken tarih değil, insanların onu nasıl temsil ettikleriydi. O filmi kurarken, Ortaçağ'dan günümüze kalan unsurlardan faydalandım. "Astrée"de metni korumamın nedeni de bu. İnsanların dönemin dilini konuşmadığı bir dönem filmi yapmayı düşünmem. Sinemada genellikle oyuncular dönemin kıyafetlerine göre giydirmeye büyük ihtimam gösteriliyor, ama dil meselesi ikinci plana itiliyor. Buna katlanamıyorum.

Radyoda, televizyonda insanların nasıl konuştuklarına dikkat eder misiniz?

Dil benim mesleğim sayılır. Dile müthiş merakım var. Bir dil mutlaka yaşamalıdır. Yaşamayı için de evrim geçirmesi, gelişmesi gerekir. Bazı dilbilimciler daha önceleri varolmayan şeylerin, sözdizimi hatalarının, yeni kelimelerin kabul gör-

Eric Rohmer, Yeni Dalgacıların en yaşlısıydı. Ancak filmlerinde hep genç karakterlere yer verdi. Eğitilmiş burjuva karakterleri çoğunlukla mütereddit ve kırılgandır. Aşk, ahlak ve politika konusunda kafaları karışıktır. Gündelik hayatın akışı içerisinde koştururken, uzun uzun sohbet eder ve bir yerden bir yere yolculuk ederler. Bu nedenle de, filmlerinde rastlantısal karşılaşmalar ve biteviye arayışlar dışında çok fazla eylem yer almaz. Üstelik, teknik numaralardan ve gösterişten de kaçınır. Bu sadelik ve filmlerindeki uzun konuşmalar nedeniyle, yeterince sinemasal olmamakla suçlanır. Rohmer, filmlerinin edebî olduğu eleştirisine karşılık, karakterlerin konuşmalarından çok, filmlerin söylemine bakmak gerektiğini belirtir. Gerçekten de, Rohmer'in filmleri yalnızca hayata dairdir. Popüler sinemada olduğu gibi, güzellik ve arzu üzerine bir fantezi inşa etmez. Ya da orta yaş bunalımını aşamayan "sanat filmi" yönetmenleri gibi, genç kızların hayran olduğu yaşlı ve romantik erkek portreleri çizmez. 89 yaşında vefat eden Rohmer, aslında dünyanın en genç yönetmenlerinden biriydi. (A.G.)

mesi gerektiğini düşünüyor. Anlayabildiğim bir teori, ama ben yine de başka türlü düşünüyorum. 1190'da yazılmış "Perceval"i ve 1607'de yazılmış "Astrée"yi uyarladım. "Astrée" ile "Perceval" arasındaki zamanla bizimle "Astrée" arasındaki zaman aynı. Aşağı yukarı 400 yıl. "Astrée"nin çağdaşları için "Perceval"ın dili anlaşılmazdı. "Perceval"i modern Fransızcaya tercümesinden okuyorlardı, çünkü Ortaçağ ile 17. yüzyıl arasında Fransızcanın geçirdiği evrim 1600 ile günümüz arasındakile kıyaslanmayacak kadar büyüktü. Son 400 yılda dilin serbestçe evrilmesine izin verilmedi. Gramerciler, dilbilimciler, Académie Française, klasik tiyatroya ve edebiyata duyulan hayranlıkla dili korumak için kurallar getirdiler... Fransızcanın İngilizceye ve Almancaya kıyasla daha az evrildiğini sanıyorum. Dil serbestçe evrilmeye bırakılırsaydı, dönemin yazarlarıyla doğrudan ilişki kurabilme imkânımızı kaybederdik. Bugün vasat eğitimli biri "Astrée"nin dilini rahatlıkla anlıyor ve 400 yılın edebiyatını kolayca okuyabiliyor. Bu konudaki şiddetli tartışmalara girmek istemiyorum şu anda, ama edebiyatımıza ulaşabilmemiz kaygısıyla Fransızcanın bir anlamda "dondurulması" fikrini olumlu buluyorum.

Bu beş bin sayfalık romanı uyarlamak için nasıl bir yöntemle çalıştınız?

Karakterleri klasik bir trajedideki sayıyla sınırlamaya karar verdim. Dolayısıyla, çoğunu kaldırdım. Bazı sözlerini başkalarına söyledim. Önemli bir karakter var, Sylvandre, mesela onun sadakatle ilgili sözlerini Lysidas'ın ağzından söyledim. Sylvandre neo-Platoncu; Rousseau'nun çok sevdiği bir karakter. İtalya'ya gitmek üzere Lyon'dan geçerken, durup Sylvandre'nin yaşadığı yerleri aradığını anlatıyor. Matrak bir hikâyesi var. Rousseau bu maksatla gezinirken, karşısına çıkan bir adam ona nereye gittiğini soruyor. Rousseau da "ormana doğru" diyor. Başboşun teki olduğunu düşünen adam, "iyi edersin, daha yeni bir fabrika kuruldu, işçi olarak işe alınabilirsin" diyor. Rousseau çok rahatsız oluyor ve "Astrée"nin mekânlarını keşif gezisi o noktada sona eriyor. (güliyor)

En fazla çıplak kadın görünen filminiz bu mu?

"Astrée"de erotik sahneler var. Astrée'nin göğsünü açtığı sahneyi dış sesle çekmeyi tercih etmemin nedeniyse, seyircinin bu çıplak meme sahnesinin Honoré d'Urfé'den alıntı olduğunu, yönetmenin fantezisi olmadığını anlaması için. (güliyor)

Tarihî filmleriniz daha şiddet içeren konuları ele alıyor; günümüzde geçen filmlerinizde bu konulara niçin hiç değinmiyorsunuz?

Doğru; ölüm, silahlar, şiddet sadece tarihî filmlerde var. Günümüz dünyasında trajik bir hikâye tahayyül edemiyorum. Bugünü sadece komedi türünde işleyebiliyorum.

Honoré d'Urfé'den, Heinrich von Kleist'tan uyarlama yaptınız ama, en sevdiğiniz yazardan, Balzac'tan yapmadı-

niz; neden?

Dahiyâne bir eser bende sahneye koyma arzusu uyandırmıyor. “Astrée” çok güzel, ama dahiyane değil. Balzac’ta zaten mizansen var. Ya onu takip edeceksin ya da başka bir şey yapacaksın. “Astrée”de tasvir yok, dolayısıyla uyarlaması daha heyecan verici. Balzac’ta ise karakterlerin düşüncelerine dair ya da yazarın kendisinin topluma, tarihe, döneme dair o kadar çok görüş var ki... Uyarlanması imkânsız. Zekice ve ilginç Balzac uyarlamaları yapıldı, ama hiçbir Balzac’ın eserinin seviyesinde değildi. Balzac’ı uyarlayarak ona hiçbir şey katamazsınız diye düşünüyorum. Sinematografik sahneleme mutlaka Balzac’ın edebî sahnelemesinden zayıf olacaktır. Oysa, “Astrée”yi sinemaya aktararak Honoré d’Urfé’ye ne katabileceğimi görebiliyorum. Okuması sıkıcı hale gelen bir hikâyeyi çekici kılabilirsiniz. Ama Balzac’ı ya da Dostoyevski’yi sinemaya aktarmayı tahayyül edemiyorum, hatta böyle bir girişimi fazla naif buluyorum.

Hiç uyarlamamış olsanız da, Balzac’ın etkisi bütün eserlerinizde hissediliyor. Hiç şüphesiz. Balzac’ı çok seviyorum. Kitaplarını tekrar tekrar okuyorum. Onun mutlaka tesirinde kaldım, ama bu dipten gelen, dolaylı bir etki. Çoğu eleştirmenin beni yakın bulduğu Marivaux ve Musset’ten çok daha yakın hissediyorum onu kendime. André Gide, Jean-Paul Sartre gibi bizim kuşağın fikir babaları Balzac’tan pek hoşlanmazdı. Sartre mesela Flaubert’i tercih ederdi, ki ben de ona pek düşkün değilimdir. Balzac’ın değerini benim kuşağım keşfetti. Rivette’le Godard’ın Balzac’ı sevmesinde belki biraz katkım olmuştur. Truffaut zaten Balzac’a meraklıydı, hatta sahaftan bulduğu bazı eski basımlarını bana hediye etmişti. Ayrıca, hiç doğrudan kopya etmemiş olsam da, Dostoyevski’yle çok haşır neşir olmamın da bana çok katkısı olmuştur. Dostoyevski sinemayı çok etkilemiştir. Bence iki Dostoyevski’yen auteur var sinemada: Bresson ve Hitchcock. Hitchcock’un Dostoyevski okuyup okumadığından emin değilim ama, filmlerinde Dostoyevski’yen bir atmosfer vardır.

Çektığınız edebiyat uyarlamaları sizce bir bütün mü oluşturuyor?

1950’lerde hikâyeler yazıyordum, onları “Contes moraux” (Ahlâk Masalları) adıyla bir araya getirmiştım. Yayınlamak istiyordum ama, yaynevi kabul etmemişti. Çok daha sonra, onları film yapabileceğimi düşündüm. Farklı hikâyeleri bir araya getirmek gibi bir alışkanlığım var ve bunların bir bütünlük oluşturduğunu sanıyorum; filmlerim de hikâyeler gibi birbirlerini destekliyor, birbirleriyle ilişki içinde anlam kazanıyorlar. “Astrée ve Céladon’un Aşkları” da çektiğim diğer edebiyat eserleriyle bütünlüyor: “La Marquise d’O” (1976), “Perceval le Gallois” (1978), Grace Elliott’un güzel ama “büyük” olmayan kitabı “Fransız Devrimi Dönemindeki Günlüğüm”den uyarladığım “L’Anglaise et le Duc” (2001). Dört filmlik bir bütün oluşturuyor hepsi. Aslında, genel olarak bütün

filmlerim için bu söylenebilir. En sevdiğim filmimin hangisi olduğunu sorsanız, bir cevap veremem, onları birbirinden ayrı düşünmek çok zor. Bu açıdan benim sinemamın da Truffaut’nunki gibi olduğunu sanıyorum. Onun filmleri de birbirini besler, destekler.

İlk romanınız “La Maison d’Elizabeth” de 2007’de yeniden yayınlandı. Hikâye ve roman yazarken, model aldığınız, sizi etkileyen yazarlar var mıydı?

O romanı Paris’in işgalden kurtulduğu günlerde yazmıştım. Mecburî hizmete gitmemek için saklanıyordum. Odama kapanıp bütün gün yazıyordum. Yaşamakta olan olayları hikâyeye nasıl aktarabileceğimi bilemediğimden, roman sa-

Eric Rohmer’in son filmi
“Les Amours d’Astrée
et de Céladon” (Astrée ve
Céladon’un Aşkları), 2007

19. yüzyıl, hatta 18. yüzyıl üslûbunda hikâyeler yazmaya başladım. Anglo-Sakson romanlardan çok etkilenmişim. Bu 19. yüzyıl tarzı hikâyelerle avangard olma heveslisi romanın birleşmesinden, osmozundan doğdu sinemam.

vaş öncesinde geçiyor. İşgal sırasında Faulkner’ı ve Dos Passos’u keşfetmişim. Her ne kadar benim romanım Fransa’nın küçük burjuva dünyasını anlatıyorsa da, onların tesiri altında yazdığımı sanıyorum. Bu yazarların, daha sonra Yeni Roman’ın teorize edeceği objektif bir anlatım dilleri vardı. Ama o yoldan gitmek istemedim. Bende, edebî damardan ziyade, sinematografik bir damar vardı. “Elizabeth”den sonra, 19. yüzyıl, hatta 18. yüzyıl üslûbunda hikâyeler yazmaya başladım. Okuduğum Anglo-Sakson romanların tercümelerinden çok etkilenmişim: Meredith, Dickens, Melville, Thackeray... Ayrıca, bugün yetişkinler tarafından pek tanınmayan, bir tek “Define Adası”yla bilinen Stevenson’a hayrandım. Sonuçta, bu 19. yüzyıl tarzı hikâyelerle avangard olma heveslisi romanın birleşmesinden, bir anlamda osmozundan doğdu sinemam.

Edebiyat öğretmenliği yaptığınız yıllar-

da, “Astrée”ye karşı önyargınız olduğunu söylediniz. Öğretmenlik yıllarınızdan nasıl bir hatıranız var?

Genel olarak, öğretmenlikten memnundum. On küsur yıl öğretmenlik yaptım, 1944’te Paris’in kurtuluşu sırasında “Elizabeth”i yazarken de öğretmenliğe devam ediyordum. Derslerden sonra, öğrencilerimden birkaçını topluyordum, seyrettiğimiz filmler hakkında konuşuyorduk. Bir gün, “ben yönetmen olsam, şunu şöyle yapmazdım, bunu böyle yapardım” diye atıp tutarken, öğrencilerden biri, “peki efendim, siz kendiniz niye film çekmiyorsunuz?” deyiverdi. Ben de “kameram yok ki” diye karşılık verdim. O öğrencinin bir kamerası vardı. O

grupla küçük, amatör bir film çektik.

Yeni filmleri takip ediyor musunuz?

Hayır, yaşımın ağırlığını hissediyorum artık, biraz da yeni yönetmen keşfetme hevesimi kaybettim. Bildiğim filmleri DVD’de tekrar seyretmeyi tercih ediyorum. Hawks’ları, Hitchcock’ları...

Sinemaya ilgi duyduğunuz ilk günlerden beri sevdiğiniz bu iki yönetmeni bu kadar farklı kılan ne?

Şöyle söyleyebilirim: Bugüne kadar hiç kimse varolma meselesini Howard Hawks kadar eksiksiz ve bütün giriftliğiyle işlemedi. Ve bugüne kadar hiç kimse görünüm meselesini Hitchcock kadar eksiksiz ve bütün giriftliğiyle işlemedi. Sadece ikisi, sinemanın ele alabileceği meselelerin neredeyse tamamını kavıyorlar. **Yönetmenlik tecrübenizde Hawks’un sadeliğinden izler var mı?**

Olmasını isterdim. Ama bana öyle geliyor ki, Hawks ve Hitchcock’un jenerasyonu için bu meseleleri işlemek ve gayet doğal bir şekilde merkezde yer alabilmek mümkündü. Sinema tarihinin daha sonraki bir ânında gelen benim kuşağım içinse, bunun imkânsız olduğunu düşünüyorum. Sanırım biz ancak periferide yer alabiliriz.

**KARA TREN:
HOWARD ZINN (24-8-1922 – 27-1-2010)**

2010 feci başladı, kara tren katar katar. İki hafta önce kaybettiğimiz Daniel Bensaid'le vaktiyle yaptığımız söyleşinin kasetlerine el atmaya hazırlanırken art arda üç kara haber geldi. Howard Zinn, Ömer Uluç, J.D. Salinger... Gam, keder basmıştı ki, Howard Zinn'in yazdığı, Wes Modes'un resimlediği Times Meydanı başlıklı çizgi roman denk geldi. Gam, keder dağıldı, yerini hayranlık ve gönül borcuna bıraktı. Bir fanzin çıkarsaydık, adını Fan-Zinn koyardık. O kadar fanıydık. Toprağı bol olsun, "hareket halindeki bir trende tarafsız olunamaz" sözü kulağımıza küpe olsun.

Times Meydanı

Öykü: **Howard Zinn**
Resimleyen: **Wes Modes**

Bushwick mahallesinin sakinleri arasında bazı genç komünistler vardı. Benden birkaç yaş büyük tiplerdi.

Mesai saatlerinden sonra ve hafta sonlarında mahallede Marksist yayınlar dağıtırlar ve gece yarısına kadar meraklılarla politika konuşurlardı.

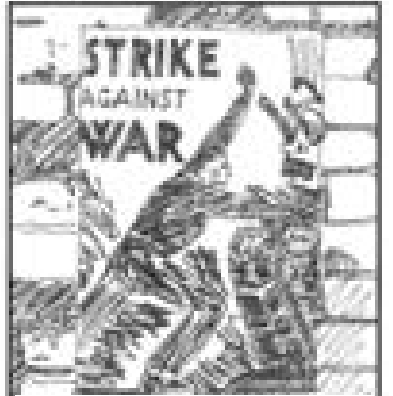
Elbette bitap ve keyifsizler. Kapitalizmde işçiler emeklerine egemen değiller

Anlattıkları ilgimi çekiyordu. Dünyada olup bitenler hakkında okuyordum. Komünistlerle tartışıyordum, ama birçok konuda onlarla aynı fikirdeydim.

Antifaşisttiler ve Amerika'daki zenginlikle yoksulluk arasındaki derin uçuruma öfke duyan biri olarak onlara hayrandım. Siyaset, ekonomi ve dünyanın dört bir yanındaki olaylar hakkında ne çok şey biliyorlardı.

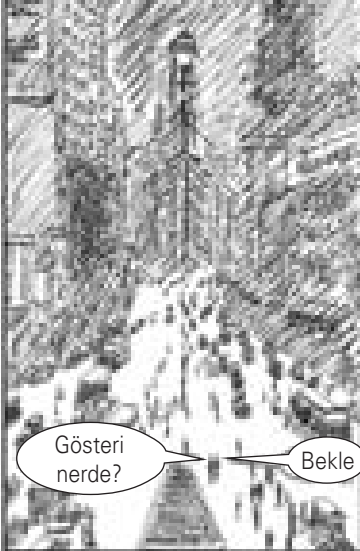
İspanya'yı faşistlere kaptırırsak faşizme karşı bir dünya savaşı başlar.

Bir yaz günü beni Times meydanında düzenlenen bir gösteriye çağırdılar. Hayatımda hiç gösteriye katılmamıştım. Dahası, Times meydanına hiç yolum düşmemişti. Mahalleden bir grupla birlikte metroya binip gittim Times meydanına.

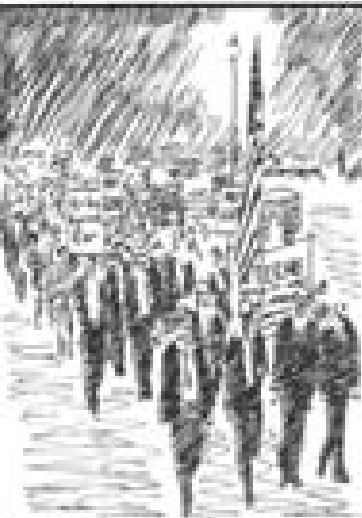
Afiş: Savaş Dur De

Times meydanında olağan bir akşamüstü hüküm sürüyordu. Ortalık kalabalıktı, ışıklar parlıyordu.

Gösteri
nerde?

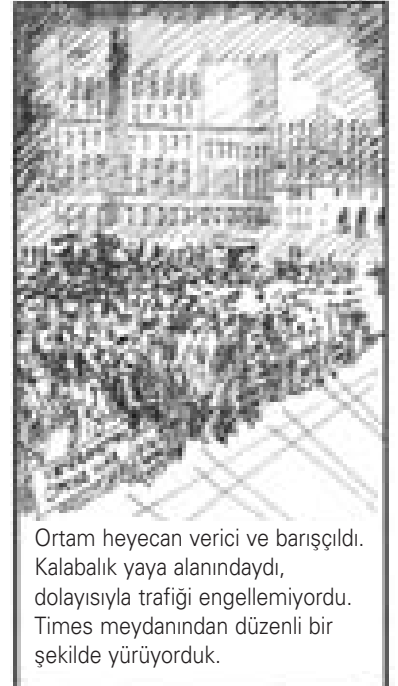
Bekle

Kulenin saati 10'u gösterdiğinde manzara değişti. Bin küsur kişi ellerinde pankartlarla meydana doldu. Slogan atarak yürüyüşe geçtiler.

Ne olup bittiğinin pek farkında değildim. Fakat hoşuma gidiyordu. Pankartlarda barış ve adalet hakkında yazılar vardı.

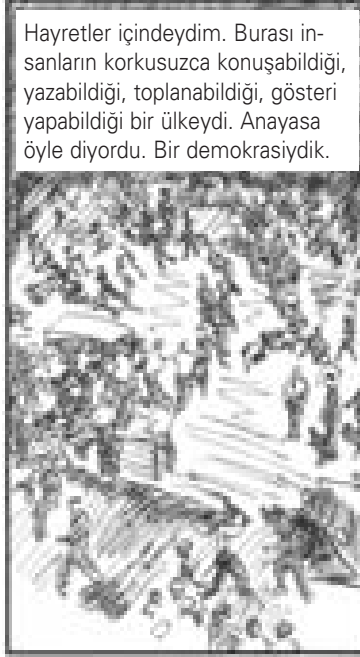
Ortam heyecan verici ve barışçıldı. Kalabalık yaya alanındaydı, dolayısıyla trafiği engellemiyordu. Times meydanından düzenli bir şekilde yürüyorduk.

Birden siren sesleri duyuldu. Yakınlarda bir yerde yangın çıktığını ya da bir kaza olduğunu sandım. O kadar naiftim.

Fakat sonra çığlıklar duymaya başladım ve yüzlerce polisin üzerimize geldiğini gördüm. Kimisi at üstünde kimisi yayaydı. Kalabalığı coplamaya başladılar.

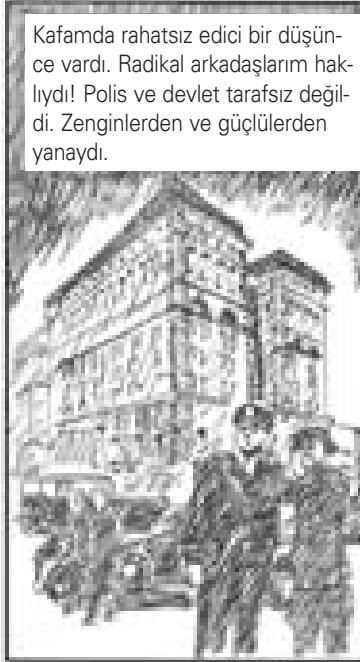
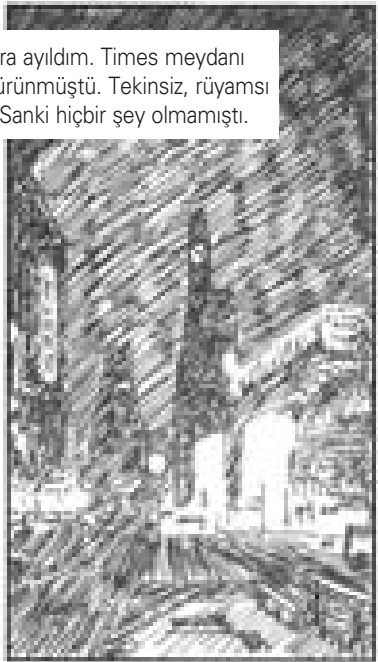
Hayretler içindeydim. Burası insanların korkusuzca konuşabildiği, yazabildiği, toplanabildiği, gösteri yapabildiği bir ülkediydi. Anayasa öyle diyordu. Bir demokrasiydik.

Bir adam çevirdi beni. Sivil polisti. Sert bir darbe vurdu. Onu çok bulanık hatırlıyorum. Bayılmışım.

Bir süre sonra ayıldım. Times meydanı sessizliğe bürünmüştü. Tekinsiz, rüyamsı bir ortamdı. Sanki hiçbir şey olmamıştı.

Kafamda rahatsız edici bir düşünce vardı. Radikal arkadaşlarım haklıydı! Polis ve devlet tarafsız değildi. Zenginlerden ve güçlülerden yanaydı.

İfade özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü hangi sınıftan olduğuna göre değişiyordu. Muhafifler, radikaller karşılarında polisi buluyordu. Atlı, coplu, silahlı polisleri...

İşte bu olay ABD'ye radikal bir gözle bakmamı sağladı. O andan itibaren liberal değildim. Amerikan demokrasisinin kendisini düzeltme kabiliyeti olduğuna inanan bir liberal değildim artık.

Mesele ne zenginliğin ortasındaki yoksulluktan, ne de siyah veya kahverengi insanların maruz kaldığı korkunç muameleden ibaretti. Temelde bir çürümüşlük vardı.

İhtiyacımız olan şey yeni bir başkan veya yeni yasalar değil, bu düzenin yıkılıp yeni bir toplumun kurulmasıydı. Dayanışmacı, barışçıl, eşitlikçi bir toplum...

Bu mücadelenin öznelere, korkuyla kuşatıldıkları halde kırmızı çizgileri ihlal edip kararınca bir şeyler yapanlardır. En ufak, en az kahramansı eylemler birbirine eklene eklene coşkun bir değişime yol açan şaşırtıcı bir hadisenin ateşlediği fitili oluşturuyor.

İngiliz oyunu

Tottenham menajeri Harry Redknapp, iki sene önce Portsmouth'dayken yurtdışı banka hesabına yatırılan paralar sebebiyle, vergi kaçırmak suçundan bu ay mahkeme önüne çıkıyor. Transfer ayının bittiği bugünlerde bir transfer delisinin güzide kariyerini biraz hatırlayalım...

Chelsea, Aston Villa, Manchester United gibi devleri, hatta İskoçya Millî Takımı'nı da bir dönem çalıştırmış Tommy Doherty, "menajerler üçkâğıtçı ve dolandırıcı olmak zorundadır, ayakta kalabilmenin tek yolu budur" demişti. Dünyadaki genel sistemin aksine, onların görevi sadece takıma taktik vermekten ibaret değildir; kâğıt üzerinde takımın malî dengesinden pazarlamaya, transfer piyasasında oyuncu alıp satıp kiralamaktan bilet fiyatı belirlemeye kadar uzanan sorumlulukları vardır, bu yüzden de teknik direktör değil, menajer olarak adlandırılırlar. Çoğunlukla oyuncularından daha az kazanıp başarısızlıkta medya önüne konan ve oradan da kapı dışarı edilen ilk kişiler olan bu meslek kolu çalışanları için, oyunculara el altından yapılan ödemeler ve aracılardan alınan paralar, futbol düzeninin olağan acımasızlığına kurban olmadan önce kendini olabildiğince garantiye alma güdüsünün bir parçası olarak da görülür.

Artık Premiership'te yabancı menajerler kol geziyor, yeni bir anlayış ve daha sıkı kontroller var, ama bu ay görülecek bir davayla beraber bu eski akımın son temsilcilerinden biri hâkim önüne çıkacak: Tottenham'ın bu sene başa oynamasında büyük pay sahibi olan Redknapp, iki sene önce Portsmouth'dayken kulüp başkanı Milan Mandarić'ten (kendisi şimdi Leicester'ın başkanı) Monaco'daki bir banka hesabına 295 bin pound alıp 40 bin pound vergi kaçırmakla suçlanıyor.

62 yaşındaki Redknapp, hiçbir zaman lig şampiyonluğuna oynayan bir takım çalıştırmamış, ama yönettiği takımlara oynattığı renkli futbolla şaşırtıcı sonuçlar almış bir menajer. Portsmouth'a 2008'de FA Cup şampiyonluğu kazandırdı, üstelik bu kupanın tarihinde üç kez karşılaştığı Manchester United'ı -biri 3. lig takımı Bournemouth'un başındayken olmak üzere- her seferinde yenerek hat-trick yapma başarısını gösterdi. Alkol ve kumar hayatında önemli bir yer tutuyor, her iki huyunu da futbola bulaştırmaktan çekinmemiş. Futboldaki kumarı, yönettiği takımlarda tam bir transfer patlaması yaratması. İçkiye olan imanı, bir keresinde yabancı futbolcuları içki içmeyerek takım ruhuna zarar vermekle suçladığında kelimelere dökülmüş.

İlk elli senelik futbol

Harry Redknapp, Liverpool'un parlak ama müzmin sakat eski kaptanı Jamie Redknapp'ın babası, Chelsea'nin ikinci kaptanı Frank Lampard'ın dayısı. Futbo-

la 11 yaşında Tottenham'ın altyapısında başladı, 15 yaşında West Ham'a geçip 18 yaşında A takıma yükseldi ve 12 sene orada oynadı. Bu süre içinde kadrosunda Bobby Moore, Geoff Hurst ve Martin Peters gibi, İngiltere'ye '66 Dünya Kupası'nı kazandırmış üç oyuncunun bulunduğu West Ham'ın ligi hep alt sıralarda bitirmesini, "bu, geri kalan sekizimizin ne kadar boktan olduğunu gösteriyor" diye açıklıyor.

Redknapp'ın menajerliği 35 yaşında Bournemouth'da başladı. Tüm ülkeyi dolaşıp topladığı futbolculardan kurduğu takımı 2. lige çıkartmayı başardı, ancak beş yıl içinde 150 binden 2.6 milyon pound'a çıkan borçlar yüzünden kulüp iflasa sürüklendi ve tekrar 3. lige düştü. Ama Bournemouth'u bırakması bu yüzden değildi; 1990'da İtalya'da Dünya Kupası'nı seyretmeye gittiğinde arabadaki dört kişinin öldüğü, kendisinin de koku alma yeteneğini yitirdiği kaza sonrası futbola bir sene ara verdi.

1992'de West Ham'de yardımcı menajer oldu. 1994'te takımı devraldı ve transfer çılgınlığı yeniden başladı. Genç oyuncular keşfetme yeteneği sayesinde altyapıdan Rio Ferdinand, Frank Lampard, Michael Carrick ve Joe Cole gibi

cu menajerleri antrenman sahasını ofis gibi kullanıyor, oyuncularla ücret ve transfer muhabbetleri yapabiliyorlardı. 2000'de takımın en büyük yıldızı Rio Ferdinand'ın Leeds United'a Pini Zehavi ve Rune Hauge gibi iki aracının çabasıyla 18 milyon pound'a satılmasına perde arkasından yardım etmiş, bu iki isim böylece 1.9 milyon pound kaldırmış, Redknapp de kulübe kazandırdığı bu astronomik parayla kahraman olmuştu. Ne var ki ardından alınan oyuncularla katlanan maaş yükü bu parayı uçurdu. Redknapp bu konuda o kadar rahattı ki, Benfica'dan 1.2 milyon pound'a aldığı defans oyuncusu Gary Charles'ı dört maç sonra gözden çıkarttığında Başkan Terry Brown futbolcunun o kadar kötü olup olmadığını merak etmiş, Redknapp'den "bu kadar paraya ne bekliyordun ki" cevabını almıştı. "İyi de o zaman neden transfer ettik, adama yılda 1 milyon ödüyoruz" diye sorunca da Redknapp pişkince "o parayı hepsi alıyor zaten" demişti.

Redknapp, West Ham'deki son yıllarında takıma lig beşinciliği ve Intertoto Kupası kazandırdı, ama malî kayıpların yarattığı gerginlik oradan ayrılmasına sebep oldu. 2001'den sonraki kariyerinde Portsmouth'u önce Premiership'e çıkartıp sonra lig dokuzuncusu yaparak son kırk yıldaki en büyük başarısını kazan-

The Sun, reklam kampanyasında Harry Redknapp'ı kullanmış: "Bu, çılgın bir piyasa. Ekonomik durgunluk var, fakat fiyatlar devamlı artıyor. -Büyük fikirler. Her gün. Artık 20 peni. The Sun."

isimleri üst seviye futbola erken yaşta kazandırdı, ama bu onu takımın başında geçirdiği yedi yılda 134 futbolcu alıp satmaktan geri bırakmadı. Bu transferlerden kendisinin ne kadar kazandığı meçhul; yine de, kendi maaşının ortalama bir futbolcuyla aynı olduğunu öğrendiğinde bunu alenen eleştirmesi, herhangi bir skandalın patlama ihtimaline kendini hazırladığını gösteriyor. Kulüpteki futbolcu trafiği o kadar baş döndürücüydü ki, bir keresinde yılbaşında resmî takvim için çekilen takım fotoğrafındaki 19 futbolcudan 12'si, eylülde yeni sezonun açılışında ortadan kaybolmuştu.

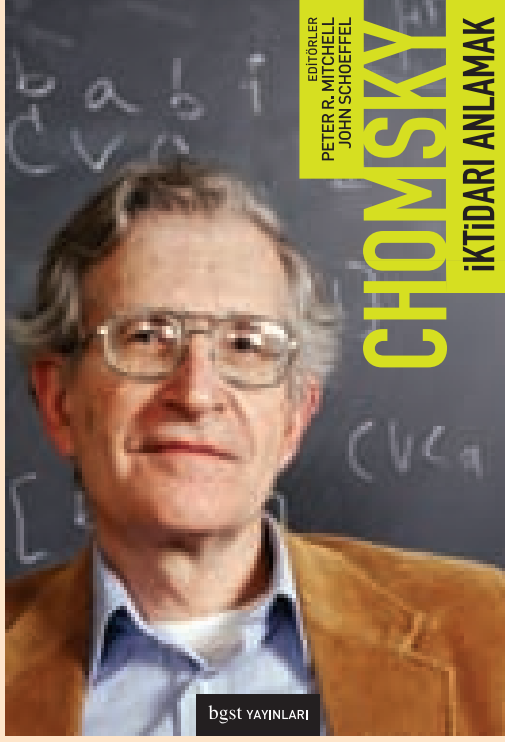
Redknapp, nihayetinde kovulmayı menajerliğin doğal bir sonucu olarak kabullendiği için, sorumlu davranmak gibi bir zorunluluk da hissetmiyordu muhtemelen. West Ham'deki günlerinde oyun-

dırmak, ardından başkanla anlaşamadığı için ayrılıp bir hafta sonra Portsmouth'un en büyük rakibi Southampton'ın başına geçerek taraftarları deli etmek, Southampton'ı küme düşmekten kurtarmayıp yeniden Portsmouth'a dönmek, takımı FA Cup şampiyonu yaptıktan sonra 2008 yılında sözleşmesi sürerken 5 milyon pound tazminatla ligin dibindeki Tottenham'ın başına geçmek, bu hareketinden iki gün sonra Portsmouth taraftarının karşısına çıkıp Freedom of Portsmouth ödülünü alarak onları yine delirtmek gibi işler, çıkışlar, antikalıklar, acayiplikler var. Kendisi şimdilik transfer bütçesi geniş Tottenham'la başa güreşiyor. Takımının tam desteğini aldığı mahkeme meselesinin onu nasıl etkileyeceği ise 11 Şubat'ta belli olacak.

Doruk Yurdesin

BGST YAYINLARI'NDAN YENİ KİTAPLAR

İKTİDARI ANLAMAK

ABD'nin saldırgan dış politikası, küreselleşme, üniversitelerin ve aydınların işlevi, sosyal bilimlerde ideolojik denetim, Marksizm ve Leninist entelijansiya, anarşizm, toplumsal mücadelelere dönük stratejiler ve başka birçok konuyu ele alan bu kitap, Chomsky'nin bir başyapıtı niteliğinde.

DANS TARİHİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

Batı merkezli, doğrusal ve ilerlemeci bir anlayışla yazılan dans tarihi kitaplarına bir alternatif sunan Dans Tarihini Yeniden Düşünmek, okuyucuyu sahne dansları tarihinin dönüm noktalarına "yeniden bakmaya" davet ediyor.

YERYÜZÜ DEMOKRASİSİ

Yeryüzü Demokrasisi, geleneksel bilgi, kültür, gen ve su kaynakları gibi yaşamsal kaynaklarımızın, toplulukların yönetiminden alınıp nasıl birer özel mülk haline dönüştürüldüğünü tarihsel ve güncel örnekleriyle ele alıyor.

CİNSİYET, IRK, SINIF

Selma James'in 1953-2005 arasındaki yazılarının bir seçkisi niteliğindeki bu kitap, ev içi emeğin ücretlendirilmesi, seks işçiliği, göçmenlik, annelik, yoksulluk ve benzer konulara eğilen, feminist harekete katkı sunabilecek bir çalışma.

10 albüm

Autechre Oversteps

Brett Anderson Slow Attack

Eels End Times

Mirkelam & Kargo Rakın Rol Disko Parti

Moğollar Umut Yolumu Bulur

Onnik Dinkjian The Many Sides Of Onnik

Ringo Starr Y Not

RJD2 The Colossus

Thee Silver Mt. Zion Memorial Orchestra

Kollaps Tradixionales

Tindersticks Falling Down A Mountain

5 şarkı

Divine Comedy Gin Soaked Boy

Lee "Scratch" Perry & Primal Scream Moneyman

Los Lobos Guantanamera

Portishead Chase The Tear

Selda Bağcan İnce İnce Bir Kar Yağar

WHITE STRIPES tarihlerinin ilk konser albümünü ve Kanada turnesi esnasında çekilen filmin DVD'sini martta yayınlıyor.

MARTTA ÇIKACAK üçüncü Gorillaz albümü "Plastic Beach"te manyak misafir kadrosu var: Lou Reed, Mark E. Smith, Mos Def, Snoop Dogg, Bobby Womack, De La Soul, Super Furry Animals'ın Gruff Rhys ve yıllar sonra aynı şarkıda Clash'in Mick Jones'u ve Paul Simonon'u.

JOHNNY CASH'ten yepyeni bir albüm: Vefatından hemen evvel Jack Rubin'le beraber yaptığı kayıtlar, "American VI: Ain't No Grave" adıyla bu ay yayınlanıyor.

JOHN LENNON'IN gün yüzü görmemiş bir söyleşişi New Statesman'de yayınlandı. Bir üniversite öğrencisiyle altı saat kadar konuşan Lennon, 1968'de, Beatles'in "Revolution"ını eleştiren Tarık Ali'ye de sıcaklığına cevap vermiş: "Şarkımız 'Mrs. Dale's Diary'den daha devrimci değilmiş. Halbuki mesele zihniyet değişimidir, birkaç tane kaşar politikacıyı indirmek değil. Hem Tark Ali neyi değiştireceğini düşünüyor ki? Bu sistem, aynen onun tarif ettiği gibi: Bir bok çukuru. Ama sırf düzeni yerle bir etmek işi tamama erdirmeyecek."

'80'LERE DAMGA vurmuş Alman metal grubu Scorpions, martta yayınlanacak "Sting In The Tail" albümünün ardından büyük bir dünya turnesine çıkacak ve defteri kapatacak.

Haiti dayanışması

Haiti'de büyük bir doğa felaketi, daha acısı, bir insanlık durumu yaşanıyor. Yardımlar organize edilemiyor, Haiti halkı dünya basınının bir bölümünce hor görülüyor, fiili bir Amerikan işgali yaşanıyor. Bu arada, müzisyenler ne yapsın, bağış kampanyaları, irili ufaklı Live Aid'ler düzenleyip duruyorlar. Haitili Wyclef Jean, kurduğu Yéle Haiti Vakfı'yla zaten yıllardır memleketi için çalışıyordu, hemen kolları sıvadı (bu arada internette onun adına mesajlar atan sahtekârlar türedi). U2, Jay Z ve Rihanna işbirliğiyle kotarılan "Stranded (Haiti Mon Amour)" single'ı ABD listelerinde başa güreşiyor. Kylie Minogue, Robbie Williams, Mariah Carey gibi isimlerin katılacağı "Everybody Hurts" şarkısı şubat başında çıkıyor. Karayıp asıllı Fransızların birbiri ardına sökün ettiği "Un Geste pour Haiti Cherie"de Charles Aznavour, Zazie, Cesaria Evora, Lilian Thuram gibi isimler de var. Shaggy'nin şarkısı "Rise Again" Haitililer için yazılmış. Peter Gabriel'in yeni albümünden "Heroes"u da sanatçının kendi sitesinden indirirseniz, gelir Haiti'ye yardım organizasyonlarına dağıtılacak. Pek çok rock konserinin geliri de Haiti'ye gönderildi. Buralardan da bir şeyler yapmak mümkün.

Jay Z

Bay alkolü takdim

Jeffrey Lee Pierce... 1996'da, daha 38 yaşındayken göçüp giden bir Amerikan rock kahramanı. O olmasaydı, kahramanlık Van Halen gibilere kalırdı. Al-lahtan, "Sex Beat", "She's Like Heroin To Me", "Death Party" gibi şarkıları yazdı da, suç ve ceza, tehlike ve arıza, hedonist bir glam metale galebe çaldı '80'lerde.

Gun Club'ın efsanevi solistiydi. Los Angeles'ın sanayi mahallelerinden fırlama bir müzik düşkünü. Sinesinde eritebildiği country ve blues, serbest atım bir punk rock'la birleşmiş, glam'ın pırıltısı ona ancak dekadan bir pırıltı kazandırmıştı. Yolları, silahları, barları, karanlık adamları, kumarbazları, arzulu kadınları, inanç ve itiraf buhranlarını, viski şişesinde şifa arayanları bir Güney gotiği edasıyla yazdı. Sağlam içti, erken gitti. R.E.M.'den White Stripes'a, Screaming Trees'den Flaming Lips'e, Noir Desir'den Pixies'e, ondan etkilenmeyen bağımsızlı-

ğına düşkün modern rock ekibi yok gibi...

Pierce'in üzerinde çalıştığı son şarkılar, yakın ahbabları, vaktiyle kendisinin elinden tutan Debbie Harry, yanında yetişen Mark Lanegan gibileri tarafından yeniden yorumlandı. Sıfır numara Pierce şarkıları, Birthday Party'nin has adamı Nick Cave ve '80'lerde teşrik-i mesai yaptığı Lydia Lunch gibi isimlere de emanet. Mick Harvey, David Eugene Edwards, The Raveonettes de şarkıları sırtlanan isimler arasında. Yarım yamalak şarkıları geliştirmek yorumcuların kendi kafasına kalmış, ama bu işi en yetkin şekilde kotaracak isimler de bunlar herhalde.

Yani eski dostlar, bıraktığı yerden bayrağı devralmış, geliştirmişler. İyi de etmişler. "We Are Only Riders: The Jeffrey Lee Pierce Sessions Project", rock âleminde en güzel tribute albümlerinden biri olmayı hak ediyor...

– Merve Erol

Dünyanın en kolay ve en zor enstrümanı

Efkan Şeşen / Renkler ve Işıklar
(Şeşen Müzik)

Efkan Şeşen'in "ıslık performansı"na dayalı "Renkler ve Işıklar" albümünün ikincisi çıktı. "Renkler ve Işıklar", Grup Yorum'la müzik hayatına adım atan, daha sonra solo kariyerine devam eden Efkan Şeşen'in, klasik albümlerinden farklı bir performans ortaya koyduğu, konsept olarak ıslık ağırlıklı, ancak klasik gitar gibi bir-iki enstrümanın da eksik edilmediği bir çalışma. İlk albümde "Bintiş Şelebiya" gibi Arap halk ezgilerinden "Sarı Gelin"e, Gürcülerin "Mohevis Kalo"sundan Kıbrıs halk ezgisi "Dillirga"ya kadar toplam 19 eseri ıslıkla icra eden Şeşen, ikinci albümde de güzel melodilerle buluşturmaya devam ediyor bizleri. Şeşen albüm için şunları söylüyor: "Yeni şarkılarım da peşisıra gelecek, ama hepimizin ortak mirası olan ülke ve dünya ezgilerini, üretilmiş özel melodileri ıslığımla yorumlamaktan da büyük keyif alıyorum. ıslığımla birçok rengi yorumlamaya devam edeceğim."

Efkan ve Sinan Şeşen

İkinci albümde, on geleneksel eserin yanı sıra, Şeşen'in daha önceki albümlerinde yer alan "Tamburam Rebab Oldu", "Gözleri Hâlâ Çocuk" gibi eserlerinin ıslık yorumları da yer alıyor. 16 eserin yer aldığı ikinci çalışmada Avusturya İşçi Marşı "Arbeiter Von Wien" ve Rodrigo'nun "Concerto d'aranjuez" eserleri de sürprizlerden. İkinci albümün en güzel taraflarından biri ise, Efkan Şeşen'in henüz 12

yaşındaki oğlu Sinan'ın da albüme yaptığı katkı. Sinan Şeşen, "Anadolu'da Bir Sabah" adlı gitar ezgisini albüme kazandırmış. Ayrıca klasik gitarda da babası gibi yetenekli olduğunu göstermiş. Yıllarını müziğe adanmış müzisyen bir babayla onun yolunda emin adımlarla ilerleyen yetenekli oğulun, Efkan Şeşen'in deyimiyle "müzikteki ilk ciddi buluşması"nı kaçırmamak lâzım.

– Uğur Biryol

soldan sağa Boogie Balagan: Albümden sonra kadroya dahil olan Francois Goussot (davul), Aryeh "Gabri" Sztantman (vokal, gitar), Azri Laurent Stupaj (gitar)

İSTANBUL'DAN BOOGIE BALAGAN GEÇTİ

Bariş için felafel power!

Geçen senenin en güzel albümlerinden biri, bize sorarsanız, Boogie Balagan'ın "Lamentation Wallo"suydu. Kırık bir İngilizce ve Arapça, acayip kıvrak ritmler, süper arabesk rock'n'roll gitarı, Dalida'nın peşine düşmüş bir Şarlo, Ankara'ya dönmüş bir Joe Strummer... Sonra öğrendik, Fransa'da yaşayan iki İsraili kafadarmış bu neşe intifadasını yaratan. Geçtiğimiz ay garajistanbul'un üçüncü yaşını kutlamaya geldiler, gönüllü dansözlerin eşliğinde karlı bir kış gecesine Akdeniz sıcaklığını yaydılar. Bir ayaklarının artık İstanbul'da olacağını umuyor, aman takipte kalın diyoruz...

Sloganınızdan, Felafel Power'dan başlayalım. Nedir felafelin gücü?

Gabri: Çiçek çocuklarını hatırlarsınız, onların da '60'larda Flower Power'ı vardı: Baez'ler, Dylan'lar Vietnam'daki savaşa karşı seslerini yükseltip savaşı durdurabilmişlerdi. Şimdi yeni bir jenerasyon var: "Felafel Power" kuşağı... Felafel tüm sofralarda bulunur. Müslüman, Yahudi, Arap, Afrika kültürlerinde bu yemek var. Hazırlanışı kolay ve hesaplı. Fukara halkın besinidir, lezzetlidir.

İsrail'de yaygın mıdır?

Azri: Ana yemek sayılır.

Biz daha çok Lübnan usulü felafeli tanıyoruz. Felafelin yapımında bölgeler arasında farklılıklar var mı?

Azri: Temel malzemeler aynı: Nohut, sarmısak ve su, ama her ustanın elinin ayarı başka. En iyi felafel nerede bulunur gibi bir soru var. Kudüs'ün arka sokaklarında, küçük bir büfede mi, yoksa Paris'te mi? Paris'te epey Lübnanlı var. Onların yaptığı felafel ırice, Kudüs'ün felafeli ufaktır. Felafel, uluslararası bir sandviç. Havyar gibi değil, sıradan insanın sık tükettiği bir yemek. Eğer bir masa etrafında oturup onu paylaşabilirsek, sorunları da çözebiliriz.

Nerede doğdunuz?

Azri: İkimiz de İsrail'de doğup büyüdük. Benim annem Cezayirli, Fransa'da, Nice'de doğmuş. Boşanınca aile Paris'e geri dönüyor. Okulu bitirdikten sonra...

Gabri: Ve tabii askerliği... (gülüyor)

Azri: Biraz etrafı gezme, aile ziyareti yapma vakti gelmişti. Öylece Paris'te çakılı kaldım. Kudüs'ten ortak bir arkadaşımız ikimizin bir araya gelmesinin hayırlara vesile olacağını söylemişti. Farklı projeler yürütüyorduk o zaman. Gabri

Artık Felafel Power kuşağı var. Felafel, uluslararası bir sandviç. Havyar gibi değil, sıradan insanın sık tükettiği bir yemek. Eğer bir masa etrafında oturup onu paylaşabilirsek, sorunları da çözebiliriz.

benden sonra geldi Paris'e. Aşağı yukarı yirmi yıldır Fransa'dayım. Gabri geleli on sene oluyor.

Gabri: Azri'nin bana prodüktörlük yapabileceğini düşünmüştüm. Elimde demo kaydım vardı ve ortamları bilen oydu. Ucuz aşk şarkıları yazıyordum, Tarkan gibi. (gülüyor)

Rai gibi de olabilirdi ama...

Gabri: Belki, ama şimdi anlıyorum ki, Boogie Balagan'ai'nin hası.

Azri: Farklı motivasyonlarla müzik icra edebilirsiniz. Eğlenmek için, iş icabı, para için... Ya da kendine başka bir yol bulur ve bir misyon edinebilirsin. Bir sürü grupla, farklı projelerde yer aldım. Gabri'yle bir araya gelince kafalar örtüştü. Sadece müzikal olarak güzel bir şey yapmadığımızı, satır aralarında gezinen bir hoşluk yakaladığımızı farkettiler. Aradığımız da buydu. Bugün gençlerin çok fazla müziğe takıldığını görüyorum. Birbirlerine tavsiye ettikleri müziklerde be-

lirleyici olan sesler. Albüm dediğin tabii ki seslerle yaratılır, ama bizim kuşak şarkı sözleriyle daha çok ilgiliydi. Bob Dylan'ın, Pink Floyd'un sözlerinde bayağı işçilik vardı. Nereden geldiğimizi gözardı etmeden böyle bir eğilim içindeyiz. Belli bir bakış açısıyla yazılmış sözleri mizah duygusuyla buluşturarak eğlenmek istiyoruz...

Müziğiniz tanıdık, sevdik başka grupları andırıyor. Erkin Koray'ı mesela.

Gabri: Bu işin Allah'ı o.

Azri: Bu gece iki şarkısını çalacağız. İşin garip yanı, albümü kaydederken Erkin Koray'dan bihaberdik. Albüm çıktıktan çok sonra, Güney Fransa'da bir konser ertesinde seyircilerden biri yanaşıp "sen Erkin Koray'ın oğlu musun" dedi. Salonunda beni ilk gördüğünde Erkin Koray'ın ta kendisi zannetmiş, sonra biraz yakına gelince ondan daha genç olduğumu farketmiş. Maalesef herifi hayal kırıklığına uğrattım, çünkü Erkin Koray'ın adını bile duymamıştım. "Sen deli misin" dedi. Neyse, notumu aldım ve eve gidince internetten taradım, "vay anasını" dedim. Uzun saçlarının zamanında başına bela olduğunu duydum.

Rai camiasıyla ilişkileriniz var mı?

Azri: Zamanında Rachid Taha'nın arkasında gitar çalmışlığım var.

Gabri: Bir konserinde de ön grup olarak sahneye çıkmıştık.

Azri: Birlikte yer aldığımız son konser Gazze'ye destek konseriydi. Bundan bir sene evvel, İsrail'in son saldırısından iki ay sonra bir sürü sanatçının katılımıyla gerçekleşen bir geceydi.

Rachid Taha'nın prodüktör Steve Hillage'sız son çalışması "Bonjour'u nasıl buldunuz?

Azri: Olmuş, ama önceki albümlerin yeri ayrı. Punk ve rock köklerini Fransızcaya aşılayan ilk Rachid'dir. "Douce France" gibi klasik bir Fransız şarkısını, Arap aksanıyla, aşırı sağcı, ırkçı bir dalganın kol gezdiği '80'lerin başında yapma cesaretini gösterebilmişti. Ortalık karışmıştı, ama şarkı da hit olmuştu. Bu onu muteber bir sanatçı kıldı.

Gabri: Carte de Séjour (Oturma İzni) grubuyla çalıştığı zamanlardı, "evraksız" göçmenlerin sesi olmuştu.

Azri: Gnawa Diffusion'un da aramızda olduğu dar bir çevreyiz. Birlikte takılır, fikir alışverişinde bulunuruz.

Sarkozy Fransa'da hayat nasıl geçiyor peki? Renaud'un ülkeyi terkedip Londra'ya taşındığını duyduk.

Azri: Ben onu duymadım, ama birçok sanatçıdan, sporcudan, mesela eski tenisçi Yannick Noah'dan benzer tepkiler geliyor: "Sarkozy baştaysa, ben yokum" diyenler artıyor. Johnny Hallyday terk etmiyor haliyle. (gülüyor)

Gabri: Para konuşur.

Azri: Şahsen halihazırda Fransa'dan ayrılmaya ihtiyacı hissetmiyorum.

Tanıştığınızda müzikal zevklerinize ortak mıydı? Esin kaynaklarınız kimler?

Azri: Muddy Waters!

Robert Plant'in gitaristi, prodüktör Justin Adams, Roll'da yaptığımız söyleşide güzel bir harita çizmiş, Muddy

Waters'da Afrika'nın, hatta Ortadoğu'nun ışıltılabileceğini söylemişti.

Azri: Biz de tam onu diyoruz. Louisianayla Nil kıyısı arasında görünmez, büyük bir köprü var. Trans biçimleri, gitar riff'leri evrensel. Birlikte çalışmaya başladığımız ilk dönemde sırf Muddy Waters yorumluyorduk. Robert Johnson ve Alvin Lee'yi de seviyorduk, ama Muddy Waters'la yatıp kalkıyorduk. En baba blues'culardan biri: Şikâyet etmekle yetinmeyen, iyi çalıp iyi söyleyen, zeki ve eğlenceli bir karakter... Herkes Muddy Waters'la başlar. Led Zeppelin, Rolling Stones...

Bu groove'lu füzyona rock'n'roll'dan geldiğiniz belli zaten. Ya da tersi...

Gabri: 1969'da İsrail'de bizim 20 metrelik mahallede yok yoktu. Türkü, Yunanı, Hintlisi, Yemenlisi, İranlısı, Faslısı, Cezayirli, Tunuslusu... Her biri kendi müziğini çalardı. İran makamlarına Ümmü Gülsüm karıştırdı... Ama 13 yaşında rock'n'roll'cuydum. Led Zeppelin'den başkasına burun kıvrırdım.

Azri: O yaşlarda geleneksel olanı reddediyorsun. Ama sonra geriye yöneliyorsun ve farkediyorsun ki, tüm o sesler kulağında kalmış. Türkiye'de de bir dönem sadece tango yapılmasının devlet tarafından tavsiye edildiğini, kısa bir dönem için de olsa sanat müziğinin yasaklandığını biliyoruz.

Filistin - İsrail barışını ve beraberliğini savunan pek çok isim çıkıyor artık İsrail'de. Çeşitli söyleşilerinizde bahsettiğiniz "Filisrail" için umutlu bir durum değil mi?

Azri: İsrail'de giderek daha çok insan tamamen hümanist bir yerden bakarak küçük küçük eylemlerde kendini gösteriyor. İşte o yüzden felafel çok güzel bir metafor. Etrafında buluşmak mümkün. İsrailililer ve Filistinliler özellikle sinemada, müzikte olduğundan daha çok yan yana gelip ortak işlere imza atıyorlar. Filistin sineması iyi bir sinema dili yakaladı ve son on yılda tüm dünyaya yayıldı. Elia Süleyman'ı çok başarılı buluyorum.

Bugünlerde neler yapıyorsunuz? İkinci albüm yolda mı?

Güzel bir geceden güzel bir gece için Boogie Balagan damgalı bir prezervatif hediyesi, ama şöyle yazılı: Falaf Hell Power!

Azri: Evet, hazır gibi, bu gece de iki yeni şarkı çalacağız. Geçenlerde Serge Gainsbourg'la Jacques Dutronc'un "L'hymne à l'amour"unu yeniden yorumladık, "L'hymne ô hamor" adıyla. Boogie Balagan olarak değil de, The Funky Borros olarak. Öyle her babayiğidin söyleyemeyeceği kaba sözler içeren politik bir şarkı oldu. Geleneksel bir şarkının -"Ya Mustafa'nın- ezgisini dönüştürüp bu hale soktuk. Dumanı üstünde, çok taze daha.

Gabri: Makara olsun diye Türkçe ve Yunanca sosu da kattık içine.

Gainsbourg sever misiniz?

Azri: Maestro! Dokunulmazdır o. Gerçekten. Daha ufakken etrafımızdaki herkesin ona gıpta ettiğini hatırlıyorum. Muazzam eserler bıraktı geriye. Yazdıkları, söyledikleri, besteleri, sesi olmayan kadınları mikrofona buluşturması harika işler. Daha bu hafta hayatını konu alan bir film vizyona girdi. Belgesel değil, kurmaca, ama Fransız bir aktör inanılmaz bir biçimde Gainsbourg olmuş (Joann Sfar'ın filmi "Serge Gainsbourg, vie héroïque" in başrol oyuncusu Eric Elmosnino).

Bugün gençlerin çok fazla müziğe takıldığını görüyorum. Birbirlerine tavsiye ettikleri müziklerde belirleyici olan sesler. Albüm dediğin tabii ki seslerle yaratılır, ama bizim kuşak şarkı sözleriyle daha çok ilgiliydi.

Son yıllarda Balkan ve Ortadoğu havalarını rock'la evlendiren güzel gruplar çıktı. Kultur Shock, Gogol Bordello hemen akla gelenler arasında. Sizi de onların yanına koyalım mı?

Azri: Balkan Beat Box'u da analım. Gogol Bordello'yla geçen ay Tel Aviv'de birlikte sahne alacaktık. Biz ön gruptuk, çok heyecanlıydık. Ama konsere günler kala, iptal edildiği haberi geldi. Sebepini öğrenemedik.

Filistin'de konser verebiliyor musunuz?

Azri: Sadece Yafa'da. Elimizdeki pasaportlarla Gazze'ye giremiyoruz, ama gitmek istiyoruz. Yafa'da her sene büyük bir festival düzenleniyor, iki taraf-

tan da gruplar gelip çalıyor. DAM diye Filistinli bir rap grubu var, takibe değer. O bölgede buluşmasak da, dışarıda bir yerlerde birbirimizi buluyoruz. Bir takım insanlar fonlar üzerinden büyük politik etkinlikler düzenlemeye çalışıyor. Bizse bir karavana atlamayı, küçük adımlarla gerçekle ilişki içinde olmayı seçtik. Bir tek Gazze için yardım konserine katıldık, ama yardım için toplanan paraların adresi net bir biçimde ortaya konmadığı takdirde etkinliklerin içinde yer almaya pek hevesli olmuyoruz.

Gabri: Mandela'nın dediği gibi: (Türkçe söylüyor) "Başka bir halka elini uzatan bir halk kadar güzel şey yok."

Mos Def'in son albümü "The Ecstastic"i dinlediniz mi? Bismillahirrahmanirrahim diye başlıyor, ardından Malcolm X'le Türkiyeli bir folkçuyu, Selda Bağcan'ı buluşturuyor.

Gabri: Selda Bağcan mı? Yirmi sene evvel İsrail'e gelmişti. Çocuktum daha. "Sen ve ben tüm dünyayı değiştireceğiz" diye çok güzel bir İbranice şarkı söylemişlerdi İsraili bir şarkıcıyla beraber. Saz çalıyordu, harikaydı! Mos Def neyi sample'lamış?

Bir Aşık Mahzuni deyişi: "İnce ince bir kar yağar fakirlerin üstüne..."

Azri: Birinin bir başkasının işini kullanarak onu insanlara tanıstırması bir tür modern pasaport biçimi oldu artık. Hip-hop kültürünün doğasında bu var, ama son zamanlarda sample'a fazla yüklenildi. Şimdilerde sample'ları, ritmik bir öge olmaları dışında, mânâlı, yerli yerinde kullanma çabası var.

Son zamanlarda acı kayıplarımız var. Mano Solo'yu tanır mıydınız?

Azri: Çok saygı duyduğum biriydi. Danil Darc gibi o da son yirmi sene de hiç değişmedi, bildiğinden vazgeçmedi. Sürekli dinlediğim biri değildi, aksi halde intihar ederdim. Ama severdim. Toprağı bol olsun.

Bizim dergimizin sloganı da ondan mülhem: Enternasyonal şalala. Felafel power'a uymaz mı?

Azri: Uyar valla. Felafel de öyle bir yiyecek işte: Hem enternasyonal, hem şalala... (gülüyor)

Söyleşi: Merve Erol - Şahan Nuhoglu

KARŞI-LAŞMALAR "FIRAT'IN ÖTE YANINDA" FOTOĞRAF SERGİSİ MÜJGAN ARPAT

22 Ocak - 21 Şubat 2010

Yer: Tütün Deposu / Lüleci Hendek cad. No.12 Tophane
Ziyaret saatleri: Pazartesi hariç her gün 11:00-19:00

KARŞI-LAŞMALAR: Fırat'ın Öte Yanında, savaşta ödenen bedeller ve barış mücadelesine biraz daha yakından bakabilmek için yaşananlardan kesitler sunuyor.

TÜRKİYE ÜNİVERSİTE TARİHİ Çıktı!

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTE TARİHİ 1
OSMANLI DÖNEMİNDE DARÜLFÜNUN
1863-1922
EMRE DÖLEN**

838 Sayfa, ISBN: 978-605-399-099-4
Büyük Boy, Ciltli Kapak

İlk Darülfünun Girişimi • Darülfünun-ı Osmanî • Darülfünun-ı Sultanî •
Darülfünun-ı Şâhâne • Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şâhâne • Tıp Fakültesi
• I. Dünya Savaşı ve Mütareke Döneminde Darülfünun • Darülfünun Grevi
• EK'ler (Kanunlar, Nizamnameler, Belgeler, Darülfünun Marşı, Öğrenci Bildirileri)

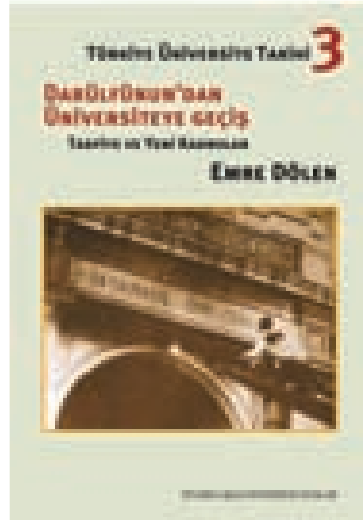
Çıkıyor...

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTE TARİHİ 2
CUMHURİYET DÖNEMİNDE
OSMANLI DARÜLFÜNUNU
(1922-1933)**

538 Sayfa, ISBN: 978-605-399-111-3

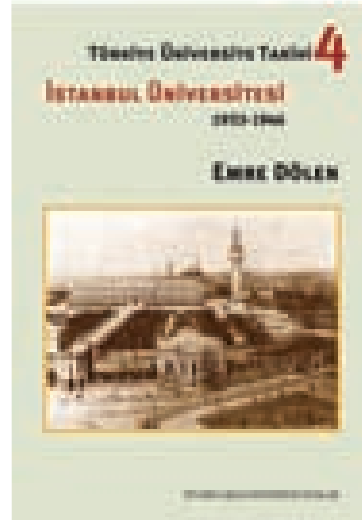
Darülfünun'un Yeniden Yapılanması • Darülfünun'da
Öğrenci Olayları ve Disiplin • Darülfünun'da Fransız
Müferrisler • Fakülteler • Darülfünun Kütüphaneleri
• Mali Yapı ve Bütçeler

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTE TARİHİ 3
DARÜLFÜNUN'DAN ÜNİVERSİTEYE
GEÇİŞ (TASFİYE VE YENİ
KADROLAR)**

686 Sayfa, ISBN: 978-605-399-108-3

Darülfünun'un Tasfiyesine Doğru • Albert Malche'nin
Raporu • Gidenler ve Kalanlar • Mülteci Alman
Profesörlerin Gelişi • Albert Einstein'ın Atatürk'e
Mektubu Efsanesi

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTE TARİHİ 4
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
(1933-1946)**

903 Sayfa, ISBN: 978-605-399-109-0

İstanbul Üniversitesi'nin Kuruluşu ve İlk Yılı •
İstanbul Üniversitesi'nin Yeniden Örgütlenmesi •
Öğrenciler, Öğretim Süreleri ve Verilen Diplomalara
• İstanbul Üniversitesi'nin İlk On Yılı

**TÜRKİYE ÜNİVERSİTE TARİHİ 5
ÖZERK ÜNİVERSİTE DÖNEMİ
(1946-1981)**

452 Sayfa, ISBN: 978-605-399-110-6

Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün Kurulması • Özerk
Üniversite Dönemi ve Yeni Üniversite Kanunu •
Tasfiyeler ve Olayların Başlaması • 147'ler Olayı

Kaybolmuş eski köle bireyin toplumla barışması,
toplumun içine yerleşmesi, sınıflaşmalar,
burjuvallaşma, psikopatolojik sorunların ortaya
çıkışı, çözümler aranması, insan bütünlüğünün
yakalanması –ki insan bütünlüğü bir düşsel
ideoloji... Burada insanın bütünlüğünün
yakalanması yerine parçalanmışlığının farkına
varılması, böylelikle de daha gerçek bir
özgürlüğün doğuşu, insanın sorunlarının kabulü...
Şimdi şunu biliyoruz ki, insanın içindeki diğer
varlıklar, yani bir bireyin içinde birkaç kimlik
daha olması, daha da ötesinde psikozlar vs...
İnsanoğlu bir cenneti, bütünselliği arıyor.

Bence boşuna...

Ömer Uluç, "Heves Kuşu Durmaz Döner"

